GÖTEBORGS
UNIVERSITET

Det här verket har digitaliserats i ett samarbete mellan Litteraturbanken och universitetsbiblioteken i Göteborg, Lund, Umeå och Uppsala.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den tolkade texten kan innehålla fel.
Därför bör du visuellt jämföra den tolkade texten med de scannade bilderna för att avgöra vad som är riktigt.
Om du anser dig ha upphovsrätt till detta material, ber vi dig vänligen kontakta Göteborgs universitetsbibliotek.

The digitisation of this work is a collaboration between The Literature Bank and the university libraries in Gothenburg, Lund, Umeå and Uppsala.
All printed text is OCR processed into machine readable text. This means that you can search the document and copy its text. Older documents with print in poor condition can be hard to process and may contain errors. Compare the interpreted text visually to the scanned image to determine what is correct.
If you believe you own the copyright to this work, please contact the Gothenburg University Library.

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

LUNDS
UNIVERSITET

UPPSALA
UNIVERSITET

Universitetsbiblioteket

90.

Bubblor från Bottnen.

Folklifsskildringar
Skisser och
Berättelser

af

Adalbert.

[Albert Gunggren]

med förord
af
Sigurd.

Stockholm
Gustaf Lindströms Förlag.

BUBBLOR FRÅN BOTTNEN.

FOLKLIFSBILDER, SKISSER OCH BERÄTTELSER

AF

ADALBERT.

MED FÖRORD AF *SIGURD.*

STOCKHOLM.
GUSTAF LINDSTRÖMS BOKTRYCKERI, 1896.

INNEHÅLL.

Presentation af författaren af *Sigurd.* sid. 5

Bubblor från bottnen. (Teckningar ur arbetarens lif.)

Bara en fabriksflicka ..... sid. 11
Starkare än döden ..... „ 18
Store Jonas ..... „ 25
»Hjelp!» ..... „ 31
En ensam ..... „ 38
Ett vådaskott ..... „ 43
En strejkare ..... „ 48
Amerikabrefvet ..... „ 53
Den vackre snickaregesällen ..... „ 57

Folklifsbilder.

I hastigt mod ..... „ 65
»Det är synd om dig!» ..... „ 87
Kersti på Ljungbacken ..... „ 94
Aldrig utsocknes ..... „ 100
Johannes ..... „ 104
Offrad ..... „ 110

Skisser och berättelser.

Stolthet ..... „ 119
Morfin ..... „ 124
Messfall ..... „ 131
Ett qvinnohjerta ..... „ 140
Upprättelse ..... „ 147
»Allt skämt undanbedes» ..... „ 154
Trolofningar ..... „ 162
»Genom olycksfall» ..... „ 170

Ryska historietter.

Kammarjungfruns roman ..... „ 183
Alexander II som fredsdomare ..... „ 189
Peter Rautanin ..... „ 194

Presentation af författaren.

Vi svenskar hålla i allmänhet styft på formerna och bära oss gerna så konventionelt åt, som omständigheterna någonsin medgifva.

Så kunna vi till exempel i åratal se en person och mycket väl veta hvem han är; men om vi så på en supé, begrafning eller annat nöje befinna oss i samma rum som denne kände, men opresenterade herre, så försöka vi se ut som om han vore nedramlad från nordpolen, tills någon förmedlande nämner hans namn och vårt eget, då vi bums låta vårt anlete anlägga en uppsyn af den allra gladaste öfverraskning.

Begaf det sig så, att en flerårig medarbetare i den tidning, hvars tillståndsbevis ligger i min byrålåda, gjorde upp med en för-

läggare om utgifvande i bokform af de små skisser, som stå på följande blad.

Men äfven denne i publicitetens skärseld under många år så härdade unge man vardt förlägen när han så der ett tu tre skulle såsom fristående diktare uti ett eget litet häfte stå midt framför en vördad allmänhet, hvilken han hittills aldrig sett i synen annat än såsom »falsad och viken» samt i sällskap med kaleidoskop och politik och benbrott och fastighetsköp och stora annonser.

Och så nöp han mig i armen och sa: »Presentera mig för allt detta herrskap!»

Gerna det! Herr Adalbert — Den Vördade Allmänheten! Herrskapet ha visst sett hvarandra förut i Smålandsposten? Skulle fägna mig obeskrifligt om ni blefve goda vänner!

Tidningarne och boklitteraturen stå i vår tid i en liflig vexelverkan och direkt beroende af hvarandra. Våra författare, hvilka hafva den oturen att skrifva på ett språk, som blott förstås af ett fåtal millioner menniskor, måste ofta publicera sina alster äfven i tidningarne, för

att få ett något så när hjelpligt utbyte af sitt arbete, och på det viset bli författarne tidningsmän. Och tidningsmannen, hvilken dagligen i lefvande lifvet handskas med det stora, rika, mångskiftande material, af hvilket verklighetsdiktaren formar sina alster, han gripes lätt af frestelsen att låta teckningen af figurer och episoder, som gjort något större intryck på honom, svälla ut till skissens eller novellettens form, och det är på det viset som tidningsmannen blir novellist. Sjelfva de skildrade händelserna behöfva icke vara verkliga, men möjliga, och förutsättningarne, detaljerna, episoderna och handlingens scen äro oftast, då tidningsmannen skall till att dikta, fotografier af hvad som mött honom under hans reporterlif.

Det är på det viset, som efterföljande små skisser hafva tillkommit, och jag hoppas att detta fotfäste på verklighetens grund skall bära upp dem inför den publik, för hvilken de nu framläggas.

Om deras litterära värde är jag jäfvig

att yttra mig. Genom det tidigare meddelandet utaf flere af dem i den tidning, öfver hvars innehåll jag får bestämma, har jag ju på förhand fällt mitt omdöme.

Mycket skulle det glädja mig om det omdömet i mer eller mindre mån fastställdes af den ärade allmänhet, inför hvilken de små berättelserna nu framläggas.

Sigurd.

Bubblor från bottnen.

(Teckningar ur arbetarens lif.)

Bara en fabriksflicka.

"En fabriksflicka!"

Hela arbetslaget på den stora finsmedsverkstaden hade misslynt sett Hans Anderssons "tilltag" att gå och fästa sig vid en fabriksflicka. Inte hjelpte det, att hon på tändsticksfabriken allmänt kallades "vackra Anna", och att sjelfva verkmästaren der var jaloux på Andersson för Annas skull. En hygglig smedgesäll borde inte fundera på en "tändsticka". Anna hade blå ögon och gult hår, rigtigt gullgult. Men ögonen döpte smedlärlingarne om till "fosforslågorna" och den gullgula flätan till "svafvelstången", och så var löjet kastadt öfver det, som Andersson först af allt fäst sig vid hos den vackra tändsticksjäntan.

Han ville icke visa humör öfver speglosorna; han hade gjort det en gång, men då fick han af sin före detta bäste vän på verkstaden veta, att han borde "skämmas för att till arbetareföreningens danser dra med sig en flicka, som luktade fosfor midt på måndagsnatten".

Sedan dess hade Andersson dragit sig från kamratlifvet. Han skötte sitt arbete med samma kraft och skicklighet som förut. Men för stickorden från illvilliga kamrater slog han döförat till. Och ej heller trängdes han med sin flicka på arbetareföreningen. Hans vackra Anna var ej ledsen deröfver. Hon trifdes bättre i lekstugan på stadens utkant, bland alla de andra, till stor del hektiska och bleka kamraterna från tändsticksfabriken, der hon varit den mest firade redan innan den raske smedgesällen egnat henne sin uppmärksamhet. Hon gjorde ingen hemlighet för sina kamrater af att hennes Hans hånades af arbetarne på sin verkstad derför att han tyckte om en tändsticksflicka. Följden blef att alla "stridbara" krafter bland de yngre tändsticksarbetarne upptändes af ett gnistrande, osläckligt hat mot allt hvad smeder hette i staden, utom mot Hans, förstås. Honom tyckte de om. Han höll sig icke för god att vara i deras lag och de unnade honom derför sin vackra Anna. Men de andre smederna fingo gå med blydaggar under förkläda af fruktan för "tändsticksbynket".

Men det var ej alltid danstillställningar till hands för att utfylla aftonstunderna. Då gick Andersson för det mesta hem till sin flicka. Hennes hem bestod af ett stort kök och ett litet rum innanför detsamma, med fönster från båda mot samma mörka gränd. I köket residerade hennes far, en gammal krokig f. d. nattvakt, numera skoflickare, och hennes systerbarn, en sjuårig

gosse, som blifvit idiot till följd af engelska sjukan. Han satt hela dagarne bredvid morfaderns blötbalja och vände på lästerna. Det var hans lek. Hans mor, Annas syster, hade också gått på fabriken, ända tills hon fick detta arma barn, hvars födelse kostade henne lifvet. Annas syster hade varit en lika grann flicka som Anna, och fadern samt hennes då ännu lefvande moder hade visst icke försummat att varna henne för sedeslösheten å fabriken. Det gick ändå illa. Anna måste efterträda sin döda syster på hennes plats, ty fadern kunde inte mycket förtjena. Denna dotter fick inga varningar af gubben. Han var kanske litet slö på gamleda'r. Och icke behöfde hon några heller, ty systerns öde och det arf hon lemnat åt Annas vård, det fula barnet med det förvuxna hufvudet, var mer än all predikan.

I det lilla rummet innanför köket, der hade Anna samlat alla sina "lyxartiklar". Ingen menniska skulle der kunnat ana ens den aflägsnaste "doft" af fosfor. Kammaren rymde ingen soffa, men vid fönstret stod en stor stol af flätad pil, och när Andersson satt i den, kunde han med ena foten sätta i rörelse gungstolen, den hans flicka så gerna satt uti, sedan hon hela dagen stått påpasslig vid formar och packmaskin. Resten af kammarens möblemang utgjordes af en snedt mot fönstret ställd byrå.

Här voro de alldeles ostörda med sina framtidsplaner. Här öfverlades, om Andersson borde, när tillfälle bjödes, taga emot någon verkmästare-

plats inne i staden eller om han icke hellre kunde, när han samlat litet, försöka sig på med att bli "sin egen" vid någon landtlig station eller annat mindre samhälle. Det sista alternativet var tydligen Anna mest kärt. Naturligtvis borde han skaffa sig en egen liten smedja, hvar som helst, blott icke det funnes någon rykande tändsticksfabrik i närheten.

"Hur var det, du talade ju om, att du är skicklig i hofbeslag, och förr har du ju varit hos vagnmakare? Det passar ju alldeles förträffligt!"

Ja, så tyckte ock den unge arbetaren. Han var lycklig och glad och gick in på allt. Annas far skulle följa med, ehuru han nog trifdes bäst i staden. Men så blefve det så mycket helsosammare för den arma pojken . . .

Svärmare!

* * *

En dag, när Anna hemkom från fabriken, låg hennes fästman på den ena soffan i köket. Han var sjuk. Gode Gud, hvad han var blek!

Nog hade han inte varit så kry som förr den senaste tiden. Han klagade öfver trötthet efter arbetet och han orkade aldrig dansa.

I dag hade han känt att det var rigtigt illa. Han ville nu, att Anna skulle gå efter doktorn.

Det blef det första af många läkarebesök. Anna tillät icke, att hennes fästman fördes till

lasarettet. Den ena soffan trängdes in i Annas egen kammare, och der kämpade hon med döden om hans rof. Hennes egna kinder blefvo lika bleka som vanliga tändsticksflickors, ehuru hon nu ytterst sällan syntes till på fabriken. Med fasa såg hon den stund redan vara inne, när hon icke längre hade penningar till ved och mat åt sin gamle, slöe fader och den lille idioten. Allt var slut. Hennes egna besparingar på fabriken voro upptagna, och hon hade skaffat sig en stor skuld der på kontoret, tack vare den mycket omordade gunst, hvari hon tycktes stå hos verkmästaren på fabriken och hvarpå hon alls icke tänkte nu, när det endast gälde att skaffa läkarevård, medicin och stark, stark köttsoppa till hennes stackars Hans, som ännu en gång skulle bli frisk och rask och dugtig, och ta henne med sig långt bort från fabriken till ett litet hus i en trädgård bredvid en smedja . . .

Och så kinkig han var den store, starke karlen. Men doktorn hade sagt, att det berodde på sjukdomen — lefvern var svårt angripen — och derför måste man ju ha fördragsamhet. Och ständigt hänvisade han henne till att taga af hans 130 kronor, om hon behöfde något till honom. "Hon hade ju fått sparbanksboken?" — Ack, ja! Men han hade legat sjuk nu i sju månader, och ehuru hans lilla vårdarinna sist af allt hade anlitat hans sparbanksbok, så voro nu äfven *de* pengarne slut.

Men tyst, tyst! Han borde inte veta något, som kunde oroa honom, hade doktorn sagt.

Och ute i köket skrek idioten; och hennes gamle faders matta arm förmådde icke slå in pliggen genom sullapparne . . .

* * *

Men nu var allt slut . . . Allt!

Nere under kullen, på hvilken snöflingorna föllo som englarnes tårar — hvilka väl frusit under färden, derför att himlens deltagande likaså väl som himlens hjelp visst emellanåt är så långt borta — hvilade han, som skulle byggt henne ett litet bo långt bort från fabrikens qväfvande luft.

Han dog, trots allt hvad hon offrat. Hon kunde nu endast en bön: att englarne icke måtte berätta för honom . . .

Men nu skulle fabrikslifvet börja igen. Hon hade fått en bättre syssla. Mindre ansträngande och bättre betald. Skulden till kassan var uppgjord åt henne, och ändå hade hon fått pengar till begrafningen af fabrikens verkmästare. Ha! Hennes fader hade till slut tyckt, att han, verkmästaren, var en engel.

Och så skulle hon dansa om qvällarne, dansa bort sorgen . . .

* * *

— Var det någon sanning, det der, att det skulle varit väl mellan henne och verkmästaren,

ännu medan hennes fästman lefde? frågade maskinisten vid stickhyfveln en packerska från samma afdelning som vackra Anna.

— Tyst, Petersson! Tala inte ondt om henne på hennes döda mull. Du skulle varit med, när dödgräfvaren på morgonsidan kom in på dansen och talte om det. Vi, som ännu var qvar och väntade på kaffet, följde med honom till grafven, Anderssons graf. Der låg hon stel och död med armarna fastfrusna i snöskorpan på grafvens kanter. Vi förstodo alla, att hon gått dit för att dö, för inte kunde *hon* dansa bort sorgen. — Hvad hon än har gjort, det rör mig inte, och inte dig heller. Men nog älskade hon sin fästman mer än sitt eget lif.

Och vi på vår afdelning ha lagt tillsammans pengar, för se hon ska då ha en lika grann begrafning, som hon bestod sin fästman, och det fast hon var bara en fabriksflicka.

Starkare än döden.

Alla arbetarne på skräddarverkstaden voro mot vanligheten tysta och förstämda. En af gesällerna lutade sig, oaktadt sina korslagda ben, framåt för att kunna desto tystare tillhviska den honom närmast sittande lärlingen en tillsägelse om att hålla litet hårdare på tråden vid knapphålssömmen, och en af västsömmerskorna, som tydligen kommit in för att få besked om något som höll allas sinnen i spänning, gick på tå, när hon gick förbi sidorummet, ehuru dörren till detta tillskärarens rum var väl sluten.

När hon hunnit den arbetare, hon var mest förtrogen med, uppstod ett hviskande samtal. Då det slöts, vände sig flickan, med förfäran i blicken, ut mot rummet och stirrade på en stor fläck midt på golfvet. Blod! Hu då! Alla arbetarne togo endast mekaniska stygn, deras blickar följde västsömmerskans tills de stannade på samma fläck.

Nu öppnades dörren och tillskäraren följde en äldre herre — doktorn — ut i förstugan. Der inne i tillskärarens rum låg på soffan en man med

bleka anletsdrag. Ögonen voro slutna, men af allt att döma sof han icke. Han var liksom de öfriga arbetarne i skjortärmarne, och den högra af dessa var alldeles röd — af blod.

Det var sista dagen för lång tid som Hjelm syntes på verkstaden. Naturligtvis skulle han hvila ut ordentligt; sjukkassan, hvari han var medlem, möjliggjorde att han kunde få sköta sig. Man repar sig icke på lång tid efter ett sådant anfall af blodstörtning.

* * *

När han härnäst kom, hade kamraterna redan fått kunskap om att det enda Hjelm nu ville på verkstaden, var att taga afsked. De skockade sig omkring honom och tryckte hans händer, beklagande att han lemnade platsen; der skulle bli tomt efter honom — som tillskäraren å samtlige kamraternas vägnar betygade — ty han hade varit en god kamrat.

Doktorn hade emellertid sagt, att han skulle lemna den blåsiga sjöstaden och flytta inåt landet, till någon liten plats der han på fem minuter kunde vara ute i skog, i barrskog. Ja, det var nog inte illa tänkt af doktorn, kamraterna förstodo den saken allihop och tryckte ännu en gång Hjelms händer, önskande honom framgång både att bli bra och i yrket, ty för att rigtigt få rå sig sjelf skulle han börja så smått på egen hand. Skräddareverkstadens mobilier äro ju icke så

många. En god symaskin är hufvudsaken, och tillskäraren tryckte vid afskedet en rulle mönsterplanscher under Hjelms arm. "Sy du så godt efter senaste modet, min käre Hjelm; ty du ska tro att småländingar också är folk, som vill följa med sin tid."

* * *

På det sättet kom han, stadens barn, ut på skogrik landsbygd. Den lilla lägenhet han hyrde hade barrskogen rundt omkring sig och var mycket billig. Födoämnena voro ej heller dyra. Den sköna, nymjölkade mjölken, som han vid tidiga sommardagspromenader drack varm och nysilad, fick han rent af så godt som till skänks. Men så voro ej heller förtjensterna stora. Hans bästa kunder voro stationsinspektoren och prostens förfallne ättelägg, en supig öfverliggare, som nu "låg öfver" i hemmet. Och dessa voro mera noga med hur rocken satt än med att betala densamme . . .

Han leddes vid efter kamratlifvet, och så förstod han, att doktorns utsago, det han hade lungsot, var sann, utan vädjan, utan hopp. Han nästan gladdes öfver att han stod ensam i lifvet. Det var bäst så, ty huru förfärligt att vara en familjförsörjare, och så bära döden i barmen.

Den der sista tanken öfverraskade han sig med den sista tiden att tänka allt oftare. Visst var han öfverens med sig sjelf om dess sanning,

men så sprang alltid med ens fram bilden af den unga, starka, landtligt friska mö, som han den senare tiden allt oftare kommit att träffa tillsammans med. Ensam kunde han aldrig värna sig mot den qväljande fruktan för att den tärande sjukdomen skulle, kanske i nästa minut, klippa af ännu en åder inne i hans stackars lunga, så att han fick en sådan der blodström öfver läpparne som den der gången på verkstaden. Men vid promenaden med henne, den lugna blida tärnan med de blå trofasta ögonen — ack, då lefde han ånyo, då var han ej en bland de dödsdömde, då var all fruktan för hans väntande mörka öde förbi. — Tills han ånyo var ensam och endast kunde jaga bort svårmodet genom att ånyo längta efter sin väninna, den snälla Anna.

* * *

Visste hon månne hur betänkligt hans helsotillstånd var, huru föga af ljus framtiden lofvade honom? Ja, ty han hade mången gång dragit det ämnet på tal, och girigt fäst blicken på hennes ansigtsspel, icke blott för att få en uppmuntrande blick, utan ock för att läsa ett löfte deri att hon, *om* det gälde, icke skulle låta sig afskräckas af att han var dödsdömd.

Men derhän skulle det aldrig gå — nej, han tvang sig sjelf till dyra löften att aldrig knyta någon annans öde vid sitt.

Och hon? Hon hade alltid ett muntrande

ord till reds. Han såg ju så frisk ut. Han skulle få se, att skogsluften gjorde honom kry. Nu skulle han inte längre vara dyster, utan hellre tänka på att hon fått sin faders — inspektorn på herrgården — löfte, att midsommardagen bjuda hela socknens ungdom samman. Bruksegaren och hans familj skulle ej denna midsommar komma hem, och derför stode stora salen i corps-de-logiet till ungdomens förfogande. Der skulle förfriskningarne bjudas, men "dansen skulle bli kring midsommarstången på gårdsplanen".

— Dans! Ack, Anna! Ni andra kunna dansa. Men jag — —

— Inte heller jag skall dansa, om inte du gör det, försäkrade Anna. Men i nästa ögonblick ångrade hon det öppenhjertliga löftet, och rodnande skyndade hon bort.

* * *

Han gjorde ärligt försök att komma ur de bojor, som dag för dag smiddes starkare mellan hans och Annas hjerta. Väl bleknade synbart hennes kind den dag, då han kom till hennes hem — der han, trots han "endast var en arbetare", nu blifvit en ständig och välkommen gäst, — kom, för att taga afsked. Han skulle till Borås, der han emottagit en tillskärareplats, sade han, och gladdes ännu i afskedets bitterhet åt att se den blekhet, som smög fram öfver Annas kinder. Men inom ett par ögonblick, då

öfverraskningen var öfver, hade hon kommit till sig sjelf. Hon sade honom ett hjertligt farväl, men hon slöt det med några ord som icke uppfattades af någon annan än honom sjelf: "Kom igen, om du längtar åter."

Han arbetade feberaktigt på sin nya plats för att döfva den längtan, som gripit honom från den stund han såg sista skymten af henne. Han lemnade dock snart, drifven af längtan och oro, platsen i Borås för en annan i Stockholm, men — efter fem veckor var han åter tillbaka, åter inom trollkretsen af Annas ögon. Hans lägenhet var icke ännu upptagen. Han återtog den, återtog arbetet åt den noble stationsinspektoren och prostens son, samt sydde dessemellan vadmalsrockar med modern snitt, och — han återupptog den för hans hjerta så farliga leken, det lifslustfödande umgänget med henne, som var strålande vacker derför att det jublade inom henne: "Han längtade, och derför kom han igen!"

* * *

Och så var den sagan slut. Hon blef hans, den dödsdömde arbetarens hustru. Han försörjde familjen i två år; så länge som han var någorlunda bra. Sedan följde ett år, som hon försörjde honom, ömt, kärleksfullt, vakande ut den stund hans lifsgnista släcktes.

Sedan trodde hon sig skola få söka trösten hos den lille gosse, som stod jollrande vid faderns

bår. Men doktorn dödsdömde först honom, och några månader senare modern. De hade båda fått lungsot. Folk beklagade henne, tyst menande att mannen bringat sina kära döden. Men hon log blott, när hon förstod hvartåt man syftade, och sade:

— Han längtar efter oss, och vi skynda till honom.

Store Jonas.

Starkare armar än dem "Store Jonas" kallade sina, kunde ingen grofarbetare i hela köpingen visa fram. Men ingen fann det så märkvärdigt, ty Jonas var sex fot och tre tum lång, armarnes styrka var blott en rättvisa mot hans längd, och det var den, som förskaffat honom tillnamnet "Store".

Jonas egde en liten stuga och en liten, liten hustru. Han var nöjd med att hans Kajsa kunde stå rak under stugetaket; ty sjelf kunde han godt ligga rak i fållbänken längs långväggen. Och då var ju allt väl. Han hade dagsverksarbete i fria luften hela dagarne, och stugan plägade han ensamt betrakta som sin lilla sofkoja.

När Store Jonas om aftnarne kom hem och steg öfver tröskeln, såg det ut som om den väldige mannen bugat sig för det lilla pyret Kajsa, som från spiseln mötte honom med blicken. Han var ju rakt tvungen till det, ty "taket tog emot så svårt", och böja sig måste han, om det än knakade i de af dagsarbetet styfva ryggkotorna,

Och när han var "som han skulle", då stod der en stadig stol tillreds framför hans tallrik vid bordet. Och der satt han qvar tills maten "strukit med" och han "vek" sin jättegestalt i fällbänken.

Men det var en lång tid han ofta *icke* "var som han skulle". Då kom han hem, gormande längs vägen, så att folket skydde att möta honom. Hur kavat han dock var i det af ruset uppjagade humöret — när han steg öfver tröskeln till hemmet, så tog dock taket emot, jätteskepnaden bildade båge, den lilla Kajsa fick magt med Store Jonas och fick honom desto lättare till kojs i fällbänken.

Mot sitt lilla pyre till hustru var han aldrig elak direkt — man vet ju att våra högvuxna nordbor ofta ha ett barns mjuka, lättledda lynne — men han var det indirekt på så sätt, att han, då dryckeslusten kom på honom, på ett skrytsamt sätt slösade bort mången dagspenning.

En dag minns jag hur han kom med en hel stapel "hålbröd" på armen. Midt på gatan snubblade han under sin redan förut osäkra gång. Ett par brödkakor föllo till marken och upptogos af ett par i närheten varande barn från fattigskolan. De räckte Store Jonas det hvita, färskdoftande siktebrödet, men slukade det samtidigt med en talande, girig blick. Store Jonas begrep den, han, och frågade:

— Ä ni hungriga, småttingar?

De nekade icke. Naturligtvis lät den god-

hjertade jätten dem behålla bröden. Och hvad mer var. Hela brödstapeln fick en strykande åtgång, ty under scenen hade en hel del kamrater till de små infunnit sig och — hvar och en fick sin kaka.

Och på krogen betalade han ofta prisskilnaden mellan en vagabonds sup och "qvarteret fullt", hvartill Store Jonas frikostighet ökade ransonen.

Så blef der emellertid bildad en goodtemplarloge i köpingen. Lilla Kajsa tog sin Jonas med sig och de läto "skrifva in sig" båda två i den nyktra kretsen.

Jonas tog emellertid nykterhetslöftet helt godmodigt och lätt. Rätt ofta glömde han bort det, och kom till Kajsas innerliga bekymmer hem "glad" i hågen efter att ha bortslösat arbetslönen.

När han sansat sig, fick han följande dag en liten nykterhetspredikan till lifs, och det hela slutades med att Kajsa kom till logen med sin Jonas igen och fick honom "återupptagen".

Så gick det gång efter annan. Kajsas tålamod med den felande var emellertid outtömligt. Hon kände honom, visste att han var ett stort, stort barn och behandlade honom så lämpligt att hon alltid fick honom in på bättringens och de goda föresatsernas väg.

Men i goodtemplarlogen började man att räkna de gånger Jonas hoppade öfver skacklorna. Der var en ung glop, som började tala om att

"ordens anseende" skulle sjunka i "den allmänna opinionen", om man läte Jonas promenera ut och in så der precis som "barn i huset". Han borde förnekas återinträde på ett qvartal eller två . . .

Lilla Kajsa kom innan logen var börjad, och ute i förrummet pratade den Store Jonas helt gemytligt och högröstadt. Han visste icke, hvilka svarta planer man för "ordens anseendes skull" smidde samman mot honom, som senast dagen förut tagit öl för ärende.

Men Kajsa hade snart fått hum om saken.

Hon gick direkt på den unge glopen, som var så rädd om ordens anseende. Hon bearbetade hans åsigter, skickligt antydande att han och ingen annan kunde få bröderna och systrarne att taga reson. Han och eljes ingen annan skulle kunna få dem att ömma för stackars gamla Kajsa, som så gerna ville höra sin Jonas än en gång lofva att afhålla sig från krogens frestelser.

Hon var en stor diplomat, den lilla Kajsa.

När logen tog till behandling skedd anmälan om att Store Jonas ville åter ingå i orden, så — var det just den unge glopen, som talade helt vackert till förmån för den felande. Man borde förlåta icke sju utan sinom sjuttio och sju gånger, hette det helt oväntadt från dennes mun, som nyss ifrat för att visa stränghet.

Jonas "kom in" denna — och mången följande gång.

* * *

Men en gång kom Jonas hem och fann sitt lilla pyre mycket sjukt. Han blef öfver sig gifven, ty hon påstod bestämdt, att hon trodde hon skulle gå bort från honom, så sjuk var hon.

Länge låg hon så der, och Jonas hade blifvit alldeles som förvandlad. När hans dagsarbete var slut, kom han alltid genast hem och satt hela nätterna vid den lilla sjuka gummans sida.

Men när logeaftonen kom, skickade hon honom alltid i väg till logen. "Han måste dit och visa hur snäll han nu vore, och sedan tala om nytt från logen." Han gick för att göra henne till viljes.

Midt under julhelgen dog hon. Den sista kraft hon egde använde hon till att vid sitt farväl bedja Store Jonas att "aldrig bryta nykterhetslöftet". "När jag är borta" — sade hon — "har du ingen som ber för dig, att du skall få komma in i logen, då du gått och dummat dig."

Goodtemplarne gjorde stor procession vid det lilla pyrets begrafning. Standarbäraren, musikkårens medlemmar och logens tjenstemän — deribland den unge glopen, som ifrat för goodtemplarordens anseende — voro efteråt inbjudna till Store Jonas i den lilla stugan, som blef alldeles full af folk, men likväl tycktes honom så bittert tom.

Vet ni, huru bittert det känns för ett barn att bli lemnadt ensamt?

På logen går Store Jonas numera regel-

bundet. Han har aldrig sedan lilla Kajsas död behöft förnya nykterhetslöftet. Men han sitter på platsen der hon alltid syntes. Och för hvar gång någon stackare skall inröstas för återupptagning, så är Store Jonas den allra förste att dertill lemna bifallstecknet genom att höja sin grofva, seniga arm högt i luften.

"Hjelp!"

Han hade inte blifvit bedragen, när han tog henne. Visst inte! Han visste, att hon var af fattigt folk, men att hon hade godt om pengar när det gällde parasoller, klädningar, hattar och dylikt. Han visste, att hon kom från hufvudstaden, men ock att hon var född landtbo; att hon skulle lära sig hushåll hos den dugtiga gästgifvarmoran, men ock att hennes fine "fästman" betalade för henne på gästgifvaregården. Det kom ett rekommenderadt bref hvarje månad, och gästgifvarns fingo stora pengar för sin "elev", men denna låg mest på latsidan, och det enda hon af sin uppfostran vinnlade sig om, det var klirpet på pianot hos församlingens organist.

Qvarnen, som han skötte åt herregodsets egare, låg nära vid organistens hem. Och den fina fröken, som egentligen inte var någon fröken, fast hennes rike fästman i hufvudstaden ville kosta på henne så mycket för att hon skulle bli det, hon försummade aldrig att springa in i den larmande qvarnen och mjöla ner sig alldeles okrist-

ligt med nygröpt hafremjöl. Hon var så tokig efter hafremjöl! Och slutet blef att hon blef tokig efter mjölnaren också.

Det hjelpte ej hur gramse flickorna i socknen blefvo, för det mjölnaren, den granne, raske mjölnaren, tog "en tocken der". Sqvallertungorna slamrade rundt om i socknen värre än stora vattenhjulet i qvarnen, och mjölnaren brydde sig inte om att sätta en damm mot illviljan och tadlet, ehuru han kunnat göra det. Till exempel genom att nämna ett halft ord om, huru hon blifvit hans fästmö först sedan hon heligt och dyrt lofvat att aldrig med ett ord vidröra forna förhållanden, och först sedan hon försäkrat att inga band eller anspråk på henne funnos der uppe i hufvudstaden.

Han var en rask karl, mjölnaren. På sitt sätt lika grann och kry som gästgifverskans inackordering, den af socknens talföra qvinnor mindre väl upptagna fästmön.

* * *

Det hade nog inte skadat, om mjölnarens hustru hade tagit lite vara på gästgifvarmorans lärdomar i hushållet, lika litet som om den fina hustrun till den raske mjölnaren, på samma gång som hon, enligt löfte till mannen, glömt fästmannen i Stockholm, hade glömt vanan att slösa bort mynt onödigt på lysande klutar, hvilka endast höllo gnatet och onda blickar inom socknen vid

magt. Och så hade mjölnaren kanske länge blifvit den dugtige pojke, som först förtjuste henne, om ej stora anspråk på hans portmonnä från hustruns sida snart satt honom illa ut, så att han mången gång tog tröst, en dyr och farlig tröst, i sup- och spelsällskap.

Då stod qvarnen stilla, om än mäld i långa banor stod och väntade och om än vattentillgången var så stor, att vattenlinien stod jemns med öfverkanten på stora dammluckan.

Mjölnarens hustru lade ej sorgerna vid sig. Hon såg lika bra ut som förr, och spegeln sade henne det mycket ofta. Den knubbige pojke, som sett dagen i qvarnhusets boningsrum, fick all sin vård af en torparflicka från grannhället. Och när mjölnaren var borta, fanns mjölnarhustrun alltid hos organistens fru, hvilkens vänskap något så när bestått, trots allt pratet.

Det kan hända att mjölnarens hustru ämnat hålla sitt löfte till sin man att aldrig mera låtsa om gamla förhållanden uppe i hufvudstaden. Men organisten hade socknens post om hand, och när mjölnaren allt mindre och mindre kunde hålla sin hustru så fin som hon önskade, så blef frestelsen för stark; de anspråk mjölnarhustrun fordom haft på en rik man i hufvudstaden upplifvades, och utan vidare knot fick hon — sedan hon en gång på någon förevändning varit borta i några dagar — också ett och annat rekommenderadt bref, hvars innehåll kom väl till pass och om hvars ankomst organisten

och hans fru aldrig nämnde ett ord för de sqvallerlystne i socknen.

* * *

Mjölnaren var nog glad att se sin hustru fin, men sent omsider förstod han, att de få styfrar, som blefvo öfver åt henne ur hans kassa, ej kunde räcka till allt det vackra, hustrun hade i byrålådorna. Det var då han lät arrendet förfalla och, utan att hans hustru visste derom, stod en vacker dag länsmannen i qvarnen.

Han skulle mäta ut hvad som fanns af värde.

Mjölnaren bad få tala i enrum med sin hustru, innan förrättningen fortskred.

Han sade henne, att han förstod att hon hade pengar. Han brydde sig inte om, hvarifrån hon fått dem, blott han sluppe chikanen att få sina möbler utmätta.

Hustrun trodde honom ej. Hon nekade för att ha några pengar. Hon vågade ej bekänna det just nu, när hon såg den dunkla branden i mannens ögon.

Han gick då tyst ut till utmätningsmannen, drog — trots hustruns protester — ut hennes väl försedda byrålådor och förklarade, att i främsta rummet hennes granna trasor skulle skrifvas upp. "De skulle gå med glans att sälja på auktionen. Töserna skulle slåss om dom."

Med kufvad harm måste hans hustru finna sig i saken. Men när förrättningen var slut,

dref henne raseriet att säga till länsmannen, sedan hon fått veta hvad hennes grannlåt och klädningar värderats till, att hon trodde, det hon skulle kunna skaffa så mycket pengar att hon kunde lösa ut dem nästa dag.

Utan att längre fråga efter mannens mörka blickar, gick hon direkt till organistens efter innehållet i det senast ankomna rekommenderade brefvet, som varit anförtrodt åt väninnans vård.

Men på hemvägen, ju närmare hon kom den bullrande qvarnen, fylldes hennes själ af fruktan. Stegen blefvo dröjande, och ett ögonblick var hon nära att fly från allt.

Då kom hon att tänka på, att alla dessa lyxartiklar i klädväg, som smekt hennes fåfänga och tröstat henne när kärleksnycken för mjölnaren var öfverståndeu, skulle komma att bli bondpigornas rof vid auktionen. Så raskade hon åter på stegen. Och hon invaggade sig i hoppet att kunna muta mannen genom att betala hela det skuldebelopp, hvarför utmätningen skett. Han hade ju sjelf frågat henne efter penningar...

Då hon kom fram, stod mannen i qvarndörren. Han log helt godt emot henne, och egendomligt nog tyckte hon det var som förr, när hon från pianolektionen kom gående och sprang in i qvarnen för att smaka en nypa varmt hafremjöl, direkt taget ur skrufven.

Han vinkade åt henne att komma in:

— Icke sannt, du har pengar? frågade han, och ehuru qvarnen var i full gång uppfattade

hon honom utan svårighet. Hon var van vid qvarnbullret.

— Blir du ond, om jag säger ja? frågade hon tveksamt.

— Jag tycker det är som förr, för länge sedan! utbrast mjölnaren, utan att svara på hennes medgifvande fråga. Han fattade henne i armen och drog henne upp på trappstegen till skrufven vid de närmaste stenarne.

— Här brukade du stå bredvid mig, när jag matade uti... Men hvarför tala om det! Hur mycket pengar har du?

— Se, der, räkna sjelf!

Han grep hennes högra hand med sedlarne uti; de stodo bredvid skrufven, och inom ett ögonblick hade han fört ned hennes arm bland säden...

— *Hjelp!!*

Han drog åter upp armen. Hennes hand var borta... Den maldes till atomer tillika med de vanhedrande sedlarne.

Och tungt föll hon utför trappan till golfvet i qvarnen. Han såg icke på henne. Med steg lika lugna som vanligt gick han bort till öppningen i qvarnväggen, utanför hvilken hjulet surrade omkring, med sina skoflar sönderpiskande vattnet. Och i nästa ögonblick fick han döden derinne i det hvirflande hjulet...

* * *

På hospitalet finnas alltid många fler obotliga än hoppgifvande patienter. Bland de förra lär den enhändta förra mjölnarhustrun vara räknad. Hon säger aldrig mer än ett ord, under det hon stirrar på sin stympade arm: "Hjelp!" ... "*Hjelp!*"

Socknen slipper att betala för henne. Organistens hustru gaf fattigvårdsordföranden adress på en person i Stockholm, som alltid sänder årsunderhållet.

En ensam.

Det var förvånansvärdt hvad han kunde spara. Han hade 14, 15, ja, en eller annan vecka 16 kronor i inkomst från verkstaden, der han var betraktad som en temligen oskicklig, men trägen yrkesman, hvilken helt naturligt fick utföra endast grofarbete. Han hade inte handlag för filning, afputsning — blomman af yrket. Nej, släggan var hans del, det gröfre, simplare, sämre betalda arbetet.

Men, Gud, så han sparade!

Han fick icke den höga äran att vara tillsammans med Nilsson, verkmästaren med de fina manéren och inkomsten af 25 à 28 kronor i veckan. Alla de andra gesällerna voro deremot goda vänner och stallbröder med denne matador, och just derför blef "grofhuggaren" alldeles utan sällskap. Ty försöken från de mera försigkomne lärlingarnes sida att närma sig till honom hade han mött med ilsket förakt.

Han var allas fiende. Var det månne derför, han smekande for med handen i kavajfickan

öfver kronor och två-kronor, när aflöningsdagen var tillända? Var det behofvet att ha något att trygga sig till, om fiendskapen mot honom ställde honom illa ut?

Han gick förbi hvarje frestelse med fullständig seger. Han offrade ej sina pengar på spel, rusdrycker eller fruntimmersbekanta. Han sof inhyses och åt "bland murare" i ett spisqvarter under jorden vid en bakgata.

Hån och speglosor från kamraterna bemötte han med tystnad och köld. Intet kunde bringa honom ur besinning, och mot personliga öfvergrepp var han skyddad genom sin kroppsstyrka.

Emellanåt glimmade det till i de små fula ögonen, hvarmed en styfmoderlig natur begåfvat honom. Det var återsken af inre betraktelser af tillfredsställande natur, och denna inre glädje var aldrig uppenbar på annat sätt än genom ett snabbt, glimtlikt ögonkast, då någon af kamraterna kommit i knipa till följd af den ena eller andra utsväfningen.

Som till exempel den måndagsmorgonen, när Nilsson fick uppsträckning inför hela personalen af disponenten, derför att han gjort sig skyldig till slagsmål och fridens störande å gatorna, han "som borde föregå de andra med godt exempel".

Eller den eftermiddag, då han mötte Nilsson med ett knyte under rocken, på väg att smyga sig in på "stampen".

Eller när han hörde den ene kamraten kräfva

den andre för ett ficklån, eller påminna om en spelskuld.

Men aldrig intresserade honom något till den grad, som om Nilsson var inblandad deruti.

Det hände en och annan gång att denna skadeglädje föll Nilsson sjelf i ögonen, men hvad brydde han sig derom! Grofarbetaren, "fuskaren" var af honom betraktad med öfverlägset förakt, och hvad den der menade eller tänkte det satte han sig vida öfver.

* * *

Ett par år gingo på detta sätt.

Det är märkvärdigt att girigheten skall betraktas med så sneda blickar ur moralens ögon och ställas så lågt på syndernas och lasternas skala. Slöseriet har ej i allmänna meningen någon motsvarande plats, det är på sin höjd inregistreradt bland lättsinnets yttringar, det är så att säga en mild färgton i lättsinnets mångskiftande regnbåge.

Och dock! I månget fall är ju girigheten en källa, ur hvilken många försakelser framspringa, under det slöseriet lockar till att följa hvarje "ögonens begärelse" och att lefva "ett högfärdigt lefverne".

Den girige fuskaren var lika stark, lika flitig som förr, men den fine yrkesskicklige och slösaktige verkmästaren hade på dessa år skridit långt utför. Disponentens tillrättavisningar voro

nu mycket täta och föllo ej i form af vädjanden utan som vredesord, och denna dag var det gånget så långt, att "den stackars Nilsson" för sina lyssnande underordnade på verkstaden med blossande rodnad på nu alltid pussiga kinder tillkännagaf att han — erhållit sitt afsked.

Alla hade kastat arbetet ifrån sig, alla — utom fuskaren. Alla hade ett beklagande, deltagande ord — utom fuskaren. Han skötte sin slägga med lika kraft, men hörde hvart ord, och det glimtade och gnistrade i ögonvrån.

— Hvad skall han ta' sig till, stackars karl? undrade man till höger och venster, då han lemnat verkstaden. "Han har lefvat som hvar dag vore den sista, och jag svär på, att han inte har ett öre nu!" sade den man på verkstaden, som stått Nilsson närmast. (Och han borde veta det, ty de hade båda haft otur i kille föregående qväll).

* * *

Ett par dagar senare.

Alla voro på verkstaden utom fuskaren. Det tycktes som om han tagit sig god tid mot vanligheten, för att låta kamraterna rigtigt få prata ut.

Nilsson hade rest, hade verkligen rest till Amerika.

Men hur t—n hade han fått pengar?

Jo — nu kom det — han hade fått låna hvart öre för färden af "fuskaren"!

Nilssons närmaste man, den nuvarande basen, hade reda på alltihop, för han var närvarande, när "fuskaren" kom upp till dem på Nilssons rum. Han hade så godt som ögonblickligen sagt sig veta att Nilsson behöfde pengar, och då denne rusat emot fuskaren för att kasta ut honom — trappan var strax bakom — hade han helt lugnt sagt:

— Du skall få låna dem af mig:

(Korus: Han duade Nilsson!)

— Ja, min själ — intygade basen. Nilsson blef med ens fundersam och frågade fuskaren helt gentilt, om han ville tala ensam med honom. Och bara för att få snärta mig, så lät fuskaren just precist *köra ut* mig på en qvart. Jag tänkte först att inte gå tillbaka, men kunde ej låta bli. Allt i sin ordning. Fuskaren hade lånt honom reskassa! Pytt, tror ni han får igen den?

Nu kom "fuskaren". Han var lika inbunden som alltid, men ovanligt ofta spelade det till i ögonvrårna hos honom den dagen.

För se! Han bemöttes med en alldeles ovanlig "aktning".

Men tydligen föraktade han densamma. För han lefde samma lif som förut — ensam, misstrogen och snål.

Ett vådaskott.

Min vän berättade, och jag gjorde några små anteckningar, Han hade intet emot att det kom i tryck, "för varningens skull", som han sade.

* * *

Vi hade förlorat den qvällen, då vi lemnade krognästet, min kamrat Fritz och jag. Det enda nöje man vet af der ute på gränsen till indianområdena är att supa och spela, och — supa om igen, antingen för att trösta sig öfver förlust eller i glädjen öfver qvällens "tur".

Vi hade druckit derför att qvällen varit oturlig. En otäck, lömsk irländare hade tagit ifrån mig och min vän så mycket pengar vi hade, och nu skulle vi få svårt att reda oss till nästa aflöning för vårt arbete hos farmaren. Han hade en gång för alla afklippt alla framställningar om att träda emellan, när vi svirat bort våra mynt.

Jag hade inte så länge varit med om spelqvällarne å krogen. Hittills hade det gått något så när väl ihop, men i qväll var jag pank. Det smög sig en gruflig känsla af obehag på mig. Jag tyckte att jag gjort något högst föraktligt, då jag låtit Fritz förleda mig att spela i krognästet. Och på samma gång kände jag ett sjelfhånande medvetande, att det var oturen som förde moraliska tankar in på mig, och att om det gått mig väl — d. v. s. om det gällt de andras kassor i stället för min egen — jag skulle utan oro i det i allmänhet föga logiska samvetet lagt mig att sofva godt ofvanpå orgien.

— Hej, kamrat! ropade Fritz i det han upphörde att hvissla. Gå inte der och se dyster ut och grunna på mammas och byskolmästarens predikningar hemma under bardomsdagarne i gamla Sweden. Jag ska' tala om för dig, hur jag tar en liten motgång. Derhemma på väggen öfver min säng har jag en god kamrat, min sexpipiga Colt. Du vet, att den är laddad! Har jag det inte som jag vill, tar jag den i hand och svär dyrt och heligt att, om inte ödet — den enda gudom jag tror på — inom tjugofyra timmar ger mig ett handtag, så jag reder mig ur knipan, jag helt enkelt gör ända på uselheten.

— Du talar som en galning, Fritz! utbröt jag, af fasa öfver den hädelse, hans ord innehöllo.

— Nej, du bedrar dig, fullföljde han med ett lättsinnigt skratt. Jag har tre gånger gått den eden, och ännu lefver jag, ehuru endast till

följd af att "ödet" tyckes ha hört min önskan. Ty annars skulle jag vid det här laget inte kunnat blanda en kortlek mer. — Hör på! När jag först kom till Amerika, hamnade jag i Kalifornien. Der har jag spelat och vunnit — men också förlorat — mycket pengar. En gång — då jag svurit den der eden — fick jag högsta vinsten på ett af guldgräfvarne anordnadt "salningslotteri", andra gången "räddades" jag — om du vill kalla det så — af min återkomna tur, derigenom att jag spelade på tu man hand och på god tro, utan att behöfva lägga upp insats till en början. "Hade inte vexladt", ser du! Ha, ha! Och tredje gången kom en toking och betalade mig en glupsk summa för min gruvgång, som han inbillat sig vara rikt guldförande. I qväll . . .

— Lofva mig, för Guds skull Fritz, att du tar ditt förnuft till fånga, utbrast jag, när jag på hans min såg hvad han ville säga.

Han svarade med ett skratt.

Vi hade nu hunnit hem. Qvällsmåltiden var framsatt på bordet i det rum, vi gemensamt begagnade. Fritz åt med god aptit och gjorde ofta, till min fasa, häntydningar på sitt beslut att "trotsa ödet". Bakom oss på väggen öfver Fritz' sängplats hängde hans nötta revolver, och jag tyckte lampskenet var blekt mot den reflex, som kastades mig i ögonen från dess blanka, korta pipa, när jag med en rysning såg bort till mordvapnet. Var det inbillning eller varsel?

Jag var intagen af fasa, som om någon hviskat mig i örat om en stundande olycka, och jag bad så bevekande min kamrat att höra upp med sina hädelser, att han kallade mig en "löjlig f—n".

Seende, att intet hjelpte, gick jag till motsatta sidan af rummet och kastade mig ned på min bädd. Jag vände mig mot väggen och drog en filt öfver axlarna. Just då hörde jag Fritz fumla på tapeten öfver sin brits. Han tog ned revolvern! Jag försökte vända mig om, men förmådde ej. Den obeskrifliga fasan för någon olycka kom med dubbel styrka öfver mig; jag kunde ej ens vrida hufvudet, och det var med möda jag — liksom långt bortifrån — hörde Fritz tala:

— ... din pultron ... Nu ska du höra ... Jag svär ... att om inte ...

Himmel! Ett skott brann af.

Förtrollningen var bruten och jag kastade mig ur sängen. "Fritz, Fritz!" ropade jag, men erhöll intet svar. Slutligen lyckades jag få eld på en tändsticka. En lätt krutrök strök förbi mina ögon. Der låg han, den arme hädaren! Ett blodsprudlande sår vid ena tinningen talade om hvad som skett ...

Han var död! Den rättsliga undersökningen, som genast följde, visade, att revolvern häktat fast vid en rispa i den klädda sängstammen mot väggen, och att till följd deraf skottet fallit.

Påföljande dag kom bref — med penningar uti — från den aflidnes anförvandter i en annan del af Amerika. Ödets ironi! Min olycklige kamrat fick denna gång ej tillfälle att förhäfva sig öfver att ha "betvingat ödet" med sin hemska ed.

En strejkare.

"Mor, du vet ej hur rätt di har!"

Gumman hade inte mer att säga. Hon hade erinrat om allt, sagt allt, bedt allt — allt hvad hennes bekymrade, af årens mängd erfarna hjerta hade talat henne in att säga sonen, då hon såg och förstod, hvarthän han ville och hvilka åsigter han hyllade. Hon använde väl icke ordet "klasshat", derför kanske att hon var utaf den gamla sortens folk, hvilket plägat lära sig tro Gud om godt och med ödmjukt sinne fylla sin pligt på den plats, der han stält sina barn i lifvet. Hon hade alltid, från det hon ur barn- och ungdomsåren trädde in i arbetets och bekymrens ålder, vetat att man får intet för intet, intet utan arbete; och att, "då man med heder drar sig fram, är lappad tröja ingen skam".

Men sonen visste både hvad som menas med "klasshat" och "klassmedvetenhet". Och han tillhörde en förening, der man inte gjorde något hellre än hatade och der man endast planlade

om sättet att göra alla obehagliga "öfverklassare" medvetna om hvad "underklassens" hat ville säga.

Och de talade så ifrigt på föreningsrummet om orättvisan af de sinekurer, stat och bolag beredde åt sina "gynnade", att han icke kunde vara som förr i hemmet — det af ett rum bestående hemmet — der den åldriga modern hade kokkärlen i kakelugnsvrån och redde sin och sonens mat innanför eldskärmen. Snart gick det upp ett ljus för den gamla, då hon hörde hur sonen, förr en stillsam och arbetsam yngling, harmades på det arbete, som så länge gifvit dem båda deras goda uppehälle. Det var nu ej fråga om att lyssna till mor, när hon slog upp sin psalmbok och läste aftonbönen, tackande Gud för helsans dyra gåfva och derför att de båda, som voro lemnade åt sig sjelfva, verkligen kunde dra sig hederligt fram och derför att de "sluppo att äta fattigsäd". Det var väl aldrig fråga om smekningar — åtminstone ej i den form, man allmänt tänker sig dem — men nog låg det dock tacksamhet i moderns ord, när måltids- och fristunderna voro inne: "Ät lite mer kött, Gustaf. Va' inte så rädd om trötet. Du har ju sjelf fått slita för'et, för ja' stackare orkar inte att gå på som förr; och ja' blef trött bara utå att skura två golf hos häradshöfdingens i går."

Ännu bättre förstod den gamla, då hon af veckopenningen icke fick af sonen mera än fyra femtedelar, att det icke stod rätt till. De kronor, som utgjorde skillnaden mellan förr och nu på

veckans aflöning, hade icke nedprutats af arbetsgifvaren; de hade användts till föreningsafgifter, till bidrag åt strejkande i Skåne och Norge och så till — sex sejdlar bier och två supar efter föreningsmötena.

Allt detta var mycket nödvändiga utgifter! — åtminstone påstod Gustaf att så vore fallet. Och derpå var han åter i färd med att ge modern lektion i, hur ytterst orättvist arbetaren behandlades af kapitalisterna.

Det var då gumman hade sagt, att hon trodde det vore otacksamt mot Gud att inte vara nöjd med som di hade det på verkstaden. Hur många hade det inte mycket sämre? Bara inne hos grannen, skomakarens, kunde man se hvart det bar, när de utan verkligt tvång nedlade arbetet på hans verkstad. Han hade blifvit afskedad från sin plats och som en landstrykare fått ge sig i väg. Nu gick han kanske, trots sitt yrke, barfotad och tiggde i byarne på landet.

Asch! Mor begrep inte det der.

Så blef det då strejk. "Föreningen" skulle väl visa att den dugde till något. När inte arbetarne fingo igenom sina anspråk att få sina aflöningar höjda så mycket, att de åtminstone finge igen hvad det kostade att vara medlem af den "klassmedvetna" föreningen samt till utgifterna för öl och

bränvin efter sammankomsterna och dertill några öre per man åt strejkande i Norge, och hvarför ej i Belgien och Amerika, — ja, då voro de ju påtagligen så orättvist behandlade, att de måste göra strejk.

Det gamla skrynkliga gummansigte, som vakade öfver matlagningen i det ofvannämda hemmet, bar spår af sorg från första underrättelsen om att sonen gick arbetslös — af fri vilja. Det gamla hufvudet — som ju inte begrep något — arbetade för att slippa i eldskrift se framför sig orden: "Den der icke vill arbeta, han skall icke heller äta." Enda sättet att komma ifrån detta gamla ord, som ju är det mest dumma och gammalmodiga af allt hvad brist på klassmedvetenhet burit i skölden, var för den gamla att, glömsk af ålder och krämpor, fatta tag i skurviskan och på sitt vis arbeta i den pligtförgätne sonens ställe.

De tjugofemöringar, den gamla hade hem, voro sannerligen välkomna. Strejkkassans penningar räcka ej långt; det är som om de med magnetisk kraft droges till krogdisken, och det vore en skam om de finge ett så hederligt namn som "sjelfhjelp".

Samtalen mellan mor och son blefvo allt mera korta. När den gamla sade ett förebrående ord, fick hon sådana ord igen, som visade att hennes enda stöd på jorden glömt alla barnets känslor, glömt sig sjelf. Och när sonen kom hem rusig, allt oftare ju länge "kampen" mot bolagsherrarne resultatlös fortgick — då hade

gumman Guds ord på att hon icke skulle kasta bort sitt modershjertas perlor. Då teg hon, innan hårda ord bragt henne till tystnad.

Tystnad, dödens tystnad och dess ljufva hvila hann den gamla långt innan strejken var slut. Det påstods, att hon dött af lunginflammation eller influensa. Men månne icke hon svultit och skurat ihjel sig till följd af den sjukdom, som är tidehvarfsbarn med influensan — strejken?

Strejkare buro henne till grafven.

Amerikabrefvet.

"Bref från Amerika, herr Elg!"

Den unge klädesväfvaren tog emot skrifvelsen af portvakten och skyndade på stegen för att hinna fort fram till matstället och dess förr få del af innehållet i det långväga brefvet.

Det var som han trodde! Vännen Ström hade tagit sig godt ut och egde nu en plats, som inbragte honom två gånger mer än hvad han haft här hemma på den svenska fabriken. Han ville nu hafva kamraten ditöfver. Han behöfde blott säga ifrån, och nästa bref skulle medföra biljett till öfverfarten.

Det var ett anbud som förtjenade att tagas i öfvervägande. Under måltiden var den annars så liflige arbetaren helt tyst och satt ännu qvar med brefvet i handen, sedan de andre på samma ställe ätande arbetarne aflägsnat sig.

Det knackade på dörren, och omedelbart efteråt inträdde ett ungt fruntimmer med torftigt yttre. Vid åsynen af henne sprang den unge arbetaren upp med orden:

— Du här, Matilda! Du vet, jag tycker icke om att du söker upp mig ute i staden . . .

— Ja, blif icke ledsen på mig. Jag vet inte till mig, för mor är nu så svår igen, och hon vill förderfva mitt barn — vårt barn.

Det märktes tydligt på de hastiga frågorna om barnet vore i säkerhet, att fadern var upprörd, och först sedan han fått veta att barnet inlemnats till en grannqvinna, gaf han dess moder tillfälle att närmare omtala saken.

— Mor har blifvit ond derför, att hon inte fått betalning för mig och lilla Ester under de sista fjorton dagarne.

— Men du fick ju pengarne i måndags, inföll Elg.

— Ja, men jag måste använda det mesta dels för barnets räkning — hon behöfde ett par känger — och dels för att köpa lite mat. Mor hade inte köpt hem något på flera dar, hon hade supit upp allt hvad hon förtjenat på månglerihandeln och jag svalt. Både jag och tösen.

— Gråt inte, Matilda. Det skall taga ett slut det här . . .

Den unge arbetaren gick några steg fram och åter på golfvet. Hans blick hade fallit på några ord i Amerikabrefvet, der vännen sade: "Fribiljett skall jag sända dig." Med en hastig rörelse af handen kramade han tillsammans brefvet och kastade det från sig.

— Hvad ville hon göra åt flickan?

— Hon ville ge henne brän . . . bränvin.

— Hon vet väl inte hvar barnet är nu?

— Nej.

— Tror du, att du kan vara borta ännu en half timme, så gå vi tillsammans till presten och ta' ut lysning.

— Ja, men snälle, älskade Herman, du har ju inte lofvat mig det förr än du fått det bättre. Jag har inte velat klaga på dig, ty du har offrat så mycket på oss båda . . .

— Tyst, lilla! Det blir bättre så.

— Usch, mor är ett odjur. Är du inte förfärligt ond på henne?

— Jag vet inte. Hon rår sig inte sjelf, när ruset är inne. Jag tror förr jag är ond på mig sjelf. Kom låt oss skynda.

* * *

Flera år äro gångna. Lilla Ester har "läst sig fram" och är i sin ordning utkommen bland verldens frestelser; ty det fattiga hemmet har flera små, som behöfva all dess huld och vård. Utan minsta knot har hustru Elg mött alla de bekymmer och vedervärdigheter, som varit dagliga gäster i det trånga arbetarehemmet. I flera år gick hon och väntade att hennes man, när fattigdomen som hårdast tryckte och när den lyckades förbittra hans af naturen friska humör, skulle uttala ett beklagande deröfver, att han vid ett visst tillfälle gick till pastorsexpeditionen i stället för till Amerika. Ty det då samman-

skrynklade Amerikabrefvet hade hon med qvinnans äfven i den mest upprörda sinnesstämning vaksamma nyfikenhet böjt sig efter och tagit upp från golfvet. Hon hade läst det i hemlighet tusende gånger sedan den dagen, hon insåg nog hvilka förmåner det en gång haft att erbjuda hennes man; men aldrig kom ett ord derom öfver hans läppar.

Och när arbetet var tungt och tiderna svåra, sökte hennes tankar sig väg till det ställe i dragkistan, der hon gömt sin största skatt bland jordiska ting, beviset på hennes mans trohet och kärlek: Amerikabrefvet.

Den vackre snickaregesällen.

"Har du sett prof på den der *tysta* energien? Jag frågar inte om du lagt märke till den så der på en höft, händelsevis. Nej, man måste ha tid på sig, låta händelserna utveckla sig, tiden ha sin gång, för att man skall kunna bedöma, om en menniska är i besittning af denna beundransvärda tysta energi, denna viljans sega spänstighet, som alltid *ser* sitt mål och förr eller senare *hinner* det?"

Det var min gamle vän X. som hade ordet. Han och jag hade träffats efter att på många år icke ha sett hvarandra. Han kom från min hembygd, och jag hade sport honom till om alla dessa många från min ungdomstid, som jag på en gång tänkte på nu, när jag såg barndomsvännens anletsdrag. Och då jag frågade honom om den granne unge man, som våra systrar plägade kalla "den vackre snickaregesällen", var det som han kom fram med sin fråga.

"Den vackre snickaregesällen" — jo, det var hjelten, hufvudpersonen i en episod, ett sådant

der uppdykande minne från småstaden. Jag hade hört denne mans "förmätenhet" och kärlekshistoria profaneras och utskrattas. Och jag hade tyckt synd om karlen, hvilken — om det gått som i romanerna — bort vid det här laget utkräft hämnd och upprättelse för sina lidanden och för all den trolöshet, han fått pröfva på.

Saken var den att snickaren, som rätt och slätt hette Peter Jonsson, var en synnerligen duglig arbetare, hvarjemte han var i besittning af ett rigtigt sydländskt, både regelbundet och vackert ansigte. Han sträfvade efter att hålla sig uppe, var alltid snygg, äfven under arbetstimmarne, och valde sitt sällskap med synbar urskiljning bland de hyggligaste af sina jemnlikar.

Det har aldrig blifvit utrönt, huru han kunnat springa öfver klyftan, som finnes — allra helst i en småstad på svensk landsbygd — mellan en arbetare och en "fin fröken". Emellertid var det beskäftiga ryktet snart i färd med att förtälja, hurusom "möten" egde rum mellan Jonsson och en från stifsstadens pension nyss hemkommen stolts jungfru, dotter till en tjensteman i den goda lilla staden. De ungas kärlekssaga utmynnade emellertid i en, i mångas ögon, helt naturlig brytning. Den unga, vackra flickan lär med ett hjertlöst skratt en gång betagit den unge mannen alla illusioner derom, att hon, såsom han kanske trott, menat djupt och allvarligt med honom. Hon, en tjenstemans dotter, skulle icke

passa för en arbetare, det borde han nu begripa! Hon lär ha gifvit honom detta besked, och dagen derefter afreste han från orten. Möjligen skulle hans afresa skett i hvarje händelse, och i så fall hade han väl besvurit sin sköna om ett trohetslöfte, en ed. Hvad *vet* man? Men man *talar* om och talar *om* allt i en sådan der liten stad!

Dit hade jag följt den vackre snickaregesällens saga. Och då jag nu kommit att erinra min vän om densamma, förstod jag genast, då han gjorde sin fråga, att han måste ha sig bekant fortsättningen, afslutningen.

Det var ock så.

"Tiden är" — sade min vän — "ett kapital för dem, som veta bruka den. Den vackre snickaregesällen vardt under årens lopp glömd i den lilla staden. Men så för tre år sedan dök han åter upp på platsen. Han var nu en mogen man, och dertill synbarligen förmögen. På tre tvärgators afstånd från det hus, der hans stolta, sköna — fast nu ensam med sin moder, sedan fadern aflidit — bodde, inköpte han en tomt, å hvilken han uppförde en präktig snickerifabrik, som nu visat sig vara en vinstgifvande affär, ledd som den är af den praktiske, i allt sjelf deltagande mannen.

Jag var i tillfälle se de tu dagligen. *Hon* gick ofta förbi mina fönster, då hon skulle gå upp till bankdirektörens för att ge herrskapets småflickor lektioner i musik och franska. Ett välbehöfligt tillskott vanns genom detta hennes

undervisningsarbete för hennes och moderns underhåll, ty pensionen efter fadern var inte stor. *Han* passerade också ofta förbi; och hos bankdirektörens var också han introducerad i sin egenskap af en bland stadens mest lofvande och företagsamme affärsmän.

Vi, han och jag, träffades också på en bjudning der i familjen. Der voro äfven damer, och utan tvifvel var jemväl den nuvarande fabrikörens forna ideal också inviteradt. Men hon kom icke.

I den lilla staden tisslade och tasslade man nu på nytt om den gamla historien de tu emellan, som redan var ansedd bortglömd. Jag för min del tyckte verkligen, att fabrikören borde visat större ridderlighet än att med glansen af sina, som det sades i Amerika, förvärfvade slantar skära ett stackars fruntimmer i ögonen, på samma gång som han utan tvifvel beredde flickan direkt obehag genom sin dervaro. Han borde, tycktes det mig, kunnat finna en lika bra tomtplats för sin fabrik bortom vår lilla stads horisont, helst tillverkningarne togos föga i anspråk af de pratsjuke stadsborna sjelfva, utan till nittionio hundradelar sändes bort, till in- och utlandet.

Jag tyckte det var synd om den stackars flickan. Helst hon redan öfverskridit en i fattiga, "bättre" flickors lif kritisk ålder och derjemte genom sin flit och ömhet om en ganska

pjunkig, nervös gammal moder gjorde sig väl förtjent af hvarje menniskas högaktning.

Der fanns en prydlig, grann svägerska till bankdirektören i staden, som skulle få en respektabel hemgift, och man talade om att fabrikören skulle ha ett godt öga till detta fördelaktiga parti. Säkert är att direktören, så att jag och andra hörde det, en gång slog fram om, att fabrikören borde gifta sig och något raljeri dessutom. Det var i ett gladt lag, och man undrade om "den vackre fabrikören" skulle finna sig brydd eller smickrad af den öppenhjertiga vinken.

Han blef intetdera. Svaret kom ögonblickligen och var artigt men kallt, och lydde det i öfversättning, att han verkligen sjelf vågade hysa tankar i den rigtningen, men också helst sjelf ville välja sin tid.

Dagen derpå vid half tolftiden spreds, likt en löpeld, ryktet att man sett den vackre fabrikören i högtidsdrägt gå på visit hos enkefru Z., modern till den forna flamman. Jag var en af de få, som kort efteråt fingo emottaga det unga parets förlofningskort. — "Och jag säger dig" — slöt vännen X. sin berättelse — "att jag gjorde det med mer än tillfredsställelse, med beundran. Ty, tror du icke liksom jag, att den karlen från första stund beslutat att framtiden, lyckan och bruden skulle bli hans, och vetat att med tyst, okuflig energi bryta ned alla hinder?"

Jag delade pligtskyldigast min väns beundran, men var icke rigtigt nöjd, utan anmärkte

att karlen, sedan han kommit igen som tät penga-karl, väl inte behöft tre hela år för att fortsätta der hans kärlekssaga slöt, då han blott var "den vackre snickaregesällen".

Min vän rökade tyst en stund, men sade sedan litet tankfullt:

— Hvem har sagt att han var "tät penga-karl"? Åtminstone är det outredt, om han var det just när han kom åter. Men att det *nu* är förhållandet, det tror jag fullt och fast. Ty der märkes inte någon atbräck i hans kredit, ehuru han har stadens ende bankdirektör till hätsk, oförsonlig fiende.

Folklifsbilder.

I hastigt mod.

"Hustru! Gör mig inte ursinnig! Ödmjukhet... ja, derom kan qvinnfolk prata i oändlighet. Tror du väl, att det är så roligt att böja nacken under oket och att som ett kreatur tåla hvar snärt och glåpord, det behagar de rike att tilldela en, bara derför att man är en fattiglapp. — Jag slog honom med besked, och det kan hända att jag gjort mig olycklig. Men, Gud, hvad det kändes skönt att för en gång tysta munnen på den värste bland förtryckarne!"

— Johan, Johan! Du glömde dina pligter som far och make. Herre Gud, *hvad* skall det nu bli af oss arme? De sätta dig kanske på häkte! Gud gifve blott, att du inte slog nämndemannen, så att han dör af det eller eljes blir förderfvad.

Det var en sådan der juliqväll med hög, ren luft. Solen dalade just bak' skogen och kastade långa ljusknippen genom fönstrets många smårutor in i stugan och fram öfver dess invånare. Mannen stod framme vid bordet och hade

fattat ett krampaktigt tag om styret på en stol. Det var ett egendomligt ansigte, helst nu, då vreden i starka drag stod tecknad deri. Det var kantigt och skägglöst. Håret låg tätt och yfvigt öfver en hög, fårad panna, och ögonen voro stora och stålgrå.

Hustrun, en vacker allmogeqvinna, satt gråtande framme vid fönstret i solskenet, stirrande framför sig på det hvitskurade furubordet, som om det varit blod och icke återspegling från röda aftonskyar, som silade in genom fönstret. Bredvid henne stod en liten fem- eller sexårig pys, som, ännu främmande för lifvets stormar och passioner, förundrad såg från fader till moder och genom sin närvaro gaf en hemskare prägel åt faderns vrede och en större bitterhet åt moderns tårar.

— Han dö — utbrast Johan med ett bittert skratt — nej då! Ondt krut förgås inte så lätt! Och för resten, hvad skulle det tjena till att slå ihjel *en* tyrann? Det återstår tusen och åter tusen, som med penningens och magtens rätt skola i alla tider förtrycka den, som lifvet händelsevis ställt bland de fattiges och armes led. Jag är trött vid hela verlden! Ack, att jag kunde förintas och försvinna!

Den starke mannen lät hufvudet sjunka ned på armarne mot bordet, och nu skakades han af undertryckta snyftningar. Hustrun tog sin lille gosse i handen och närmade sig fadern.

— Ja, gråt Johan, gråt, om du kan! Jag

vet att du inte är dålig eller elak, och för vår Eriks skull skall Gud ej tillåta, att något ondt fått ske genom ditt uppbrusande sinne vid uppträdet nere i byn i afton.

* * *

Johan var född i den stuga, der vi i det föregående sett honom. Hans föräldrar hade före honom egt den lilla gårdslotten, hvars stensådda tegar gåfvo en knapp lön för sträfsamt arbete. De hade utom Johan en annan, äldre son, som sexton år före dessa händelser afrest till Amerika. Johan hade velat på samma gång som brodern resa öfver till det lockande vesterlandet, men en måste stanna och taga vid, när fader Svens krafter ej längre medgåfvo, att han följde plog och harf, eller när hacka och spade ville bli för tunga för hans gamla armar. Och dessutom fanns det ej någon möjlighet att skaffa respengar till mer än en, och redan hopbringandet at Eriks reskassa gjorde ett par bås tomma i den lilla ladugården. Johan stannade. Sedan hördes ej Erik af förrän vid arfskiftet, då båda föräldrarne gått bort. Då kom der bref från honom, deri han bifogade bevittnad afsägelse af sin rätt i boet till sin broder Johans förmån. Johan öfvertog gården, och året derpå gifte han sig med den fattiga, men vackra Brita, som samtidigt haft till friare en son till traktens rikaste bonde, men föredragit den hurtige Johan,

Gud vet, om inte Amerikagrillerna ännu sedan han gift sig och fått egen gård sutto qvar i hufvudet på Johan. Men han kunde icke öfvertala Brita att följa med. Under denna tid, då Johan ifrade för att komma från hembygden, slog han sig i lag med en del rumlare och spelare, och tre år efter det han gift sig var han icke längre egare till den lilla gården. Den såldes å exekutiv auktion, och den rike nämndeman Persson, Britas försmådde friare, blef egare af gårdslotten. Nämndemannen var jemnårig med Johan, och mellan desse två hade alltid rådt split, sedan Johan fick Britas ja-ord, ty det grämde Persson att ha blifvit tillbakasatt för en "fattiglapp", och med rätta trodde sig Brita kunna frukta det värsta, när hon såg sin forne, afskedade friare i besittning af gården. Men sedan liqviden skett och nämndemannen kunde säga, att gården var hans, hade han och Johan ett samtal i enrum. Ingen fick veta, hvad då sades, men Johan Svensson och hans familj fick emellertid stanna såsom "brukare" på gården. I början sade alla i bygden med en mun, att detta beteende utvisade ett ädelmod, som man knappast väntat sig af nämndemannen, men ansågs att "det väl var för Britas skull". Så småningom kom man dock underfund med att Johan fick göra skäl för sig och gården hos nämndemannen. Det kontrakt, som upprättats, och hvarigenom Johan delvis äfven genom arbete skulle betala arrendet till nämndeman Persson,

var ytterst betungande. Men tyngre än allt var dock "husbondens" uppförande mot Johan. Han behandlade honom öfvermodigt och tillät sig mången gång ett rått skämt mot sin brukare, dervid han lät framskymta sin åsigt, att Johan dock hos honom hade sitt lefvebröd af nåd och barmhertighet.

Försent hade Johan velat inse, att han ruinerade sig genom sällskap, spel och drickande. Men den dag hans af fadern ärfda torfva gick under klubban och öfvergick till en man, hvars hånleende sade honom, bättre än hustruns tårar, böner och suckar, att han sjelf var skulden till sitt förderf, den dagen var det slut med utsväfningarne; allt sedan hade han ej låtit en droppe starkt komma öfver sina läppar. Under strängt arbete plöjde och sådde han på den stenbundna torfvan, som ej längre hade den arbetet förljufvande egenskapen att vara hans egen, och under lika hårdt arbete fullgjorde han sin dagsverksskyldighet hos nämndemannen; men en bitter inbundenhet blef allt mera märkbar i hans drag och hela uppträdande, och den förökades hvarje gång han, tigande för hustrus och barns skull, måste tåla stickord och hån från sin fiende och dennes grinande, ögontjenande legohjon.

Det talades mycket om att Johan läste så förskräckligt mycket. Det var nu sannt. Vid sina färder in till den närbelägna lilla staden förskaffade han sig en hel del böcker. Från barn-

domen hade han varit ett "läshufvud", och nu, då han blifvit fattig och sjelf lika mycket undandrog sig sällskap som de forne kamraterna numera undveko honom, blef läsningen hans sysselsättning om qvällarne och ofta mången natt, då oroliga och bittra tankar gjort honom "qvalsöfd". Väl dröjde det länge, innan den föge bokvane arbetaren kunde följa med och förstå, hvad som kom honom under ögonen, men småningom gick dock hans sjelfstudium derhän, att han förstod välja sin lektyr. Och hvad han då läste, visade honom lifvet sådant som hans egen bittra sinnesförfattning målade ut det: fullt med förtryck, elände och oförtjent olycka. Och ehuru han icke hade hjerta att säga något derom till Brita, så log han dock för sig sjelf, när han stundom hörde henne bedja till en Gud, som han längesedan hade upphört att tro på. Dock en annan gud trodde han på: penningen. Han sade sig ofta sjelf, att han skulle vilja vara rik, utomordentligt rik, dels för att kunna uppträda mot dem, som förtrycka de arme, och dels för att få hvila ut från arbete och slafveri, från trånande, bittra tankar.

* * *

Den dag, vår berättelse började, hade Johan varit på dagsverke hos nämndemannen från ottetid på morgonen. Han och två af nämndemannens drängar voro på aftonen sysselsatta

med att längs landsvägen uppresa en ny gärdesgård framför nämndemannens böljande, rika rågfält. Han hade just gått fram till den uppgjorda elden å vägkanten för att svedja de vidjor, som voro afsedda för att binda gärdslet med, och under detta arbete lade han icke märke till att nämndemannen, som varit inne i staden, kom åkande, förr än hästen skyggade för elden, i hvilken Johan rörde omkring med vidjorna, så att ett regn af gnistor sprakade upp. Med ett språng åt sidan kastade hästen den lätta kärran i det motsatta landsvägsdiket. Johan skyndade genast fram och fick snart bugt med hästen. Under tiden lyckades nämndemannen bli fri från den kullstjelpta kärran och bröt ut i fullt raseri mot Johan, under påstående, att det varit dennes illvilliga mening att skrämma djuret, så att den åkande skulle förderfva sig. Härunder hotade nämndemannen Johan med piskan, och detta bragte den oskyldigt anklagade utom sig. Blek af vrede rusade Johan på nämndemannen och ryckte från honom piskan. Så länge snärt och skaft höllo, slog han nämndemannen med piskan, och derefter föllo hans seniga, knutna händer såsom släggor på den länge sedan till marken störtade husbonden. Då som först hunno drängarne taga sitt parti och kastade sig öfver våldsverkaren. Först sedan Johan lofvat att aflägsna sig, vågade de släppa honom för att egna sig åt husbonden, som låg afsvimmad på vägen.

Med rödsprängda ögon och knutna händer

vandrade Johan hem till sin hustru. Deras samtal, eller rättare sagdt slutet deraf, hafva vi hört. Åratal af harm och kufvad vrede hade kommit till utbrott vid den orättvisa beskyllningen från nämndemannen mot hans hatade underlydande, och i vredens ögonblick äro föresatser och pligter, barn och maka allt för lätt förgätna.

* * *

Dom hade afkunnats öfver Johan Svensson, förvunnen till grof misshandel mot nämndemannen Persson, hvarigenom denne för alltid förlorat synförmågan å ena ögat samt fått två refben afbrutna. Den tilltalade hade uppträdt trotsigt och visat föga ånger. Utslaget lydde å ett och ett halft års straffarbete, enär dock skadan tillfogats målsegaren i hastigt mod. Johan förklarade sig nöjd med sin dom för att så snart som möjligt få börja aftjena straffet.

Brita med sin lille Erik måste lemna gården, då hon icke längre förmådde sköta jordbruket eller fullgöra dagsverksskyldigheten samt andra onera. Hon flyttade in till staden, der hon erhållit arbete som medhjelperska åt en barndomsväninna, som tog emot tvätt till glansstrykning. Härpå förtjenade Brita ett knappt uppehälle till sig och gossen, och kunde äfven betala hyra för ett litet kyffe vid en af stadens utkanter.

De första bref, hon erhöll från sin man un-

der fängelsetiden inne i residensstadens cellfängelse, voro honom och hans vanliga tal mycket lika. När han beskref, huru de hade det i fängelset och vid arbetet der med orden: "Det är nästan lite bättre att arbeta här. Det går lättare än hos nämndemannen, och i allmänhet är här mindre strängt än i slafveriet för födan i fritt tillstånd. Kosten är äfven bättre än jag någonsin förmådde skaffa er derhemma", — suckade Brita ur djupet af sitt hjerta. Han var alltjemt sådan hon sedan länge mindes honom: fiendtlig mot lifvet och menniskorna, afvog, om ej förnekande gent emot den Gud, som han ansåg orättvis, om han fanns till.

Så småningom fingo dock, tyckte Brita, mannens bref en ljusare och vänligare ton. Bland annat sade han sig vara ledsen deröfver, att Brita måste arbeta så strängt för sitt och gossens uppehälle, derför att han förbrutit sig. Men aldrig syntes der ett ord i brefven om nämndemannen, aldrig en antydan att Johan ångrade sig eller beklagade den skada, han vållat sin vederdeloman. —

Då Brita en afton kom hem från sitt arbete, fann hon en främling inne i hennes lilla rum i samspråk med Erik, öfver hvilken en gammal halfblind grannhustru plägade öfva tillsyn under moderns frånvaro. Den lille skyndade, så fort han fick se modern, emot henne under utrop:

"Mamma, farbror Erik har kommit hem från Amerika!"

Utan denna upplysning skulle Brita svårligen kunnat igenkänna sin mans broder och sin ungdomsbekante. Han, som fordom var en af bygdens raskaste ungersvenner, var nu en åldrad, framåtlutad, mager gestalt med gulblek hy. Han helsade hjertligt på Brita, och med några af hostningar och bristande andedrägt ofta afbrutna ord underrättade han henne, att han under de senaste dagarne varit i hemorten. Der hade han fått veta, huru sorgligt det gått hans broder, och att Brita var bosatt i staden. Han hade ej haft någon svårighet att finna hennes hemvist, der han träffat Erik, en rask och rar pys i farbroderns ögon.

Nu kom det till Britas tur att berätta sin sorgliga historia. Hon förteg hvarken sin mans fel eller sin forne beundrares alltför tydliga, stora lust att låta den lyckligare rivalen känna sitt beroende och sin fattigdom så mycket som möjligt. Hon framtog och visade mannens bref till henne under fängelsetiden hittills, och han, den återkomne brodern, tycktes så väl förstå hennes ängsliga sökande efter att i de sista brefven, rad efter rad, vilja urskilja allt tydligare tecken på att Johans bittra sinnesförfattning blifvit mildare under straffarbetet för att sona den skada för lifstid, han tillfogat en medmenniska.

Svågern understödde denna tro, som hon så gerna ville komma i besittning utaf. Han sökte också intala henne, att hvad som skett

varit till det bästa och utan tvifvel egnadt att göra hennes man till en bättre menniska. Derefter omtalade han för svägerskan, att han kommit åter till hembygden för att få dö der, enär han under det ifriga arbetet att samla förmögenhet derute i främmande land och ohelsosamt klimat ådragit sig en obotlig bröstsjukdom. Då Brita uttryckte sin förhoppning, att det ej var så illa, som han trodde, ristade han småleende på hufvudet och sade, att han visste sin dom samt tillade:

— Jag är emellertid glad att ha fått träffa eder båda, som jemte min broder äro mina enda anhöriga i verlden. I huset näst intill detta har jag i dag förhyrt ett par rum utåt gatan, och för att slippa att vända mig till främlingar vill jag bedja dig, Brita, att hjelpa mig lite till rätta. Det är inte mycket jag behöfver. Det finns ytterligare ett rum och kök alldeles i närheten at min lägenhet, och dem förhyr jag åt dig och Lill-Erik, om du vill hålla i ordning hos mig. Dessutom kunde jag då när som helst få nöjet af Eriks sällskap.

Brita gick med glädje in på sin svågers plan, helst hon såg, att han var i mycket stort behof af en öm och kärleksfull vård.

Det var glädjande för Brita att i sitt nästa bref till Johan kunna omtala, att Erik hemkommit från Amerika; men hennes goda hjerta förbjöd henne att tala om den återkomnes betänkliga helsotillstånd. Erik skref emellertid sjelf

några rader till Johan, och utan ett enda förebrående ord sade han deri, att han nu endast längtade att få omfamna sin broder, och att han derför ämnade resa in till cellfängelset och begära tillstånd att få sammanträffa med Johan.

Denna plan skulle dock aldrig realiseras. Få dagar efter hans sammanträffande med Brita tilltog hans sjukdom i sådan grad, att han ej vidare förmådde lemna sängen. Läkarens förbud deremot var till och med obehöfligt, och Brita vågade knappast för den kortaste stund lemna den sjuke åt sig sjelf, så stor var hans svaghet.

Emellertid gaf den sjuke henne en förmiddag i uppdrag att låta tillkalla en jurist, häradshöfding Viberg, som han önskade tala med. När Brita återkom efter att hafva afsändt budet, sade den sjuke:

— Kära Brita! Hittills har jag icke talat om för dig, att, ehuru jag återkommer med ruinerad helsa, så medför jag dock det, som mången i fåvitsko tror vara det förnämsta af allt, penningar. Under andra förhållanden än de nuvarande, hade det ju icke varit ett ögonblicks tvekan om, att inte Johan skulle efter min död kommit i besittning af allt mitt. Men med det sinnelag han ännu, tyvärr, har, är jag rädd för att han skulle använda penningarne till det sämsta af allt: till hämd, vårdslöshet och lättsinne. Alldeles visst är, att besittning af rikedom för närvarande endast skulle lända honom

till skadå. Derför testamenterar jag allt till din och Johans son med det villkor att testamentets tillvaro för Johan hålles hemlig, till dess du, Brita, anser, att han, utan skada för sig sjelf och eder alla, är i stånd att bära rikedom och den magt, penningen skänker. Jag har sedan min återkomst planerat för denna sak och redan förut derom samtalat med häradshöfding Viberg. Jag har skrifvit några ord till Johan, som du skall lemna honom, när han blir fri. Gud skall nog förlåta mig den lilla nödlögn om min ekonomi, som jag deruti gjort mig skyldig till. Och jag är viss på att Johan — om han i grund och botten är den jag tror honom vara — sjelf en gång skall förstå att uppskatta min bevekelsegrund.

Brita insåg klart att svågerns vilja ej blott måste följas, utan äfven var mycket förståndig. I denna tro styrktes hon snart ytterligare, när häradshöfding Viberg anlände. Testamentet blef uppsatt och deponerades hos häradshöfdingen, till dess Brita en gång under vissa förhållanden blefve berättigad att affordra honom detsamma.

Ej fullt en månad innan Johan tjenat ut sitt straff, afled hans broder, utan att dessförinnan ha fått trycka fångens hand. Nu, för första gången och påverkad af sin innerliga sorg, erkände Johan till fullo bitterheten af fängelsestraffet, jemfördt med det kanske lika stränga, men dock *fria* arbetet der ute, hvilket han förut förklarat vara ett lika stort slafveri.

Kom så ändtligen frigifningens timme. Med upprördt sinne styrde han åter kosan till sitt hem. Och när han åter slöt maka och barn i sina armar, var det, som om något gammalt, förgätet fromt och barnagodt ånyo vaknat till lif i hans bröst.

Hans första tanke derefter gällde broderns graf, och sedan han vid densamma sagt den hänsofne ett farväl, som han — derest han en gång kunnat råda öfver sitt sinne — skulle kunnat få egna den lefvande i stället för den aflidne, var han snart i full färd med att försöka skaffa sig arbete.

Men — han var ju den straffade mannen, som blott hade en lycklig tillfällighet att tacka för att han icke rent af blifvit en mördare. Hu då! Man gaf allestädes tvära eller åtminstone undvikande, afböjande svar på hans frågor efter arbetsförtjenst.

På nytt ville den oroliga, bittra lågan i hans sinne flamma upp. Hardt nära var det, att Brita, som med mannen led af denna verldens "extra judiciella" bestraffningsåtgärd, hade förrådt den stora hemligheten för Johan. Hon besegrade dock frestelsen, helst Johan en afton kom hem helt uppmuntrad af, att häradshöfding Viberg — stannat på gatan för att tala några vänliga ord med honom. Nå, hvad hade han väl sagt? Jo, att han haft bref från fängelsedirektören, som talat berömmande om Johan och uttryckt sitt hopp om att denne i hembygden

måtte blifva i tillfälle att åter bli en bra samhällsmedlem. Häradshöfdingen hade velat försträcka honom en summa penningar och yttrat, att Johan icke skulle förtröttas i att söka sin utkomst. Men den stackars mannen hade visst varit rysligt oartig mot den vänlige juristen. Han hade ju skyndat från honom, utan att svara. Ty han fruktade att de tårar, som stego honom upp i ögonvrårna, skulle förlora fästet och . . .

Brita var, då hon hörde Johan berätta detta på ett vackert, vekt sätt, deremot inte sen att gifva sina tårar fritt lopp. Men då qvinnan gråter, är hon som mest stark. Hemligheten om testamentet var åter i det allra bästa förvar hos den stackars qvinnan, som i bäfvande sinne med hopp såg framtiden an.

Så en dag närmade sig Brita sin man och sade, i det hon lemnade honom en mindre börs med penningar uti:

— Som du vet, lemnade Erik intet efter sig utom några dollars, som gingo åt för begrafningen, samt sitt amerikanska ur och en del kläder. På uret har jag i dag lyckats låna penningar af handlanden i huset näst intill, och kan du gissa hvad han lemnade? Jo du! Jag fick hela 65 kronor. — I sommar resa så många upp till Stockholm och Norrland, och der lär vara godt om arbete. Nu hade jag tänkt, att du skulle taga de här pengarne och ge dig dit upp. Kanske det ginge bra för dig deruppe. Sedan kunde det nog bli välkommet till vintern,

när du kommer igen, att ha litet att påräkna för huset af dina arbetsförtjenster.

Johan, som var till ytterlighet uttröttad af att förgäfves söka stadigvarande arbete i sin hemort, och som dessutom gerna ville slippa undan all den närgångna nyfikenheten i småstaden, der stora och små kände till "fästningsfången", gick med glädje in på Britas förslag och var inom kort på färd norrut.

* * *

Hösten kom med sina okära stormbyar, med regndusk och dimma, men trots allt var det dock en efterlängtad tid för Brita och Lill-Erik, som ännu bebodde den lilla af farbrodern ordnade lägenheten i staden. Erik hade begynt läsa, hela långa dagarne, och han skötte sig till beröm för sig sjelf och stolthet för modern. Hon ville redan skönja att barnet hade sin faders läslust, men gossen skulle få njuta mången förmån, som fadern saknat, han skulle få börja läsningen och skolarbetet i rätt tid och under förträffliga lärares handledning och tillsyn.

O, hvad Brita längtade efter denna höst! Den skulle återskänka henne Johan bättre och blidare än någonsin, det var nu hennes fasta hopp. Hon hade nästan hvarje vecka sedan han reste fått bref från honom. Han hade genast fått arbete i Stockholm hos en byggmästare, och han hade der, tack vare sin flit och ordentlighet,

god arbetsförtjenst och stort förtroende. Allt hvad han kunde undvara, sände han hem till Brita, och med en helt naturlig känsla af glädje och stolthet såg hon på dessa fattiga sedlar, som mannen under sträfsamt, hederligt arbete sammansparat, och dessa styfrar gjorde henne minst sagdt lika trygg för framtida lycka åt familjen som vissheten om, att den aflidne svågern testamenterat sitt betydande kapital åt Johans och hennes enda barn.

Så kom han då till sist, efterlängtad och hurtig, brynt af sol och väder samt med valkar i sina kraftiga arbetarehänder. Det var så fint i de små rummen, der man så länge väntat och kärleksfulla händer pyntat och fejat, att han undrande såg på sin hustru, sedan den första glädjen var öfver, och frågade henne huru det varit möjligt att hans förtjenster dock räckt till så mycket. Hon smålog blott åt hans förvåning och förklarade sanningsenligt, att det varit en sådan särskild välsignelse med desse från hufvudstaden komne penningar.

Johan var numera både glad och trygg till sinnes. Han sade sig vara tacksam mot Gud, derför att han nu icke vidare behöfde frukta för utkomst och framtid. När helst han återkomme till Stockholm, var han viss om att der erhålla arbetsförtjenst, och han hade hunnit förvärfva sig både upprigtiga vänner och gynnare i hufvudstaden.

I den lilla staden hade nu talet om och ny-

fikenheten på "fästningsfången" förlorat nyhetens behag. Och när den lilla familjens alla medlemmar på söndagsmorgonen följdes åt till kyrkan, ansåg Johan sjelf att han dock fordom varit icke så litet orättvis, då han i lifvet trodde sig finna endast förtryck, slafveri och ondska.

* * *

— Johan! Här är främmande. Kom ut! ropade Brita en eftermiddag in i det inre rummet, der Johan satt, förnöjdt lyssnande till Eriks lexläsning.

När han trädde dit ut, stannade han som förstenad på tröskeln. Der nere vid dörren stod nämndeman Persson, hans gamle vederdeloman. Nämndemannen tog tveksamt ett steg fram mot Johan; tydligen var han ett rof för sinnesrörelse och i stor förlägenhet att finna ord till det som låg honom på hjertat.

Johan sökte med blicken sin hustru. Hon hade sjunkit ned på soffan, blek men lugn, ehuru hennes ögon, som voro fyllda af tårar, bedjande rigtades på hennes förr så vildsinte man. Johan kom i detta enda ögonblick klart ihåg alla detaljer från den förskräckliga stund, då han slog Persson, och hurusom han med detta vredesutbrott gjort sig sjelf och sin stackars hustru så mycket ondt, att det väl aldrig kunde försonas. Skulle hon väl återigen behöfva gråta för hans sinnes skull? Nej, tusen gånger nej! Och så

trädde han nämndemannen till mötes och bad honom sitta ned.

— Tack, sade Persson, jag har kommit till dig, Johan, såsom en af Gud hemsökt man. Jag har förbrutit mig svårt, men jag är också hårdt straffad. Jag hade hustru och två barn, och nu är jag ensam. Min hustru dog i går. Hennes sista ord och bön till mig var, att, om jag hade något på sinnet, bekänna det för menskor och Gud. Derför har jag nu kommit till dig. Du minns, Johan, den gång du, retad af mig, slog mig. Du har allt skäl att minnas, men om du än var skyldig i allt det andra, så var det dock inte din skuld, att jag förlorade synen på mitt ena öga. Då hästen välte kärran i diket och jag kastades dit ned, slog jag hufvudet mot marken, och en sten eller annat hårdt föremål träffade dervid ögat. I vreden mot dig lade jag icke då vigt härvid, men sedan, då värken begynte och jag till sist förlorade synen på det ögat, kom jag mycket väl ihåg att jag slagit mig. Men jag sköt likväl skulden på dig för att förvärra ditt straff.

— Sanningen måste fram — fortfor nämndemannen och rigtade ångestfulla blickar än på Johan, än på hans hustru. -- Detta har plågat mitt samvete, så att jag icke sedan förmått glädjas och ej heller fått sörja i fred derför. Jag vågar icke bedja Gud om förlåtelse, förr än jag fått förlåtelse af dig, Johan! Vill du, så är jag beredd att inför vittnen eller domstol, muntligt

eller i skrift aflägga samma bekännelse, som ni nu fått höra. Men framför allt, skänk mig din förlåtelse, så visst du sjelf en gång vill bli bönhörd. Bed du för mig, Brita, och förlåt mig allt ondt jag vållat!

Under nämndemannens sista ord hade Brita kastat sig om Johans hals, och när deras forne fiende slutat sin bikt, hviskade hon i sin mans öra:

— Johan, Johan! Jag är så glad att *du* ej förderfvat hans öga. Säg, vi må väl tacka Gud, att det icke var din skull?

Persson hade, sedan han talat ut, förkrossad sjunkit ned på en stol; och först när han kände Johans hand på sin skuldra, vågade han se upp.

— Se der Persson! Var viss, att när jag räcker dig min hand nu, så är också allt groll förbi. Jag säger som min hustru: Gud vare tack att jag dock icke var skulden till skadan i ditt öga!

— Tack, båda två, tack, och Gud gifve er allt godt, ni förtjenar!

Och mannen gick, friad från sin samvetsbörda, för att i frid kunna få följa sin hustrus stoft till grafven.

* * *

Hvad är att tillägga?

När Brita såg sin man på ett så vackert sätt försonad med den medmenniska, han hatat mera än någon annan, kunde hon ej längre för-

dölja hemligheten, att deras son var rik genom Johans broders testamente. Detta blef således affordradt häradshöfding Viberg, och Johan insattes till sonens förmyndare. Det visade sig att förmögenheten besteg sig till omkring 50,000 kronor.

När vi nu för sista gången återse Johan Svensson och hans familj, är det på samma plats som första gången, Johans fäderneärfda, men en gång honom ur händerna gångna gård. Det är dock nu under helt lyckliga förhållanden. Ej heller är det i den gamla stugan, ty sedan Johan för Eriks räkning återköpt fädernegården och dessutom en del bördiga ängar och skogsmark, som gränsade derintill, lät han snart rifva stugan och uppförde ett präktigt hus efter egen ritning. Vare sig derför eller det kom sig af att han i Stockholm haft anställning vid byggnadsarbeten, alltnog, han kallas nu allmänt byggmästare Svensson. Och afhållen är han och hans hustru, den präktiga mor Brita, så af nejdens befolkning som af grannarne, bland hvilka särskildt en, den nu så ensamme och sinnesförändrade nämndeman Persson, nästan dagligen gästar i deras hus.

Erik är inne i stadens skola. Men så snart ferier eller hans tid eljes medger det, är han hemma hos föräldrarne. De skola utan tvifvel få glädje af honom. Det är ett märkvärdigt godt "läshufvud" på pojken, och Brita vill så gerna ha honom att bli prest. Huru det nu går

dermed, ett är visst, att hans mor från barndomen hållit honom till gudsfruktan och ödmjukhet. Alldeles visst är också, att han aldrig, aldrig skall förgäta en förmaning, den hon ofta under tårar lagt honom på hjertat, denna: "Var icke snar till vrede, min son! Den som råder öfver sitt sinne, han är större än mången, som eröfrar en stad."

"Det är synd om dig!"

"I dag skall jag städsla dräng", sade kommissarien, i det han sköt ifrån sig kaffekoppen och steg upp från frukostbordet. "Nämndemannen i Björkö har lofvat att skaffa mig en rigtig grofhuggare. Synd blott att han skall vara gift!"

— Är han *gift!* utropade fru kommissarskan i förfärad ton. Då har han väl barnungar också, som komma att totalt trampa ner rabatterna i trädgården? *Kan* du inte få en *rigtig* dräng?

— Nämndemannen i Björkö förstår sin sak, och jag ta'r den här, förklarade kommissarien i en afgörande ton. Barn finnas, två stycken, men dem ska vi allt mota bort, om de ge sig från drängstugan och hit upp. Hustrun blir bra till att gå på dagsverke, och genom att lofva hennes man, att hon skall få göra det, skall jag få honom att ta en skaplig lön. Eljes vet nog folk hvad som skall begäras nu för tiden. "Får jag inte det, så reser jag hellre till Amerika", heter det. Sturskhet och pock! Känner till det der,

Herr kommissarien hade hört det sista af nämndemannen i Björkö, och hans hustru motsade honom ju inte, allra helst som hennes förtänksamma qvinliga sinne var sysselsatt att öfverväga förmånen af och å andra sidan skäl, som talade mot att ta en gift dräng.

— Jag slipper honom då således i maten! utbrast hon efter en stunds fundering. Du kan lättast komma ifrån den saken genom att ge honom stat. Eller hur?

— Ja, det är klart, svarade kommissarien.

Men sjelf var han sysselsatt med att utfundera, huru många qvinliga dagsverken han skulle fordra för det han inhyste hustrun och de två barnen till drängen i den ena drängstugukammaren. Tjugo ordentliga sommardagsverken af hustrun var väl det minsta!

Sedan kommissarien kommit in på sitt kontor, satte han sig vid en räkenskapsbok. Gården hade sannerligen inte kostat honom så litet! Han hade visserligen fått den bra billigt på den exekutiva auktionen. Men nybygnaden hade ätit pengar. Och jorden var lättskött, men nog blir der inte korn och kärna utan nya kostnader! Bara till exempel den här drängen i dag. Han kommer att begära allra minst hundrafemti kronor för året utom matvarorna, skall man se. Får väl pruta på det ändå! — I alla fall skola pengarne, som nedlagts i gården, ränta sig rätt bra. Han slipper ju nu betala den dryga årshyran,

som han i åtta år lagt ut der inne i den lilla närbelägna staden. Rigtigt hundfatt dyrt.

Medan han satt och räknade ut, huru mycket pengar han "kastat bort" på hyror, öppnades dörren till kontoret och en säkert ej trettio år gammal karl inträdde.

Kommissarien såg upp, förstod genast att det var drängkandidaten, men frågade ändå:

— Hvad vill du?

— Jo, nämndemannen i Bjerke har skeckat hit me. Dä ä ju som så att befallningsman vill ha sej en dräng?

— Jaså, då är du väl Johannes på Fållen. Nämndemannen har väl sagt dig på ett håll hvad jag vill ge, samt att jag helst ville ha en ogift dräng, men att jag tycker det är synd om dig?

— Ja, han nämnde om'et, men...

— Ja, visst ja! Men är du rigtigt säker på, att du kan sköta om vårbruket och alltihop här. Här är två torpare, som du får till hjelp emellanåt. — Är du stark, jag vill ha en *stark* dräng?

— Jo, hjelpe Gud, så *dä* ska' allt bli bra å befallningsman nöjder mä me. Ja ä' allt lite skriner nu, men når ja' får bättre kost ska' dä' snart bli hulpet.

— Det har väl inte varit fett på kronoarrendet, kan jag tro? frågade kommissarien, satte sig till rätta i skrifstolen och bjöd Johannes att sätta sig på stolen bredvid dörren.

— Nej, dä' geck inte att reda sej på'et. Jag gjorde komkurs der, å se'n har dä varit

si och så. Ja ble redit gla, når nämndemannen sa me te . . .

Nu voro de åter inne på frågan om lönen. Mot den qvantitet mjöl, ärter, potatis, mjölk samt fläsk och kött, som den blifvande husbonden bjöd, hade Johannes intet just att anmärka. Det var den vanliga "drängastaten". De tjugo qvinliga dagsverkena gick han också in på -- för hustruns räkning — med villkor att, om hon "råkte te å inte va passlier", hon då vintertiden skulle få "spinna hör" eller lemna "skurehjelp" för de försummade dagsverkenas värde.

Men den penningelön, som nämndemannen i Björkö å kommissariens vägnar redan hade bjudit Johannes, ville han inte gå in på. Han ville ha 155 kronor i lön och 10 i städja. Kommissarien bjöd 125 kronors lön och 10 i städja.

-- Det blir vid hvad jag har sagt, förklarade kommissarien. Inte ett öre mer ger jag i penningar, men du ska få tre tvärfåror tidigpotatis på åkern vid drängstugugafveln.

Oroligt vände den blifvande drängen hatten mellan händerna. Månne han satt der och jemförde dessa många arbetstimmar från otta till solaqväll af ideligt flit, och de många arbetsdagar bak plog och harf eller med lie eller yxa och spett i hand, han skulle ha att gifva i utbyte mot 135 kronor?

Eller satt han der endast och "tjurade" samt misstänkte kommissariens anbud för egennytta i stället för menniskokärlek? Trodde han månne

att "befallningsmannen" ville begagna sig af hans gifta stånd och hjelplöshet efter konkursen för att kunna bjuda hur litet som helst?

Eller funderade han på om hans drängastat och 135 kronor skulle "ty te" för fyra hungriga magar och för kläder till fyra personer?

Huru som helst, så teg han dock alltför länge, ty det låg en viss skärpa i tonen, när kommissarien utlät sig:

— Nååh? Har du bestämt dig än?

— Snälle befallningsman ... dä ä så ... ja, hvad ska ja säja. En tjugetreåri hemmason i Hällarp stadde sej i går te patron Hanssons. *Han* feck 200 kronor å maten å ett par förskostöflar å ...

— Hör inte hit! Säg fort nu, annars ska vi inte tala om det här längre. Jag har brådt. Nå!

— Så i Guds namn då ... ja.

— Nå det *var* då för väl. Du var mig en svår passagerare att få till att ta reson. Här är 10 kronor i städsel. Jag hoppas, att jag skall bli nöjd med dig, Johannes. Sakerna, om du har några, kunna flyttas hit till drängstugan några dar före flyttedagen, så att ingen tid tages bort med det. Gå nu ner i köket, så får du en smörgås. Komma vi öfverens, så skola vi allt tala om ett litet påöke framdeles. Adjö!

* * *

Smörgåsarne, som frun serverade egenhändigt nere i köket, medan hon frågade om "bar-

nen vore försigkomna och snälla", ville inte smaka den nystadde drängen rigtigt. Han var inte nöjd med sig sjelf, men tröstade sig med tanken: jag var ju tvungen!

Dessutom kändes just nu den der underliga stickningen i bröstet. Han hade haft skogsarbete under den tilländagångna vintern hos nämndemannen på Björkö. Och der hade han öfveransträngt sig för att vara nämndemannen till nöjes. Nämndemannen hade ju förlorat 100 kronor på borgen för ett sparbankslån, då Johannes gjorde konkurs! Till det flitiga arbetet hade sällat sig en förkylning, och han hade "spottat blod" för några veckor sedan. Då hade han känt det onda i bröstet, men nu en tid hade det varit som borta. Ända tills nu.

Han skulle passera den lilla staden på väg till kojan, der han bodde efter sin konkurs. Han hade ej lagt märke till något under hemvägen, så fördjupad hade han gått i tankarne. Men vid de första husen såg han hastigt upp. Det gälde att få ett stöd och det ganska snart. Ty stickande känslor i bröstet förenade sig med en svindel. Något trängde öfver tungan och läpparne, något som kom hjertat att stanna och andedrägten att tryta. Nu ändtligen hann han fram till staketet vid vägen. Jesus Kristus, det är *blod* ... blod!

Det kom folk ut ur det lilla grönmålade huset. Och han bars in och lades på en soffa.

Sedan var snart doktorn der, och denne lät föra honom till lasarettet.

Följande dags morgon, innan ännu hustrun och det äldsta af barnen kommit in till den sjuke, frågade han efter doktorn, som äfven på en sjuksköterskas bud gick in till honom. Han frågade i hviskande ton, om han snart skulle få arbeta, arbeta i jorden. Doktorn nekade med en skakning på hufvudet och sade högt:

— Icke på *ett* år!

Då tog han från hufvudgärden fram sin portmonnä och bad doktorn styra om att den inneliggande sedeln, städjan, återställdes till kommissarien, med underrättelse att han inte kunde ta tjensten.

* * *

Kommissarien fick, förstås, lof att ha sig en annan dräng, som visserligen kostade mera. Två hundra kronor.

Men det var i alla fall som hans fru sa om Johannes:

— Tänk, om han inte blifvit sjuk förrän han och hela familjen kommit hit! Då hade vi haft dem här.

Kersti på Ljungbacken.

Inte behöfver jag beskrifva backstugan Ljungbacken så noga; ni skulle ändå aldrig komma att se den derinne i den småländska vildmarken och således ej heller få veta, hvilken "natursann" skildring jag lemnat för berättelsens ram. Låt mig i stället blott draga upp den med några streck.

Ljungbacken låg på utegorna till byn Vestramo. Närmaste gården var nämndemannens. Dess skogsmark slutade med ett moras, hvilket, der det höjde sig mot söder, fortsattes af en ljunghed. På denna ljungslätt reste sig en ättehög, upp till toppen bevuxen med yfvig ljung, som ännu aldrig rubbats af en fornforskares fot. Men folket kallade högen Kungsbacken, och den lilla gråa stugan tätt invid den kallade man Ljungbacken — och det var der Kersti bodde med sin moder, sin gamla, se'n många år af lamhet vid sängen bundna moder.

Om Kersti var vacker? Ack, annars skulle kanske hennes saga bäddats ned bland hedens

ljung och aldrig kommit utom Kungshögens horisont. Om icke heller skulle hon med så starka band knutit vid sitt hjerta nejdens raskaste ungersven, nämndemanssonen, den herraktige, men alltid så vänlige "August i Storegår'n".

Han kom en månklar augustiqväll och skulle fånga "fölsingen" *), som med fara för sitt unga lif passerat stockspången i moraset och nu dansade om bland hedens blommande, doftande ljungtufvor. Unghästen berusades visst af den doftande ljungen och ville ej låta fånga sig. Då kom den snabbfotade Kersti till hjelp, och "hvad en ej mägtat, det rådde två med". Men vid den jagten var fångsten af "fölsingen" den obetydligaste: två unga hjertan hade fångat hvarandra på samma gång som de unga menniskobarnens händer, varma och darrande efter språnget, berörde hvarandra i den istadige fölsingens svettiga man.

* * *

"Mor, mor! Du ö'ar**) mej mä det! Men jag *skall* lofva't."

Den arma, utmärglade varelse, som Kersti talade till, kunde ej röra mer än hufvudet och högra armen. Och sådan hade hon legat i tolf år, de första åren vårdad af en nu död syster, de senaste af sin dotter, det vackra barnet Kersti.

*) Fölungen.
**) Dödar.

"Gack ätter din salmebok å slå opp'at ditt nattvardslöfte", befalde modern.

Den gråtande unga flickan lydde, och nu fick hon — med handen på "nattvardslöftet" — lofva mor Lena, att hon aldrig skulle "som sin äkta make begära, trå till eller lyss på August i Storegården, så sannt hon ville träffa sin döde far eller sin stackars lama mor i deras himmel en gång".

Det var ett tungt löfte, men mor Lena hade berättat sitt barn en historia ur sitt lif, innan Kersti gaf det. Hon hade väl gömt den inom sin lama stofthydda fills nu, liksom om hon vetat, att hennes stund en gång skulle komma, då berättelsen måste höras ny och för första gången, för att moderns hat på en gång skulle flyttas öfver i barnets hjerta.

Den var kort. Augusts far, den rike nämndemannen Svensson i Storegården, var kommunalordförande, när Kerstis fader, torparen, dog. Modern hade då måst arbeta mycket hårdt för att kunna behålla torpet, som låg under Storegården. Då blef hon sjuk och måste föras till länslasarettet i den temligen aflägset liggande staden. Och hade hon fått vara der tillräckligt länge, hade hon — åtminstone hade en sköterska sagt henne det — kunnat bli bra. Nu lade sig kommunalordföranden, socknens småkonung, som således ock bestämde fattigvårdsärendena, uti saken. Lena fördes på hans ord allt för tidigt från lasarettet, och sjukdomen förvärrades, tills

hon blef hvad hon kallade "ett lefvande lik", en boja för sitt barn. Och härtill var den hårdhjertade nämndemannen skuld! "Ville hennes barn gifva bort sig till huggormens afföda?"

Moderns qval under långa år lade sig på dotterns unga bröst och ej ens tårar lättade. Hon *måste* lyda sin mor. Hon *måste* lofva att ej ge sin tro åt sonen till den, som af girighet i socknens ärenden sköflat moderns helsa.

Hur jublade hon ej i det hat, som moderns lidanden väckt hos henne. Och dock — hur sved det ej redan samma qväll i det lilla arma hjertat, när hon låddes om intet, medan tassande steg hördes ute bland ljungen på Kungsgrafven. Det var August, som förgäfves väntade på att få höra mer om tro och kärlek och eget litet bo från henne, som hjelpte honom att infånga följan för några veckor sedan.

* * *

"Mor, mor! De har fört August te Pontén i Korsberga. Ja' har träffat nämndemannen, å han tittade så besynnerligt på mej, när han talte om'at, å att August yrat om *mej* i sina fantasidrömmar. Mor, *ja'* ä skullen te, att August ble frå vettet, för ja' fe*) ingen ro för'an, innan som ja' sa' honem härom da'n, att ja' inte velle brys mej om honem."

*) Fick.

Och Kersti grät.

"Angrar du dett löfte te mej?" frågade den orörliga Lena.

"Nej, mor. I ska inte bry er om mej bara. De ä så tungt att lefva."

"Sa du, att de fört honem te Korsberga, der de bota dårar?"

"Ja, å ja töcker de ä' så hemskt, för ja tror han lagt ved sej för min skull."

"Ja, Gud hjelpe honem."

Nu öppnades dörren och bygdens store man, nämndemannen Svensson, steg in. Kersti sprang upp, och den lamas ögon gnistrade, under det hon höjde sin knutna hand i luften.

"Tack ska du ha', Lena, för ditt sista or. Du sa': 'Gud hjelpe honem', när ja trodde du skulle säja, att fädrernes missgerningar hämnas på barnen allt intill fjera*) led. Gud hjelper nock min August och di Kersti me' för resten. Förlåt mej hvad du bär på sinnet mot mej, Lena, å låt våra barn bli löckliga me' hinandra**)."

Det var en vördig gammal man, socknens omtyckta kyrkoherde, som nu ock inträdde i stugan. Han talade månget mildt ord till den vid sjukbädden bundna och förtäljde till slut, att Kersti, drifven af hjerteqval, kommit till honom och frågat honom, om hon gjort synd, då hon lofvade modern att för hämnds skull öfverge

*) Fjerde.

**) Hvarandra.

sin hjertanskär. Prosten hade intet svarat för tillfället, men då han hört, att August i Storegården var allvarsamt sjuk, hade han talat med dennes fader, hvilken blott "pröfvat tösens hjertelag", när han nyss berättat henne, att August blifvit "sinnesvill". Det hade bestått profvet, ty nämndemannen hade sett Kersti skynda ifrån sig, derför att tårarne velat flöda öfver. Och allt stode derför att hjelpa, om Lena ville förlåta och glömma gammalt groll för de ungas lyckas skull. August skulle nog komma helt till sig sjelf, när Kersti lade sin hand i hans.

* * *

Två unga lyckliga menniskor bo nu på Storegården. Ljungbacken står öfvergifven ute vid Kungshögen, men denna besökes mången gång, när ljungen blommar, af unga mor Kersti i Storegården, som binder vackra kransar af hedens blommor, hvilka sedan återses på två grafvar å socknekyrkogården: hennes moders och Augusts faders.

Aldrig utsocknes.

Det har aldrig blifvit utrönt, om smeden Jonas Petersson hoppade uti ån eller "tog öfverbalansen" och så hamnade i densamma. Jag — och många med mig — vet bara, att det hände just bredvid lyktstolpen midt på åbron i den lilla köpingen, att han flutit med strömfåran i alla dess krökar och svängningar och att hans egen, manhaftiga hustru och tre af hans många bälgdragande söner och döttrar gensköto honom och drogo honom i land med gärdesgårdstörar, innan han af ån förts in på grannsocknens gebit. Och att, när den manhaftiga Smed-Stina fått honom upp på land, vändt honom på rygg och sett honom i ansigtet, hon konstaterat att han var död, samt tillagt:

— Gud ske lof, att vi hunno honom! Innan han kom in i grannsocknen. För då hade jag aldrig fått ro i mitt samvete.

Sen fördes han till kyrkogården, och det var visst äfven klockringning vid begrafningen. För se, alla menniskor höllo ingalunda för otro-

ligt, att han verkligen kunde "tagit öfverbalansen", alldenstund smeden var alldeles omöjlig uti att "bälga i sig" brännvin.

Man hade många gånger försökt att tala reson med honom och få honom till att bli "nökterist". Särdeles en gång hade han, som läsarne sade, fått en 'varnande väckelse' på så sätt att en nyskodd häst sprätt till honom för bröstet med ena bakbenet, och då passade köpingens på mildare sätt väckta bageriidkerska på, besökte honom på sjukstugan och läste smått och godt för honom utaf både Rosenius och Waldenström. Till sist sa' hon:

— Hör nu, snälle, gode Jonas! Han har nu fått likasom en knackning af Guds finger på sitt hjertas dörr. Nu vill han väl lofva att alltid hålla sig nykter, om han blir bra? Di säjer, att hade han inte varit onykter, när han skodde den här gången, så hade inte hästen sparkat honom.

— Jo visst, svarade Jonas, lilla välsignade mamsell! Bevare er Gud för så'na knackningar på ert hjertas dörr. Doktorn säjer, att det ilaka kreaturet spjarna af en helan hoper refben. Men inte tror jag att dä var för jag var fuller, som dä skedde. För jag har likasom praktiserat yrket för mycket för att inte kunna lägga dit en sko, fast jag fått mig en och annan nubb på morgonkulan. — Något ska' man ha. Jag är nu åtta och förti år och har aldrig varit utanför socknens gränser, fast jag har slägtingar här och hvar, som nog skulle vilja bestå både mat och

fylle på mig. Utanför denna här socknen kommer jag aldrig. Här är jag född, och här ska' jag dö.

— Ja, jag vet att Jonas är så stolt öfver att aldrig ha varit utsocknes. Men derför kan han väl låta bli att supa, vet jag?

— Sa' mamsell, ja! Som sagdt, jag kommer aldrig att sätta mina fötter öfver socknagränsen. Hade jag inte så många pojkar och flickor, så skulle de också kunna berömma sig öfver detsamma. Nu ä' de inte go'a att styra på. Det är min största vånda att höra dom äldsta tala om resa till Amerikat, vet mamsell.

— Han börjar visst att yra! sade mamsell till den inträdande sköterskan. Och så gick hon hem till sitt dagliga bröd.

Öfverallt och ständigt talade Jonas om att han aldrig varit utsocknes. När han kom i läran "band" han sig för fyra år, men han stannade ända tills mästaren dog och han kunde få öfvertaga den fallfärdiga smedjan och gifta sig med dottern i huset. Hon hade tjenat piga i Jönköping, var allmänt omtyckt som en de starkaste, dugligaste hjelphustrur och tjenade ofta samman till föda åt hela familjen, när far sjelf gick och söp. Men lika fullt var hon bara bosch för smeden. Hon hade varit "utsocknes"; han hade gift sig med henne bara derför att det inte fanns en gräbba i hela socknen, som inte varit utanför dess gränser. Annars skulle Stina sluppit! Tänk hvilket par han och en flicka, som aldrig varit utanför socknen, skulle blifvit!

Den der septemberqvällen, när Jonas "tog öfverbalansen", hade han varit hemma som hastigast. På åtta dar hade detta inte skett mer än ett par gånger, och visiten nu var helt kort. Han ville inte smaka "doppat" med potaterna, som Smed-Stina gjort i ordning, utan han var endast inne i smedjan, der han fraglade rundt omkring städet och såg sig om helt fundersamt. Se'n gick han åter in i kammaren och upplyste Smed-Stina att, om äldsta dottern låtit bli att resa till Amerika, så hade han inte gått och svirat så som nu, inte.

Härpå hade han gått ut.

Smed-Stina hade skickat en af herarna att se efter, om hans far gick åt kroghållet. Det var denne, som kom med olycksbudet: "Far trillade i ån!"

När Smed-Stina med de tre största barnen hunnit platsen för olyckshändelsen, förstodo de att strömmen fört honom med sig. De rusade då en genväg och lyckades, som sagdt, att sjelfva draga den drunknade i land — innan han hunnit in i grannsocknen.

Än i dag vid kaffestunderna, när Smed-Stina är på byke- eller slagt-hjelpe, plägar hon med en sorts tillfredsställelse tala om att hon räddade Jonas från att komma ur socknen, "der han föddes och der han alltid sa' att han skulle stanna".

Men barnen — "de välsignade många barnen", som fattigvårdsordföranden plägade uttrycka sig — de äro alla ur socknen. De flesta ha till och med följt systern till Amerika.

Johannes.

Ingen i hela socknen kunde undgå att märka sanningen af det gamla ordet "högfärd går för fall", när det gick om styr hos kyrkovärdens. Den ena olyckan efter den andra drabbade den stormodige Peter Persson och hans dugtiga men alltid "nackaknocka" hustru, som han tillika med åtti tusen daler i hemgift hemtat utsocknes ifrån. Först missväxten på nästan hvarenda åkerlapp i hela hemmanet. Nästa år förlusten genom ladugårdseldsvådan. Och nu sist hade han blifvit lurad af timmerhandlaren på liqvid för en hel skogspark. Konkursen var klappad och klar till att börja, när kyrkvärden, som på tre år inte varit lik sig sjelf, fick lägga ögonen tillsammans och komma ifrån det med en i allt fall mycket hedersam begrafning.

Sorgen efter den döde var liksom en hvila för kyrkvärdsmoran, ännu helt unga menskan, som nu stod ensam i fattigdom med tre små flickor omkring sig.

Svågern, Johannes, kom hem från Amerika

just vid denna tid. Han hade rest af för åtta år sedan, innan föräldrarne voro döda och just i samma vefva Peter skulle ta an gården. Efter hvad man påstod hade resan skett, derför att han vid affären med gården blifvit "skämd" och orättvist behandlad af de sina och af brodern i främsta rummet. Peter Persson hade alltid vetat att ta bra för sig.

Johannes hade aldrig sett sin svägerska förr än han nu kom hem. Han fann henne i full sysselsättning med att styra och ställa i hemmet -- detta hus som snart icke mer skulle vara hennes, ty offentlig auktion var lyst att hållas å gården inom få dagar. Johannes, en lång, dugtig karl med blyga fasoner och en illveten lugg långt fram öfver de små djupt liggande ögonen, såg ut att aldrig ha varit utom Smålands gränser. Han hade tjenat hos, och äfven sedan han fått sin egen claim städse vistats bland landsmän, och deraf kom det sig kanske att han icke föreföll att vara det minsta "utländsk"; icke ens snitten på hans hvardagsjackor var annorlunda än den i hembygden vanliga.

Johannes gjorde, sedan han helsat på sin svägerska, som han genast "duade", ingen vidare affär af henne. Han hade på sitt tysta sätt iakttagit henne under första dagen. Den andra visste han sin plats. Det var de tre små flickorna, som blefvo hans sysselsättning. Modern vände sig alltid bort från dem, så fort de fått mat. Och Johannes sjelf tycktes ha svårt vid att se dem

in i ögonen till att börja med. De voro alla så lika Peter, den bortgångne maken och brodern.

Men det var blott öfvergående. Snart kunde Johannes, utan att harkla och svälja, ta de två större flickorna på knäet, under det han satt och rörde gänglevaggan der den minsta hvilade.

Naturligtvis fick Johannes många besök af ungdomsvänner och äfven gamlingar, som ville spörja till "slägten i Amerika" eller höra sig för om det lönte sig att tänka på att skicka dit öfver läseheren eller den yngsta utfärdiga gräbban till våren. Alla beklagade de ju samtidigt sorgen, som så oförberedt hade mött Johannes vid hemkomsten. Ingen gaf sig emellertid till att vid första ordkastet tala om broderns affärer med Johannes, om man nu gör ett undantag för ene utredningsmannen i boet, nämndemannen i Mårtensmåla. Han hade liksom rätt att tala i det verldsliga, ehuru sorgen var djup.

"Ja, du blir väl ve gåren te sist, Johannes?" — sa' han, när han slagit omkring sig litet med tal om de tryckta tiderna.

"Vet inte hur dä kan bli", genmälte Johannes. "Månn tro den blir dyrer?"

"Hm! Kan bli både si å så", menade nämndemannen, som derpå klarade affären. Nu hade de många flickor borta på Mårtensmåla också, fast det inte var så'na deringa som satt i knät på Johannes, utan den äldsta bland dem var rent å giftasfärdig. Utstyrseln låg ackurat i kistorna och hemgiften kunde med litet hjelp räcka till

för halfva köpeskillingen af en sådan gård som den Peter Persson lemnade efter sig. Nämndemannen var för resten god till att hålla undan ett par af de allvarligaste spekulanterna.

Nu kom den stackars enkan in, och i och med detsamma slutade nämndemannen att prata och gick sitt håll. Det såg ut som om han ville låta Johannes grunna på saken.

"Han talte mä mej om gåren, å menade ja skulle ha'en", förklarade Johannes sen nämndemannen kommit af.

Enkan stod i ett öppet klädskåp och synade linne. Auktionen skulle bli om två dar, och hon hade brådt för att lemna sitt hela husgeråd ifrån sig med heder. Skåpdörren var emellan henne och Johannes, och han hörde kanske icke hvad hon svarade. Han frågade emellertid hvad svägerskan tyckte om Sissa på Mårtensmåla. Nu hördes svaret tydligare:

"Hon ville ha Peter å har aldri förlåtit mej att ja to honom frå' henne. Vi känna hvarann så lite, men nock tror ja' att hon kan hålla ordning och skeck i ett hus, för hon ser dukti ut."

"Ja töcker inte möet om nämndemannen", förklarade Johannes hastigt.

"Ska' du ble ve gåren, så akta dej för te stöta dej mä dom i Mårtensmåla. Dä' va Peters olöcka att han satte sej ut mä dom. Di förföljde honom å mej mä, å utorade oss för högfärd å alla möjliga galenskaper. Å hade inte nämndemannen varit, så hade allt gått bra för Peter ..."

Så mycket hade inte enkan talat med Johannes sen han kom hem. Han sökte tydligen efter ord och tittade ett par gånger hastigt upp på svägerskan. Denna inföll genast, med helt förändrad ton:

"Köp du gåren, Johannes, om du har så du kan. Ja å barnen reser te min hembygd, fast ja sen far do inte har någen der."

Johannes ville åter säga något, men det "knytte sej" tydligen för honom, så att han inte kunde få fram ett ord.

Det blef en egendomlig auktion. Allt som såldes köptes af Johannes, som redan på morgonen hade inropat gården. Det rådde stor missstämning bland menigheten, ty ortens mägtige man, nämndemannen i Mårtensmåla, var idel åskväder. Han hade gjort sitt värsta och argaste för att få gården upp i öfverpris, och han hade lyckats deruti, men Johannes såg lika glad och belåten ut för det. Den säkerhet han företedde måste godkännas, helst en stor del af köpeskillingen kontant erlades. Enkan var hos barnen, men Johannes såg till att det inte blef något afstannande i "fägnaden". Likväl var det besynnerligt tyst och nedtryckt bland folket. Det var ej på detta sätt man tänkt sig "straffet" för den högfärdsgalna, utsocknes kyrkovärdamoran. Ja, en och annan började tro att det pratet om

kyrkovärdens fel och brister måste varit orättmätigt, ty det såg sannerligen icke ut som ett straff, att, just när det behöfdes, amerikanaren kom och "kontant köpte hela konkursen".

När auktionsbesökarne gingo hem, visste de alla hur det skulle gå. Men endast delvis, ty delvis spådde de osannt.

De hade rätt deri, att enkan aldrig kom från gården med sina småttingar. Ännu tio år efteråt är hon husmoder på samma gård, som Peter egde när han gifte sig med henne. Och der uppfostrar hon sina tre flickor till de präktigaste töser i pastoratet.

Men de spådde orätt deruti, att "Johannes blifvit förtrollad af utsocknesmenskan och nog ville ta an henne såväl som gåren." — Han är husbonde på gården, som han drifvit upp till den bästa i socknen, Mårtensmåla ej ens undantaget. Men han kommer aldrig att gifta sig. Inte med någon. Emellertid har han för dödsfalls skull låtit höra pastorn och klockaren, hvilka bevittnat och äfven känna innehållet i hans testamente, deri han testamenterat sin gård och öfriga egendom till sina tre brorsdöttrar, med det uttryckliga villkoret att deras mor alltjemt och så länge hon orkar och vill skall vårda och ha husmodersvälde öfver den kära gamla gård, som såg de blifvande arftagerskorna födas.

Offrad.

Hon gick hvarje afton på "salen", då der var "sammankomst". Med salen menades ett samlingsrum, som förhyrdes af den allra nyaste sekten i staden. Denna sekt var icke olik adventismen, fast "bröderna" inte tyckte om att kallas adventister. De sysslade mycket med Kristi andra tillkommelse, det tusenåriga riket, samt med de dunkla profetiorna i gamla testamentet. Dessa trodde de sig finna i mångt och mycket syfta på dagens händelser. Och derför följde bröderna ifrigt med i tidningarne, jemförde dunkla utsagor i profeten Hezekiel med Rysslands nihilism, och gjorde sig stora förhoppningar att konflikterna mellan Frankrike och Tyskland skulle bryta ut i full låga samt bekräfta deras fantasier och förutsägelser om de yttersta tidernas närhet.

Hon gick dit, denna bleka unga qvinna. Hon hörde icke till "syskonen", "bad" aldrig, och deltog icke heller i öfverläggningar, samtal eller sång. Hon endast satt der och såg för det mesta till hälften liflös ut.

Till dess att den unge mannen med de mörka ögonen och det stora yfviga håret höll bibelutläggning, eller med en nervös ifver framsade en svärmisk bön. Då steg blodet henne upp till tinningarne. Barmen höjde sig högt, och det kunde hända att hon brast i gråt.

Och sedan han slutat sin bön, gick han stundom fram till henne. Och syskonen hade hört honom uppmana henne att öfvergifva sina verldsliga tankar. Tiden var ju ändå så kort. Kristi kärlek medgaf icke rum för någon annan kärlek jemte sig.

Men medan han talade blef hon åter blek, blicken blef glasartad ånyo och hon satt som hon icke hade hört hans religiösa tal och bibelspråk.

Så begynte sången. Genom den tycktes hon ryckas ut ur ett virrvarr af tankar. Reste sig och gick, för att nästa afton återkomma. Alltid återkomma, ehuru hon instinktlikt hatade alla dessa menniskor, utom honom. De hade ryckt honom från henne. Han hade varit förlofvad med henne, varmt älskat henne och lofvat göra lifvet solljust och herrligt. Så småningom blef han religiöst sinnad. Han gick icke mera med henne till hennes väninnor, men försummade henne icke ändå. Äfven hon upphörde att besöka kamraternas danstillställningar, när hon fann att han icke tyckte om det. I stället läste han för henne ur bibeln om söndagseftermiddagarne, när han var på besök i hennes lilla bo-

stad. En afton gick han, utan att hafva kysst henne, och ej många dagar derefter kom han till henne och förklarade, att han funnit kärleken till henne och till himlen oförenlig. Då han talade härom, glänste ögonen feberaktigt, och hans fästmö utbrast:

— Rudolf, du är sjuk! Dessa menniskor, som dragit dig med sig till sina sammankomster, döda icke blott vår kärlek, utan dig. Jag vill icke höra dig i afton, inte fästa mig vid hvad du säger. Men jag vill följa med till er sammankomst, för att se hvad ni gör och höra hvad det är, som rycker dig från mig.

Han hade fört henne dit. Der hade kommit män och qvinnor omkring henne; med sitt tal om, att snart allt skulle komma under Guds vredesskålar, att Guds rike stode för dörren och att *alla* verldsliga tankar borde ju förr dess bättre öfvergifvas, förvirrade och förskrämde de henne. Och hennes ångest steg till sin höjd, när hon hörde Rudolf med exalterad röst förkunna att han skulle offra *allt* för Guds rikes ära.

Nu mera gick Rudolf aldrig till Augusta, hon hette så, utan för att söka bibringa henne sina öfverspända åsigter. Och sedan hon en gång gråtande kastat sig till hans bröst, och under tal om huru lyckliga de skulle kunnat blifva, om icke hans öfverspända religionssvärmeri kommit emellan, bedt honom öfvergifva sina grubblerier och bli såsom förr, hade han aldrig gått till henne utan i sällskap med någon

af "syskonen". Han fruktade för ett förnyadt uppträde, och kanske bäfvade han för att sakna styrka vid ett sådant. Vid det första hade han slitit sig ur hennes armar och ilat ned för trapporna som förföljd af onda andar. Han hade icke ens märkt att Augusta medvetslös fallit till golfvet.

För henne voro aftnarne på en gång efterlängtade och fruktade. Då hon slutat sitt arbete för dagen, gick hon ofta utan en bit mat till sammankomsterna, der hon kunde få se honom för hvar gång blifva mera fanatisk. Han hade svingat sig upp i anseende bland syskonen, hvilka i honom nu sågo en blifvande ledare.

En dag berättade en af syflickorna på kappfabriken, der Augusta var föreståndarska, att hennes f. d. fästman var mycket sjuk. Flickan bodde i samma gård som han, och hon hade hört att han icke under flera dagar varit på den verkstad, der han arbetade.

På aftonen gick Augusta till honom. Han yrade, när hon kom, men Augusta tyckte icke att skilnaden var stor på det tal hon hörde från honom här, eller det han förde på sammankomsterna. Samma idéer, samma utantill upplästa bitar ur gamla testamentet. Endast feberrodnaden var litet större och ögonen mera glansiga.

Hans värdinna var inne i sjukrummet, då Augusta kom. Hon omtalade att doktorn hyste föga hopp om att kunna häfva bröstsjukdomen. Han hade sagt att den sjukes tillstånd trots läke-

medel förvärrades, och att det såge ut som om han önskade att dö. På tredje dagen af sjukdomen hade febern gifvit med sig, men då kommo några trosfränder på besök; der sjöngos andliga sånger och Rudolf satte sig upp i sängen samt bad på syskonens uppmaning. Så småningom blefvo orden allt mera osammanhängande. Febern kom igen, och sedan dess hade den fortfarit.

Augusta lemnade knappast den sjukes bädd för ett ögonblick. Ett upprepadt besök af "syskonen" afböjde hon helt enkelt derigenom att hon inifrån tillåste dörren, när hon hörde deras steg i trappan.

Till kappfabriken skickade hon bud med flickan, som bodde i samma gård, att hon icke kunde komma dit på några dagar.

Så dog han en eftermiddag, då febern tycktes hafva aftagit. Hon märkte dock icke, att han igenkände henne. Men det gladde henne att det orediga talet hade tystnat, innan han dog.

* * *

Ända tills söndagsmorgonen, då han skulle begrafvas, kunde Augusta icke göra sig reda för hvad som föregick inom henne. Det var en sådan der dof, slö smärta, som knappast vet om sig sjelf.

Och så begrofs han. Det skedde efter statskyrkans ceremoniel, ty han hade icke offentligen

utträdt ur densamma. Men efteråt hörde hon på nytt samma böner, samma sånger sjungas vid grafven af dessa trosfränder till den aflidne, som skiljt henne från honom. De hade frånröfvat henne glädjen i lifvet, och de kommo och störde hennes sorg.

* * *

Men till sammanträdena på "salen" gick hon äfven sedan. Hvarför? Var det månne ett behof för henne att höra dessa sånger, dem han sjungit, och i hvilka hon nu till slut sjelf deltog? Eller tyckte hon sig höra den aflidne, när någon bland de mest ifrige af trospartiet framhöll de förryckta idéer, som utgjorde dess sammanhållning. Så småningom gick det för resten bakut med sammanhållningen. Trötthet inträdde i sinnena, och den ene efter den andre af "syskonen" försvann från sammankomsterna på "salen". Andra rycktes in i något annat, mera modernt andligt. Och Augusta var bland dem, som genom sammanskott af penningar vid sista sammankomsten på salen betalde resten å hyran. De återstående syskonen voro icke fler än de kunde sammanträffa hos hvarandra.

Det var — besynnerliga motsättningar i menniskohjertat! — som om otroheten mot den svärmiska sekt, hvilken hade frånryckt henne hennes käraste, hade smärtat henne. Då hon för sista gången kastade en blick in i den låga

salen, fyld med fotogén-os, der hon lidit så mycket, der hon sett sin trolofvade under andlig onykterhet så småningom glida ut ur sin kärlek till henne, och då hon såg, att hvad som skilt dem åt endast varit ett af dessa sjukliga, efemeriska andliga irrbloss, då först förstod hon hela bitterheten af sin sorg.

De som utträdt ur sekten tycktes vara skygga för de qvarvarande "syskonen". Men allra mest undveko de den unga, bleka qvinnan, hvars fästman offrat sin kärlek och sitt lif för de åsigter, de sjelfve inom så kort tid öfvergifvit . . .

Skisser och Berättelser.

Stolthet.

"Du minnes ju löftet kamraterna emellan" ... Ja, så skref han, grosshandlaren, den forne kamraten, med hvilken brefemottagaren, den nuvarande fattige komministern, sida vid sida genomvandrat skola och gymnasium. Den hvita mössans dag var den sista de haft gemensam. Då skildes deras vägar. Den enes kallelse hade varit honom tydlig, han ville bli de fattiges, framför allt de andligen fattiges vän; och på det sättet hade han blifvit komminister med mycket grått i håret kring tinning och panna, och smått, synnerligen smått i allt, som hörde till denna verldens goda.

Den andre hade skrattande så mången gång bedyrat att han ingen "kallelse" hade, om icke för "att bli rik". Han hade blifvit så — det ryktet hade vetat hinna fram till det undangömda komministersbostället. Men han måtte haft mycket, mycket brådtom också! Tre bref, som den nuvarande komministern skrifvit till den nuvarande grosshandlaren, två från akademien

och ett fjorton dar efter hans giftermål, hade aldrig besvarats.

Ack! Det bref han i dag bekommit, förklarade ju orsaken. "Vi affärsmän äro egoister, men vi bli det under brinnande brådska och utan öfverläggning. Förlåt mig, gamle käre vän! Vi ska' i ett ögonblick ur det förflutna hafva vår förtroliga vänskap åter, när vi träffas å kamratmötet, det jag gläder mig åt, mest och innerligast för din skull, för vissheten att få träffa dig..."

Men nog hade det varit bäst att detta bref aldrig kommit. Han hade redan kämpat striden till slut. Beslutet att *icke* möta studentkamraterna från tjugo år tillbaka var fattadt, och han var förtrogen dermed. Han hade allt mången gång fått öfva sig i uppoffringar för sin ekonomis skull. Men så kommer detta bref.

— Det är så innerligt vänligt skrifvet. Du bör allt försöka att komma dit, sade honom hans hustru, den största skatt han vunnit på jorden och som alltid, alltid hade rätt.

Och derför reste han.

* * *

Grosshandlaren hade haft rätt. Förtroligheten från fordom mellan honom och komministern var i ett ögonblick återvunnen. För ingens lefnadshistoria under de två decennier, som runnit bort sedan hvita mössans dag, hade gross-

handlaren ett sådant intresse som för komministerns. Och den visste han också, innan aftonen sänkte sig, långt innan den egentliga kamratfesten begynte, visste den i alla dess detaljer, en lifshistoria, lik de flestes deruti, att fattigdom och bekymmer togo upp det allra, allra största rummet. Men den berättades på ett ovanligt sätt. Ingen bitter ton tog sig uttryck. Guds vilja och behag kommo till heders. Och när der var en solglimt att förtälja, klingade själaglad tacksamhet uti orden, och kring grånande tinning och panna tycktes ödmjukhet fläta en gloria. När han slutat med beskrifningen af sin familj och allt hvad godt han trodde om barnen, de kära barnen, sade också hans vän:

— Hvad jag önskar få lära känna de dina!

Grosshandlarens historia var mycket mer kortfattad. Goda konjunkturer inom branchen. Med ett ord: vind i seglen; ett rikt gifte och nu senast stora egendomsaffärer. Se der allt!

* * *

Skålarne, famntagen, reflexerna af ungdomsglädjen hade gjort vår komminister, ovan som han var vid allt sådant, nästan litet trött. Han hade gått in uti ett af smårummen bredvid festsalen. Derute låg sommarnattens fé på sitt läger af dimmor och blomdoft. Han måste öppna fönstret och sända en varm helsning ut öfver sin ungdoms lekplatser, till det lilla fattiga, kära

hemmet, till maka och barn i den skogsomfattade, gömda vrån.

Det var någon, som slog honom på axeln. Han vände sig in åt rummet och fann, att grosshandlaren uppsökt honom.

— Hvad tänker du på? Ensam midt under festen! Men det var bra att jag fick ostördt tala med dig. Lofva mig en sak!

— Nå, hvad?

— Att du inte blir ond på mig för hvad jag har att säga dig.

— Kommer aldrig i fråga, bäste bror! Låt höra!

— Jo, du skulle kunna på ett sätt öka för mig dagens glädje, om du tilläte mig... Ja, du får ej missförstå mig! Låt mig jemna vägen för dig, broder! Låt din gamle vän hjelpa dig med det lilla, jag vet står qvar af skulder från akademien, och...

Det var nästan småleende komministern sakta fattade vännens hand och hjertligt tryckte den:

— Missförstå du icke heller *mig*, för det jag afböjer ditt vänneanbud. I *dag* är inga allmosors dag, det ligger ju klart i sjelfva namnet "kamratmöte". — Men du har rätt. Vi må ej dröja bort från kretsen af tjugoåringarne! Jag måste in, ty jag har något att säga eder alla. Kom!

Det var en ynglings spänstiga gång och lifliga rörelser hos landtpresten, der han trädde fram till bordet med vännen under armen. Pan-

nan var högburen, och de fåror, mångahanda tankar och dagens tunga plöjt på dess rund, voro liksom dolda under de känslor, som ville gifva sig luft.

Och så ljöd det: "Bröder, kamrater!" ...

Hur sanna, huru gripande voro ej ord och tanke! Det var det ynglingasinne, som aldrig dör hos den ädle och rättänkande, hvilket besjälade orden. Det klang af pröfvadt stål i det talet om pligt. På hvad post i lifvet som anvisats, hade lösen alltid befunnits vara: pligttrohet. "En skål för de *icke* närvarande, som stupat under fyllande af sina pligter, en skål för pligten, kamrater; ja, en bottenskål för pligtens rätt, den sanna, den belönande stoltheten!"

Morfin.

"Mitt lilla kära barn, hur står det till? Hvad vi se matta ut under ögonen; matthet och modstulenhet! Jo, jo, kan väl tänka det! För mycket dans en tid, nu under säsongen."

Det var friherrinnan, som kom på visit hos lilla grosshandlarefrun. De hade träffats hos major X. qvällen förut, och friherrinnan hade då nämnt om att hon tänkte titta upp dagen derpå. "Lite affärer . . . ah . . . hm!"

Hon hade kommit förut ett par gånger "i affärer", och för öfrigt många gånger af ren vänskap till unga frun. Affärerna bestodo i små lån, "högst obetydligt". Men så fanns det ej heller mer än ett konto vid de affärerna: lånkontot. Betalningen nämndes aldrig.

Och den lilla grosshandlarefrun hade icke heller en tanke derpå!

Ack, hon skulle minsann redt sig slätt nog under de tre åren, hon nu varit gift, om hon ej haft friherrinnan. Friherrinnan hade tillbringat alla sina fyratiosju år i noblessens verld. Hon

hade skapat om den lilla butikmamsellen till en comme-il-faut grossörska. Gud vet om inte "helsans vulgära färg" ännu setat qvar på grossörskans kinder, derest inte friherrinnan gifvit receptet till det blekande medlet: det raffinerade sällskapslifvet.

Hon hade aldrig förr än denna dag sjelf kommit att tänka på, huru mycket godt friherrinnan gjort henne. Hon hade gifvit henne alla anvisningar på de personer, som behöfdes: språk- och musiklärarinnan, amman åt lille Fritz, husfrun vid middagstillställningarne och många fler. Hon hade hos grossörskan nött bort alla reminiscenser från butiklifvet, lärt henne toilettens hemligheter och chic vid uppträdandet i salongens verld.

Aldrig hade hon begärt ett råd, utan att friherrinnan haft minst tio sådana att gifva.

Nu på senaste tid hade hennes man blifvit så besynnerlig. En tid var han mulen och tvär, när han kom från kontoret. Derpå kom han snart nog icke alls längre från kontoret; han kom nu mest från tillställningar, der det druckits och spelats nätterna igenom. Och så till slut —, för några dagar sedan — hade frun på grund af ett råd från friherrinnan frågat honom, hvarför han föredrog dessa sällskap framför sällskapslifvet "vid sin hustrus sida, der hans plats var". Då hade den första "scenen" kommit. Han hade sagt, att hon var dåraktig, slösaktig, men att han kunde förlåta det, ty ännu ett par år kunde hon

gå på som nu utan att lyckas ruinera honom. Men deremot kunde han aldrig förlåta henne hennes fåfänga, som var större än hennes kärlek till barn och make.

Han hade gått med dessa ord. Med beskyllningen att hon var orsaken till hans då började oordentliga lif! Hon var alldeles förgråten, när friherrinnan kom. Men efter en half timme hade denna öfvertygat henne att hennes man var "oförbätterlig". Det var bäst låta honom lefva som han fått smak för, så skulle det kanske gå öfver. Lilla frun skulle vara kall, men framför allt inte låtsa om hans dåliga humör. Och så gjorde de en tripp till Lejas, och derifrån en visit på damsyeriet, och så var allt i sitt esse. Tack vare friherrinnan!

Men så kom det öfver henne just i går med förunderlig styrka, det der anfallet, som hon under vintern ett par gånger förut märkt. Det der, som hon hade så svårt att beskrifva i ord, och derför först förliden natt hos major X. sökt göra begripligt för friherrinnan, som lyssnat så deltagande och beskedligt. Anfallet hade varit så pinsamt, outhärdligt. Det hade förskräckt henne; och förskräckelsen hade bringat henne att bryta med den känsla af obenägenhet, gränsande till blygsel, som hittills bundit hennes läppar vid sammanträffande med väninnan.

I inledningen till förtroendet hade hon sagt något, vid hvilket friherrinnan fästat största uppmärksamheten:

— Det käns som modlöshet, sade du?

— Ja, svarade grossörskan, i det hon såg sig om i det lilla dämpadt belysta kabinettet, dit de dragit sig undan från balsalen. Ja, eller det börjas egentligen med en viss modstulenhet. Sedan, tycker jag, griper mig en känsla, som gör att jag blir främmande för mig sjelf. Om jag då talar, känner jag inte igen min egen röst. Sätter jag mig till pianot och spelar en melodi t. ex. ur en operett, äro tonerna som förvandlade. De verka på örat som något vemodsfullt. Det är oförklarligt. Som om en massa aningar om olycka på en gång trängde sig på själen. Det kan hända att jag springer till en trymå. Ansigtet är alldeles lugnt, för att icke säga stelt. Jag försöker att skratta bort hela misstämningen, men leendet stannar vid en dragning kring munnen, medan ögonen bli orörliga, liksom isade af skräck. Det är märkvärdigt. Jag är rädd för att någon skall komma, men jag tror ingen kan se på mig, hvad som föregår i mitt sinne. En gång kom kammarjungfrun in, och hon sade intet hvarken då eller sedan. Hon hade säkert intet märkt, utan jag har väl blott för mig, att hvem som helst, som ser på mig, skulle tro att jag är från mina sinnen. Först när jag åter kan uppfatta företeelserna omkring mig på det vanliga sättet, när jag kan läsa i en bok och följa med innehållet, när jag så att säga känner igen mig sjelf, först då är anfallet öfver.

Hvad är det väl? Måste jag fråga läkare för det? Jag har sådan motvilja derför.

— Åh! Litet mattighet, öfveransträngning. Jag skall tänka öfver saken tills jag i morgon kommer till dig, svarade friherrinnan.

— — — — — — — — — — — — — — — — — —

Det syntes att hon var väntad af grosshandlarens fru. Hon tog friherrinnan med korta, nervösa rörelser med sig till en spegel. Utan att säga ett ord. Först då de stodo framför det höga, klara glaset, sade hon med blicken fäst på bilderna i spegeln:

— Det är öfver mig nu!... Minns du inte... det der, vi talade om? ... Sedan i middags har jag haft samma känsla, eller mara eller hvad det nu är ...

Det tycktes märkvärdigt nog inte göra friherrinnan synnerligen förskräckt, att hon fann sin väninna i detta tillstånd. Hon förde den unga frun med sig till en kanapé, och hemtade en flacon, som stod å en byrå. Hon ryckte upp sin näsduk och fuktade den med den starkt luktande essencen samt svalkade dermed den unga fruns tinningar. Hon bad henne derpå sluta till ögonen och hålla sig lugn och stilla en stund.

När den unga frun till slut tycktes hafva hemtat sig från det nervösa anfallet, mötte hennes blick friherrinnans. Hon smålog matt och bad om ursäkt för det sätt, hon mottog henne på.

— Hade det varit någon annan, tillade hon, så skulle jag bemästrat mig, och till och med haft förmåga att skylla min opasslighet på en stygg migrän. Men dig väntade jag. Det är något som säger mig, att du skall hjelpa mig emot det här.

— Du har ej bedragit dig, svarade friherrinnan. Jag visste, att också din stund skulle komma, ty dina nerver äro ej af det starka slaget. Jag och många af dina andra bekanta ha haft samma erfarenhet af hvad jag vill kalla "nervernas strejk". Men, som väl är: vi kunna tvinga dem till lydnad och tjenst igen, tack vare det här . . .

Härvid framtog friherrinnan ett litet etui, innehållande en liten hårfin spruta och en flaska.

— *Morfin!* utbrast grossörskan.

— Ja, morfin, ma chère, men se inte derför ut som ett barn, skrämdt för busen. Det skall brukas med förstånd ser du! Med mycket, mycket förstånd! . . . Jag skall lära dig . . .

Och hon lärde henne . . .

— — — — — — — — — — — — — — — —

Månne den unga frun visste reda på "botmedlet" redan vid sitt hänvändande till friherrinnan om råd? Månne hon visste, att de svårbeskrifliga nervanfallen predikade om ett alternativ af vare sig ett tillbakadraget lif, tillbakadraget från alla stora verldens ansträngande nöjen, eller af — morfinsprutan?

Eller månne friherrinnan icke var alldeles för beredvillig att förstå?

Alltnog. Då hon efter lemnad "undervisning" aflägsnade sig, var der en post mera på lånkontot.

Och ytterligare ett namn på morfinens lista.

Messfall.

Det var influensavisit i prestgården. Uppe på gafvelkammaren låg pastorsadjunkten och mätte sin temperatur med en termometer i ena armvinkeln + 40,5°! Och nere i sängkammaren värmde prostinnan filtar till den frosskakande församlingsherden. "Influensasymptom i båda fallen", påstod husets vän provinsialläkaren, som, vandrande mellan gafvelkammaren och sängkammaren, skämtsamt anmärkte att han på sätt och vis var satt till förmyndare öfver hela församlingens själavård för tillfället.

Sjukdomsfallen hade kommit så brådt på, att intet arrangement kunnat vidtagas för att de kyrksamme skulle få ersättning för adjunktens präktiga, väl genomtänkta predikan. Det var nemligen söndag, och ända tills det ringt förste hade han hoppats att kunna förrätta dagens gudstjenst, men just då kom läkaren för den insjuknade kyrkoherdens skull. Adjunkten stapplade ned för att helsa doktorn välkommen; och hvad var då naturligare än att denne kände hur den

unge andliges hand brann af feberglöd. Det var doktorn som föranstaltade om bud till klockaren, att "folket fick gå hem igen".

Messfall således! Åh, den influensan, den influensan!

* * *

När doktorn var rest, måste prostinnan egna all sin uppmärksamhet åt sin verkligen svårt angripne herre och man, och adjunkten måste naturligtvis vid sådant förhållande skötas af den förståndiga "äldsta" prestgårdsfröken. Den unge andliges brännande feber hade bestämdt smittat den unga sköterskan, ty hennes kind brann lika högröd som hans. Under feberfantasier få ord och tankar lösa tyglar. Det som ej blef sagdt, när adjunkten på det lilla slädpartiet till grannsocknens prestgård några dagar förut körde för fröken Alma, det blef bestämdt lättare att säga nu.

Alla vänner af tron att ett frieri befordras af slädfart på ilande medar efter bjellerklang kunna ju också här ge slädpartiet skulden; ty derunder förkylde sig adjunkten till influensan, och det var denna som förskaffade honom febern, sköterskan och — jaordet.

* * *

Egentligen var det inte historien om frieriet vid detta messfall jag skulle berätta — ty i så fall kunna väl mina älskvärda små läsarinnor

förstå att jag skolat beskrifva den feber- och kärlekskranke adjunktens både ögon, öron och alla sinnen — utan ett annat frieri vid ett annat messfall. Med osökt anledning af sin dotters i familjekretsen någon tid efter messfallet firade förlofning, berättade prostfar den historia, jag vill ha fram, för adjunkten, sin blifvande måg, och läkaren, sin mångårige vän, som emellertid aldrig hört den fullständigt förr än vid detta glada tillfälle.

— Jag tror rätt jag tar en pipa — den första sedan influensan anfäktade mig — så går det lite bättre att "prata", anmärkte prostfar, som derpå, med en menande nick till sin lilla prostmor, började:

Vid den tiden jag och en ung torpareson nyss voro fyllda 19 år var det ock en och annan gång i decenniet messfall i sockenkyrkan, ehuru, så vidt jag förstår, aldrig "ryska snufvan" var skulden dertill.

Den der torparesonen var en ung rask here — minns du honom, mor? — med hvad man kallar godt hufvud och en ungdomsfrisk vilja. På den tiden voro inte torparesönerna till sitt yttre så lika med hemmasönerna som de nu, tack vare köpstadstyg och allmän fattigdom och högfärd, äro. Och inte heller kommo de så långt med hemmadöttrarne heller, om de inte gåfvo sig att tjena dräng och samla mynt, så de hade några tusen daler på bygden. För si "pengar talade", äfven på den tiden, och med venstra

handen på en bundt skuldebref, representerande några tusen daler, var det inte omöjligt att i den högra få sjelfve kyrkovärdens dotter. Den här torpardrängen var emellertid före sin tid och dristade, utan att ha för sitt arbete förtjenat annat än föräldrarnes, torparens och hans gummas, tack och lite föda till husbehof, att kasta sina ögon på den snutfagraste och rikaste jäntan i socknen, nämndemannens dotter.

Heren var en mästare i att göra dansmusik på fela — ack, du gamle käre violin med stråke, som aldrig ville hålla ihop! Och Elin — ja, ser du min blifvande käre måg, tösen hette som din blifvande kära svärmor! — nämndemannens Elin var obeskrifligt mycket sinnad för att dansa. *Han* spelade på alla kalas och nöjen, *hon* dansade på dem alla, aldrig med honom, men alltid efter hans felelåt. Och derför smekte han fram i ensamheten de ljufvaste toner, när han tänkte på en blick ur hennes blå ögon bort till spelmannens plats, men derför strök han också vildt öfver strängarne, med stråken, så taglet rycktes af utaf de skärande tonernas klagan, då han tänkte på att hans arm aldrig fört henne i dansen. Ja, en gång kramade han sönder stråken i sin hand midt under det han för betalning spelade på ett dansgille, derför att Elin, utan att bry sig derom, lät en annan ungersven — en som var *med* i dansen — leka med hennes vackra hårfläta. Men när hon sedan kom och bad honom, så slängde han undan felan och sjöng för

dansen hela qvällen. Det var i ungdomens tid det, och var mindre fordrande än att nu gå igenom hela messan!

Det kom så småningom. Först såg hon att hon hade magt öfver *honom*. Sedan märkte han, att han trånat och spelat sig till magt öfver *hennes* lilla hjerta — och sist visste de båda hvar de hade hvarandra.

Så kom då den söndagen! Det var den andre efter trettondedagen. Då hade hon, den kära, rara tösen, bjudit sin hjertanskär hem till sig. Han skulle taga felan med sig och gå tvärs genom skogen, så att han inte mötte kyrkefolket. Och hon skulle låta pigorna följa med nämndemannen och nämndemansmoran till kyrkes, och sjelf ensam "se efter huset".

Der suto de, sedan hon med glädjesprittande hjerta visat honom alla sina dyrgripar i sin egen byrå och dertill "fägnat" honom med hvad huset förmådde under skämt och glam, hand i hand på soffan under fönstret i dagligstugan. Nog tittade de emellanåt bort till daluret, men bara för att glädjas öfver att de hade två timmar qvar innan kyrkfolket kunde komma tillbaka.

Och så skulle felan fram. Han spelade för henne en gladelig låt, en ny för stunden, och en eller två sorgsna låtar — de talade så om hans sorg midt under deras kärlekslycka, att den unga känsliga tärnan lade sin lilla fasta hand på de obarmhertiga strängarne, som skuro henne in i själen och fyllde hennes ögon med tårar . . .

Just då steg nämndemannen in.

Han såg mörkt på den unge spelmannen, och att han var vredgad, det syntes af att det ryckte öfver allt i hans slätrakade ansigte. Utan ord gjorde han det värsta han kunnat hitta på mot den arme ynglingen. Han — öppnade dörren och pekade ut. Den unge gick vacklande ut i snön, och hörde intet mer än Elins förtviflade rop: "Far, far!"

Det susade för hans öron och han vacklade fram förbi den ännu ej undanförda slädan. Då märkte han, att han glömt felan derinne, inte för det att han saknade henne, utan derför att hon kom hvirflande efter honom; i fallet kom instrumentet under hästarnes hofvar och krossades med en dof suck.

Han gick vidare, utan att veta hvart. Han stirrade blott i snön tills allt blef hvitt, mer och mer hvitt, för att på en gång redan förvandlas till mörker och natt.

* * *

Folk hade hittat honom och burit honom hem. Men i dagar och nätter visste han intet annat än att det krossade instrumentet skrek och jemrade sig långt borta under berghöga drifvor och hvit snö.

När han vaknade till medvetande igen, lade han först icke märke till något, som under andra förhållanden skulle väckt hans förundran. Hans

stackars mor hade dock måst kunna trolla, för att kunna gifva honom denna passande och präktiga kost och denna svalkande sköna saft till dryck, när febern brände. Så småningom började han dock att undra och spörja, men erhöll då endast några lugnande ord till svar. Och när förklaringen till sist framtvangs från hans moders läppar hette det: "Det är från Elin och hennes mor."

Han var nu gripen af förvåning, men var så matt att han intet kunde säga. Så småningom började han fråga och fråga omigen. "Var inte allt en dröm? Inte var det möjligt, att nämndemannen kommit hem så tidigt, att knappt gudstjensten hunnit börja?" Hans mor var hans förtrogna. Hon tyckte hon kunde svara åtminstone på detta, och derför fick han veta, att det blifvit "messfall" i kyrkan den söndagen. Nämndemannen hade gjort en sväng bort till prestgården och hört efter hur det stod till der, och derpå rest hem. Men kommen nära intill sin gård, hade han stoppat snö i bjellrorna för att rigtigt öfverraska Elin, som den stackars nämndemannen ändå höll så mycket af... Gu signe honom!...

Här bröt torparhustrun ut i tårar. Och den sjuke undrade hvarför, men icke länge, för snart kom det öfver honom igen, att han hörde ångestskriet från sin fela under hästhofvarne och åter flammade det till för hans ögon...

Men när han blef bra — *då* fick han veta

hela den sorgliga sanningen. Då nämndemannen märkte att den unge mannen gick utan att vårda sig om att plocka upp bitarne af sin söndertrampade fela, bröt hans vrede ut i full låga, och utan aktsamhet böjde han sig ned för att taga upp det krossade, förhatliga instrumentet och tvinga den afvisade att taga det med sig. Härvid hade hästarne — kanske till följd af skramlet vid framslungandet af det stackars instrumentet — blifvit skrämda, och då nämndemannen böjt sig ned under dem, hade han vid tinningen fått ett slag af den ene hästens bakhof. Han kunde gå in igen — men blef snart svårt sjuk. Det slaget blef hans bane. Dock hann honom, före hans död, budet att den hans dotter höll kär låg för döden, och under bön till Gud att den unge måtte bli frisk och göra hans dotter lycklig, tog nämndemannen ett löfte af sin i sorg sänkta hustru, att hon ej skulle lägga hinder i vägen för de ungas förening. Till Elin hviskade han, innan sansen betogs honom, ock några ord, endast afseende de båda ungas lycka.

Det blef allvar för dem båda, just då lifvet gaf dem deras lycka. Den unge spelmannen studerade till prest — Gud vet, om ej planen härtill vaknade på en gång hos honom, hos Elin och hos hennes moder — så öfverens voro de härutinnan. Och då åren gått och fliten fäst prestmannens krage och

kappa på honom, fick den unge mannen sitt hjertas brud.

"Gud välsigne er, ni båda unge! Och Guds frid öfver dem, som hvila!" slöt kyrkoherden sin berättelse.

Ett qvinnohjerta.

—Pappa, pappa, inte är det möjligt! August sjuk . . . nu till sommaren. Och jag, som har tänkt mig alla möjliga nöjen. Ridter, dans i det gröna, båtfärder. Och som har en toilette för hvart och ett! Nu skall här bli ett sjukhus. Karbollukt, nedrullade gardiner — usch, man kan bli galen! Öfvertala honom att han stannar i Lund, det blir bättre. Säg honom, att mina nerver äro totalt ruinerade, och att jag måste till en badort. Det blir väl bäst, för hur skulle det se ut, om jag roade mig hemma . . .

— Nej, men Agnes då . . .

— Tyst bara, mamma! Jag vet nog hvad du vill säga. Att en fästmö skall kunna "försaka något för sin trolofvade". Med ett ord — att jag skall bli sjuksköterska, sitta och hålla honom på hufvudet, medan han yrar. Nej, jag reser till Ronneby. Och ni följa med? Inte sannt, söta, snälla pappa och mamma!

Den person, som den förtviflade unga damen bevekande vände sig till, hennes "söte

pappa", var tydligen alldeles förbryllad öfver det sätt, hvarpå fästmön mottog underrättelsen om att hennes fästmans helsa blifvit, såsom brefvet underrättade, "svårt angripen af öfveransträngning vid studierna". Han hade bredt ut brefvet på sin trinda mage och tummade nu på papperet, så att hans guldkedja tittade fram mellan de sönderslitna raderna i brefvet. Till sist vågade han i en temligen beskedlig ton anmärka:

— Nå, det må jag säga, Agnes! Här står ju, att August måste från staden, ut på landet för att hvila. Och det är doktorn, som skrifver så. Hvad är väl naturligare, än att vi måste emottaga honom i vårt hem? Betänk dig åtminstone till i eftermiddag. Du förhastar dig så lätt, kära barn . . .

— Inte ett ögonblick behöfver jag betänka mig! Har du inte hört pappa, att jag blir vansinnig, om jag skall tvingas att bli sjuksköterska.

Och ut stormade den bortskämda unga damen, lemnande sina föräldrar i stor villrådighet om hvad som vore att göra.

* * *

Det borde emellertid sedan länge tillbaka varit brukspatronen och hans fru fullkomligt klart, att i den familjen ej fanns mer än en enda vilja, deras nyckfulla, men dock i grunden goda dotters.

Hon var enda barnet; det är ofta nog en tillräcklig förklaringsgrund till att rika föräldrar afstå all egen vilja, all sjelfständighet.

Hennes trolofvade var en ung, lofvande man, som med stor framgång aflagt flera fordrande akademiska examina. Det var de senaste ansträngningarne till en med glans absolverad examen, som brutit hans helsa för tillfället.

Han var en fattig landtbrukares son, som vorden föräldralös upptagits af kyrkoherden i samma församling, der Agnes' fader, brukspatron Videgrens egendom befann sig. Och kyrkoherden Hedlund hade gifvit honom en faders kärlek och omvårdnad. Han hade egna barn, men endast två döttrar. Och därför gladdes han åt sin skyddslings "läshufvud", invigde honom i nödvändiga förkunskaper — synnerligast latin — sände honom i skola och sist till universitetet.

Det var då, som student August kom till brukspatron Videgren som informator åt fröken Agnes. Han var en ståtlig, brunlockad ungersven med ungdomsvarmt hjerta, hvilket snart stod i full låga för hans unga discipel. Och då han vunnit hennes genkärlek, gick det fortare och bättre än han i sina drömmar vågat hoppas. Han hade tänkt sig en sådan der "hemlig kärlek" under strängt bokligt arbete, till dess han en vacker dag enligt sin fosterfaders önskan fått fästa på sig prestens yttre insignier, kappan och kragen. Hvem vet! Mer än en fattig, småländsk teologie studerande hade blifvit en kyr-

kans stödjepelare och prydnad. Men dessförinnan skulle dock Agnes ha förenat sina öden med hans.

Men hon! Hon ville ej veta af sådant pjåsk. Hon skulle blifvit "vansinnig", om hon behöft vänta en enda termin.

Innan han visste ordet af, stod han framför sin hittills i hans ögon mycket respektable tilltänkte svärfar. Agnes måste ha gjort undan allt frieriarbetet. Brukspatron Videgren och hans fru välsignade de unga, och den förre yttrade något om, att det var Agnes liksom hennes föräldrars innersta önskan, att August skulle känna sig helt solidarisk med familjen och vid sina studier ej längre betrakta sig som den fattige prestmannens, utan som den ekonomiskt lyckligt ställde brukspatron Videgrens gullgosse.

Och förlofningen kom så brådt på. August var hela dagen — olycklig, ty, ehuru det icke gått an att taga förbi kyrkoherden, så voro hvarken hans fostermor eller hans snälla fostersystrar inviterade. Och han hade ju alltid önskat, att de skulle bli de bästa vittnena till hans lycka.

* * *

Hur kom det sig, att den lycklige, tillfälligt insjuknade fästmannen i alla fall hamnade på patron Videgrens herregård, och hvarför reste icke Agnes till Ronneby, der hon i sina öfver-

dådigt moderna toaletter skulle öfverglänst — i det yttre sjelfva prinsessan Bernadotte?

Jo, saken var helt enkel. När brukspatronen "på eftermiddagen" träffade sin sköna dotter, underrättade han henne, att han och hennes moder på den senaste tiden funnit Agnes så nervös och orolig, att de kände sig pligtiga att resa till Ronneby med henne.

— Nå, August stannar väl då i Lund eller dess närhet? frågade Agnes.

— Nej, visst inte! Det var rätt, jag skall helsa dig så mycket från kyrkoherde Hedlund; han kom på besök, just som du gick ut. När han fick höra, att du måste resa till Ronneby, så sade han att han ville skrifva till sin fosterson och bjuda honom välkommen till prestgården. Nå, det är ju också helt naturligt. Der är så tyst och fridfullt.

Nu blef det icke bra! Agnes fruktade återigen, att hon skulle bli "vansinnig", så behandlad som hon blef. Hennes fästman skulle ligga sjuk, och prestgårdsmamsellerna skulle vårda honom. De skulle naturligtvis ta lifvet af honom. De voro ju båda två andligt sinnade, och skulle väl omvända August både från verlden och hans fästmö . . .

Det slutade som Agnes ville. Brukspatronen reste till prestgården och underrättade om, att den sjelfuppoffrande tösbytingen telegraferat från närmaste jernvägsstation, att hon ville stanna

hemma från Ronnebyfärden för att bli sin käre gosses sjukvårdarinna.

* * *

Det blef verkligen allvarsammare med sjukdomen, än läkarens i Lund bref gifvit anledning förmoda. Det blef ej endast fråga om hvila och landtluft, nej, gång efter annan stannade provinsialläkarens vagn utanför brukspatron Videgrens veranda.

Fröken Agnes var verkligen sjuksköterska. Det var afundsjukan mot fästmannens fostersystrar, som hade bestämt henne i detta fall, och det var doktorns invändningar, som kommo henne att fullfölja den. Det fanns visserligen en sjuksköterska af yrket till hands, men ännu hade hon för det mesta sin plats i rummet utanför det, hvari den sjuke befann sig.

Yrseln hade på förmiddagen tilltagit. Fröken Agnes sökte hålla en i isvatten fuktad bindel qvar på fästmannens feberheta panna. Då började han tala, vida redigare än förut:

"Fader . . . blif ej ond på mig . . . jag skulle lydt dig . . . gerna . . . Men jag har måst . . . lofva Agnes . . att . . . jag inte skall bli prestman . . . Nej . . . nej! Vänd dig inte bort ifrån mig! . . . Blif . . . inte vred! Jag skall nog göra dig heder . . . i alla fall . . . käre, käre fosterfader . . . Nej, säg inte så! . . Hon älskar mig . . . Hon är så god . . . Mina

snälla små systrar! Gråten inte . . . Hon tänkte icke på att såra er . . . Jag skall arbeta . . . arbeta tills jag blir min egen . . . mig sjelf . . . Då skall hon få lära känna edra goda hjertan . . . och att ni älska henne för min skull. Vårt hem skall bli ert! . . . Liksom ert . . . en gång var . . . mitt . . .

Nu tystnade den sjuke. Den unga fästmön hade förskrämd sprungit ut på golfvet och hennes stirrande blick hängde fast vid den sjukes läppar. Derpå sprang hon upp och ut, tillsägande den väntande vårdarinnan att fylla hennes plats.

Några minuter senare steg hon med förgråtna ögon upp i den på hennes befallning förspända vagnen.

Det var prestgården resan gälde.

Och då hon kom åter, hade hon båda de enkelt klädda "prestgårdsmamsellerna" vid sin sida. Stundom smög hon sig snyftande intill än den ena och än den andra af dem. Och båda hade mjuka, smeksamma händer till reds att trösta med, att aftorka tårar med.

Och då den unge fostersonen till den gamle kyrkoherden vaknade upp ur feberfantasierna till en skön verld igen, lutade sig tre unga hufvuden ned öfver sin skyddsling, och han kunde i ett famntag fånga dem alla.

Upprättelse.

„Nej, jag vet inte om jag skall tro på dig i något.“

Den tilltro, han fordrat, gälde ju blott något litet skämt, en liten historia, sammansatt för tillfället och för att roa den unga flicka, han gjorde sällskap hem från hennes väninnas bjudning. Under aftonens lopp — vid pauserna under dansen, medan hans dam hvilade sig — hade han uppdukat tjogtals sådana der skämt för stunden. Alla hade ju skrattat deråt, ingen hade motsagt honom, om han dervid åberopat sin samningskärlek som auktoritet. De visste ju alla, att den pikanta, lätta historietten var lika rolig, äfven om den icke var sann. Och man hade vant sig vid att gent emot honom icke fordra så synnerligt mycket af denna sista egenskap hos hans ord.

Icke gälde det väl heller så mycket, om den tilldragelse, i hans eget tycke full af oemotståndlig komisk effekt, som han nu omtalat,

togs med i sanningens belysning eller icke. Han hade sagt:

"Det är sanning hvart ord; du måtte väl inte misstro mig?" Han hade inpassat det der som en afslutning, afsedd blott att höja det skrattretande intrycket vid beskrifningen af en känd originell persons löjliga uppträdande vid något visst tillfälle.

Hvad behöfde hon väl taga det så noga? Trodde hon månne icke, att han kunde tala sanning, hel oförfalskad sanning, när det gälde allvar, när det verkligen gälde något af värde?

Hennes fullt allvarliga ton kom honom att glömma sitt försök att roa, att locka till skratt. I dess ställe flög honom som en blixt genom sinnet: "Har hon väl fått den föreställning om mig, att jag ej är att lita på, att jag är en ytlig karakter, till hvilken ingen med tro kan trygga sig?"

Hans dröm hade dock varit, att hon, just hon, skulle för lifvet trygga sig till honom! Han visste, att hon kände hans kärlek, men han visste ej, om hon delade den. Hade han afhållit sig från att skaffa sig visshet häruti så länge, att han blifvit slapp i uppmärksamheten å sig sjelf, så länge, att hon hunnit bibringa sig föreställningen, att i hans sinne bodde blott ytlighet och intet att lägga som grundval vid uppbyggande af lifvets allvar — denna bygnad, som föres upp efter en ritning, hvilken nämnes fast vilja, och

hvars omkostnader utgöras af arbete, mödor och bekymmer?

Hade hon rätt?

Han redogjorde icke klart detta för sig sjelf. Kanske trodde han i detta nu, att hon hade orätt, om hon trott honom vara ytlig och sanningslös. Ty med ett ungt, älskande hjertas hela varma vältalighet sade han henne, att hon måste tro på honom; att just hennes tro var honom vigtigare än lif och död.

De gingo förbi hennes hem; en promenad var ju så herrlig i den ljumma majnatten med all dess stillhet och vårdoft.

Och när han slutligen tystnat och i andlös väntan stannat samt bedjande gripit hennes hand, då var hon intalad just det hennes eget unga hjerta ju så gerna ville. Det låg der i öppen dag i hennes darrande, framhviskade svar:

— Jag måste ju tro på dig, ty jag älskar dig.

* * *

Hvarför gråter du inte, du sköna, bleka qvinna? Det lär ju ligga en tröst uti att gråta.

Klockorna ha klingat ut sin sista ton för din lilla älskling. Den sista skofveln mull har lagts till rätta öfver hans hvilokammare. Kanske glömde du qvar dernere vid den smyckade kistan dina ögons ljus, kanske att du fält bland svepningens blommor så många tårar af tung sorg, att inga nu återstå för att lindra ditt namnlösa qval?

Du borde inte sitta qvar härute, der granbeklädnaden och karbollukten tala om hans — din lilles — sista, tyvärr omedvetna stunder i sitt hem.

Men, se, der kommer din man. Han kommer nog för att hemta dig ut från dödens audiensrum. Han bör kunna öfvertala dig bättre än någon annan; ty eder kärlek har ju lofvat dig, att hos honom finna det bästa stödet på jorden. Hans armar skola väl förmå sluta dig inne i ett annat rum, der ett hjerta klappar med samma slag som ditt eget och der blickar och ord hviska den trösten, att han är stark, att han skall bära sorgen för eder båda?

Hans darrande handryckning tyder väl endast på bemästrad sorg? Hans uppsvälda, pussiga ansigte talar väl ej om något annat än om sorgens kamp och tårar?

Jo, tyvärr, du arma! Den darrande, famlande handen var likadan, när den smekte din lekande älsklings lockar, som när den för ett par timmar sedan lade kistans lock tillrätta öfver den lille, som för alltid upphört att jollra. Det nästan uttryckslösa anletet är ju föga likt hans, åt hvilken du i vårdoft och sällhetsaningar gaf ditt hjerta. Det är försedt med en vanställande mask, men han bar den redan då i sitt eget bröst. Han har blott fullföljt den sanningslöshet och ytlighet, som du, i trots af att kärleksdrömmar och vårfläktar gjorde allt för att fördölja dem, dock anade innerst i hans vacklande karakter.

Men nu — du gråter! Var det väl minnet af den nedmyllade lilles sista blick, som löste tårens källa? Eller — var det det skuldmedvetna, famlande trösteförsöket från honom, mannen med den skumma blicken och med de många mot lifvet och mot dig ouppfylda pligterna?

* * *

Ångerns tårar äro heliga som sorgens. Huru ofta flyta de icke också ur samma källa!

Det myllrande lifvet har hastat förbi derute, Icke rast eller ro vet det af; icke ens sorgen lägger band derpå.

Granriset på gatan ut från hemmet till kyrkogården har sopats bort. I likrummet finns ej minsta doft af karbol. Fadern och modern fullfölja sina hvardagspligter.

Båda?

Ja, båda. — Nu är granriset borta, men dagen efter låg det ännu qvar derute under den tunga höstdimman. Det vardt honom säkert för svårt att inte följa dess ledning, i stället för att fortsätta i dådlöshet och förnedring. Det förde honom till barnets graf, der redan modern var förut. Hon hade sett upp helt förundrad, och tysta hade de åtföljts hem.

Hans ord till henne derpå i hemmet voro ej så vältaliga som den der vårnatten några år förut. Men de lofvade dock mera, än hon nu vågade tro. Det är ju så svårt att tro den, som beslagits med tvetalan. Och hela deras samlif

hittills, nästan ända från början, hade stämplat honom som tvetalare, löftesbrytare.

Men det tycktes, som hade granriset utstakat den enda väg, han hädanefter förmådde vandra. Äfven efter den bäst fullbordade arbetsdag fanns ett minne, som förde honom hem. Minnet af den djupt kända förnedringen — speglad i makans tårar inne i likrummet — gjorde honom bergfast mot hvarje frestelse från det för honom förr så lockande sällskapslifvet.

Trodde hon ej ännu på honom?

En dag hemkom han trött, men tillfreds i känslan af fylda pligter. Allt var ljust och trefligt i det dock så fattiga hemmet. Men hemmets goda alf, hans hustru, var alltjemt klädd i djupaste sorgdrägt.

— Älskling, du måste lägga af den der drägten och söka komma från de alltför sorgsna tankarne! sade han till hälften tveksamt.

Hon såg honom djupt i ögonen, med sitt ansigte helt nära hans, och slingrande armarne kring hans hals, sade hon med samma nästan drömmande, allvarliga ton som en gång en vårnatt så nära bragt honom att sjelf se sitt största själslyte:

— Jag vågar inte!

Hans blick blef nästan stel, der den rigtades ut öfver den svartklädda qvinnan. Derpå bredde sig en blekhet öfver hvarje hans anletsdrag och ögonen slötos krampaktigt samman som för att krossa en tår.

Hon såg det ju så väl! Och med en glädjeblixt i sina vackra ögon tillade hon nästan andlös med hufvudet tryckt mot hans arm:

— Jo, älskling! Jag skall göra det ... men ... men inte ännu.

"Allt skämt undanbedes."

I alla verk och inrättningar, der unga män syssla inom fyra väggar med pennans enformiga göra, är det alltid något någon stund på dagen, som den skrifvande eller summerande känner sig störd af, och som han sedan mer eller mindre högt svär öfver, när han finner att tiden gått, utan att arbetet skridit undan. Sommartiden är det tryckande värme, åskvädersqvalm eller flugor. Vintertiden kakelugnsos eller golfdrag. Och alla tider på året sysslolösa goda vänner, som "gå in för att prata en stund".

I en sparbank uti en liten landsortsstad var notarien Berg en daglig gäst, som visserligen störde, men alltid hade något "friskt" att prata om. Han plägade vanligtvis stanna i ombudsmannarummet en half timme, alltid vid godt humör efter nyss intagen frukost. Ombudsmannen, kamrern och ett par andra på banken stundom sysselsatte mer och mindre unga män, alla ogifta, utgjorde dervid ett tacksamt auditorium för den lefnadsglade notariens witzar och skämthistorier.

En vårmorgon inkom hr Berg med gemytlig min. Det dröjde inte länge, innan man kom under fund med, att han längtade dela med sig af någon stor inre tillfredsställelse. Kamrern såg honom som hastigast, när han helsande passerade honom och gick in till sin gode vän ombudsmannen. Men hur hastig blicken var på den lille välfödde notariens anlete, så frapperades han dock af uttrycket deri. Ränteräkningen gick uppåt väggarne för vår kamrer, han fann sig "störd", och inom ett par minuter gick äfven han in i ombudsmannarummet.

Der stod notarien och bredde ut en hel massa obrutna bref på en del reverser, som skulle afskrifvas för lagsökning. Han ropade mot kamrern:

— Ja, kom du! Här skall du få se på roligt. Jag har friat pr annons, och nu ska' ni hjelpa mig att läsa och skratta. Jag har nyss från annonsbyrån fått svaren, en hel packe. Det är allraminst femtio tokor, som jag kuggat. "Allt skämt undanbedes", skref jag i annonsen. Det vill jag ha för mig sjelf!

Under tiden bemägtigade han sig direktörens stora sax. Och nu började ett ifrigt studerande af brefven, som alla hade till utanskrift *"Ung landtbrukare 35,000"*. Somliga af svaren afsågo tydligen endast skämt med annonsen. Dem hade man minst roligt åt. "Allt skämt undanbedes", stod der ju i annonsen. Men så kom der ett och annat praktexemplar till allvar-

samt, beskedligt svar, och då haglade infall och skrattsalfvor. En ung bondflicka från Nerike beskref sig på ett mycket lockande sätt från topp till tå. När man kom till hennes påstående, att hon hade "svällande röda läppar och strålande ögon", och sedan hörde henne beskrifva, hurusom hon genomgått Kristinehamns praktiska skola, dervid hon räknade upp alla "ämnena" för studiet der, såsom ett bevis för sitt stora kunskapsmått, så ville skrattet aldrig upphöra.

Allt efter som brefven öppnades, samlade notarien i sin upp- och nedvända hatt alla blommor, hårprof och sentimentala poem, som åtföljt brefven såsom bilagor. Stackars små flickor!

— Men du skulle begärt att få deras fotografier, utbrast kamrern.

— Det hade inte varit praktiskt, menade notarien. De flickor, som äro rigtigt granna, svara sällan på annons, och de fula beskrifva sig hellre med bläck och penna.

— Men hvad är detta? fortfor han. Här har en likväl, oombedd, sändt sitt porträtt.

Man täflade efter ett par minuters tystnad, under hvilka man noga betraktat det sända porträttet, att gifva luft åt sin förtjusning. Det visade ett par stora, trohjertade barnaögon, som tittade fram under en ren, hög panna. Och ofvanför denna såg man ett sådant der locksvall, som kom en att tro, att håret antingen var "gullgult" eller "korpsvart".

Ombudsmannen utbrast till slut:

— Men brefvet, låt oss då höra brefvet, Berg!

Denne hade sjelf genomläst det tyst, och räckte det stillatigande till kamrern.

Och när han läst upp det, kände sig de nyss så stojande unge männen som pojkar, hvilka låtit ett tjufpojkstreck komma sig till last samt finna att det gjort mera skada, än de i grund och botten velat.

Brefvet var ganska kort och skrifvet med en ordnad, läslig fruntimmersstil. Brefskrifverskan sade i några få ord, att hennes fader nyligen var död, samt att han efterlemnat modern och henne i stor fattigdom. Att modern fått löfte om att komma till några aflägsna, gamla qvinliga slägtingar, och att hon endast väntade på att dottern skulle få en god plats för att antaga tillbudet. Det hade emellertid gått flera månader, under hvilka en plats förgäfves sökts. Hon hade kunnat få komma på värdshus, men hvarken hon eller hennes moder kunde finna sig deri. Natten innan hon skrifvit svar på annonsen — hon hade fått se den, då hon i tidningen sökte efter lediga platser — hade hon haft en ljus, vacker dröm, i hvilken hon sett sin fader. Han hade tröstat henne med att lifvet skulle bli mycket ljust och gladt för henne, hon skulle endast lita på framtiden och på Gud. Det var drömmen, som förledt henne att skrifva svar på den unge, rike landtbrukarens annons, helst der stod att "vid rikedom fästes intet afseende". Modern hade ingen aning om tilltaget.

Hon hade uppgifvit sitt hela namn och sin adress. Och i ett postskriptum bad hon om att porträttet måtte förstöras, derest annonsören icke fästade sig vid hennes bref.

— Det är tydligen en oerfaren, ung stackare, sade notarien, och sanning hvartenda ord. Det der brefvet kommer mig att ångra hela tillställningen. Brrr!

— Jag skall åtminstone, tillade han och grep porträttet, göra henne till viljes och förstöra bevisen på den lilla tokans oförstånd.

Han var i begrepp att rifva sönder såväl porträttet som brefvet, men hindrades af kamrern med orden:

— Låt bli! Du kan låta mig få brefvet tills i morgon.

Dessa ord löste förtrollningen. Notarien och ombudsmannen kommo i stämning igen, under det de skämtade med kamrern. "Man skulle få se, att han blifvit förtjust i drömmerskan!" Hvem vet, om icke det länge uppstälda önskningsmålet, att banktjenstemännen "städgade" sig och gifte sig, skulle först realiseras af bankens kamrer?

Emellertid fick denne sin vilja fram. Brefvet och porträttet lemnades honom, hvarefter han återvände till sina intresseuträkningar. Han tände en pipa för att rigtigt komma i arbetsstämning, men det ville ej lyckas. Aldrig hade han så grundligt som denna förmiddag blifvit störd af den välsignade notarien, hvilkens skrockande skratt ännu hördes inne från nästa rum.

* * *

Omkring fjorton dagar efteråt kommer notarien inrusande på banken. Denna gång var man ännu närmare den tid, då bokslutet skulle vara färdigt till revision, och således var fridstöraren ännu mera ovälkommen.

— Hurrah, pojkar! ropade han i dörren. Min tös har kommit till staden. Ödets magter lägga sig i mitt lif och äflas att göra mig kär.

— Hvad nu, "din tös"? Hvad menar du? frågade ombudsmannen, som för tillfället var inne hos kamrern.

Denne lutade sig ned öfver papperet, och mumlade något om, att de icke skulle stoja så. De kunde gå sin väg. Han hade korrespondens, som icke tålde något uppskof.

Notarien Berg rigtade en misstrogen blick på kamrern, och sade sedan:

— Ja, just min tös. Minns du inte den der, som svarade på min giftermålsannons. Men det är så rätt, tillade han och vände sig till den nervöst skrifvande kamrern, hvar har du gjort af brefvet och porträttet af sötungen?

Kamrern spratt upp, som om man satt en elektrisk ström i nackgropen på honom, men svarade icke.

— Jag har en plan, förklarade notarien. Jag tar brefvet och porträttet, går till Melanders manufakturbutik, der den sköna är engagerad som biträde, säger henne att jag är en ung, hopplös extra ordinarie hofrättsnotarie, som, säkerligen, ledd af högre magter — jag erinrar henne

dervid om hennes faders uppenbarelse i sömnen, hvarom hon skrifvit — en enda gång i mitt lif ljugit, i det att jag friat pr annons och sagt att jag var en landtbrukare, som egde 35,000 kr. Sen faller jag på knä och ber om förlåtelse och räcker fram mina dyrgripar, brefvet och porträttet, samt är fjorton da'r senare den mest förälskade och lycklige notarie, som någonsin trälat i domsaga. Men tag hit brefvet och porträttet! De skola tjenstgöra som Amors båge och pil inom trettio minuter.

— Jag tror, jag har förlagt det der, svarade kamrern.

— *Förlagt!* Har man hört på! Minsann ljuger du inte rätt bra. "Allt skämt undanbedes!" Men allvarsamt, hedersvän, är det *du*, som skaffat tösen platsen hos Melander? Lägg ned din hemlighet i mitt och ombudsmannens bröst, och lofva, att företrädesvis bjuda oss två till marskalkar på bröllopet.

Kamrern svarade just ingenting. Han mumlade bara en del förebråelser mot notarien, som aldrig i lifvet kunde låta folk vara i fred, när det var brådtom.

* * *

Ett år senare gifte sig kamrern, och samtidigt ökade sparbanksdirektionen betydligt på hans lön. Det ger ju alltid en sådan stadga åt en bank, när dess tjenstemän äro lyckliga äkta

män. Notarien Berg och ombudsmannen voro marskalkar och handlanden Melander fungerade som brudgummens fader. Hvem bruden var, torde läsaren förstå sjelf.

Långt förut hade kamrern talat om för sin trolofvade, huru han ingripit i hennes öde och till följd af hennes svar skaffat henne plats hos Melander. Och på ett förtjusande sätt hade hon lutat sitt lockiga hufvud — det var gullfärg i lockarne — mot hans axel, sagt att hon "skämdes rent rysligt för notarien Berg" och på nytt talat om den dröm, under intrycket af hvilken hon hade svarat på den der frieriannonsen.

— Ja, vet du, jag tror på drömmar! Jag drömde om dig också, natten efter den dag, då du kom in i butiken och köpte en käpp och hr Melander presenterade dig för mig.

Historien förmäler icke, om vår sparbankskamrer delade sin hustrus tro på drömmar. Men deremot kan ingen få ur hans hufvud, att, när man har som brådast, skall man alltid bli störd. Notarien Berg hade länge sedan lemnat orten, men så kunde det allt som oftast hända att unga frun i stället kom och störde. Och det blef värre längre fram, ty då kom hon först med en och sedan med ett par småttingar, hvilka "passade på under promenaden för att helsa på pappa".

Då de emellanåt blefvo alltför högljudda vid leken i det stora bankrummet, ropade dock antingen pappa eller mamma:

— Tyst, tyst! Allt skämt undanbedes.

Trolofningar.

Hon var både ful och fattig, och derför kom hennes förlofning med den unge, ståtlige egaren af Glansvik folk att menande skaka på hufvudet. Förlofningen var nu oemotsäglig, derom vittnade de kringsända korten tydligt: *Tage Berg —Hedvig Vilander.* Men hvad hade kunnat drifva *honom* till detta oväntade steg? Månne hr Berg glömt, alldeles glömt den sköna, fast nyckfulla brukspatronsdottern på Skogshult? Det var likvisst icke mer än ett år sedan deras tycke för hvarandra var ett lika allmänt samtalsämne, som strax derpå det sårande sätt, hvarpå brukspatron Hellman afslagit Bergs frieri till fröken Dagmar. Han skulle då ha yttrat till Berg, att han inte ämnade kasta sin dotter i armarne på förste bäste fattiglapp, som anmälde sig. Derefter hade man både inne i den lilla staden och på egendomarne rundt omkring iakttagit herr Bergs tungsinthet, och fröken Dagmars tårar gjorde tjenstfolket på Skogshult inte någon hemlighet utaf.

Den rike fadern hade en i eget tycke mera passande friare till sin dotter. Och det var den närliggande stadens störste affärsman och industriidkare, fabrikör Holt. Om han just ej utmärkte sig för manlig skönhet, så gjorde å andra sidan en nätt förmögenhet af "närmare en half million" hans personlighet synnerligen angenäm i brukspatronens ögon. Och långt innan herr Berg "haft den oförskämdheten" att öfverbjuda brukspatronen och inköpa Glansvik, som gränsade intill Skogshult, samt derpå börja "att slå sina krokar" för fröken Dagmar, hade fabrikör Holt brukspatronens löfte om hennes hand.

Fröken Dagmar hade tillåtit sig att säga sin fader, att hon aldrig ämnade gå in på att gifta sig med Holt. Naturligtvis ökades hennes motstånd efter Bergs afslagna frieri. Och brukspatronen började inse, att något måste göras för att få henne till att glömma Berg. Det var då han reste med sin dotter till en badort på vestkusten; ty han förstod, att det skulle gå på tok, om Dagmar dag efter dag kunde uppfånga en skymt af sin sorgsne tillbedjare, kanske emellanåt möta honom ute i sällskap, ja, kanske hemligen brefvexla med honom precis som i en roman.

Badresan tycktes emellertid icke komma fabrikör Holts aktier att stiga. Icke derför att fröken Dagmar visade sig som ett mönster af trohet i kärleken till Berg. Nej, men hon sammanträffade der nere vid kusten med en friherre,

en rik godsegare från Södermanland. Och innan brukspatronen visste ordet af, sväfvade hans till Holt gifna löfte i en ny fara. Han var dock ganska smickrad af friherrens uppmärksamhet mot dottern. Gud vet hur det gått, om denne till brukspatronen framburit sitt frieri. Det är bra stor skilnad på en industriidkare eller en friherre såsom måg, åtminstone i somligas tanke, och till dem som så tänka, hörde otvifvelaktigt brukspatron Hellman. Han slapp emellertid att bli löftesbrytare, ty friherren föredrog att tillsvidare endast frambära sitt frieri till fröken Dagmar sjelf. Och det öfverenskoms emellan de tu, att "förlofningen" till längre fram skulle vara hemlig.

När efter hemkomsten till Skogshult fabrikör Holt aflade sin visit, visste han inte precis *hvad* han skulle tänka. Fröken Dagmar såg glad och tillfreds ut, precis som om icke någon melankolisk granne och tillbedjare bodde på en half mils afstånd. Men brukspatrons uppsyn var långt ifrån frimodig. Han sade det visserligen icke, men fabrikör Holt anade instinktmessigt, att hans utsigter voro om möjligt mera mörka efter än före vestkustresan.

* * *

Från Glansvik kommo till en början rätt ofta små biljetter, skickligt framskaffade än på ett, än på annat sätt. Men icke ett ord till svar sändes från Skogshult tillbaka.

Deremot förde den unga fröken en flitig korrespondens med friherren från Södermanland. Hon mottog hans med det friherrliga sigillet prydda bref med synbar stolthet. Och inte heller gjorde hon någon hemlighet af sin brefvexling för fadern. Tillät han sig en anmärkning, hvilket skedde ett par gånger, så lät fröken Dagmar förstå, att hennes nuvarande friare borde vara fullt tillfredsställande för hennes fader. Han var hvarken sonson till en torpare, som pappa sjelf, och icke heller en "fattiglapp" som herr Berg på Glansvik.

Af det hopp, skön Dagmar hyste att en dag få kallas friherrinna, blef emellertid intet. Liksom hon gjort med den sista biljetten från Glansvik, så gjorde hon också en dag med ett bref från friherren: slet sönder det i små, små smulor. Enda skilnaden var att detta sista hade hon läst om och om igen, innan hon kunde tro sina ögon. Det berättade henne i kalla, väl afvägda ord, att friherren vid bättre eftertanke funnit, att han och Dagmar icke passade för hvarandra. Han trodde icke, "att han skulle kunna göra henne så lycklig, som hon förtjenade". Och dessutom ville han icke motsätta sig sin moders önskan, att som maka hemföra en aflägsen slägting.

I små, små smulor sönderplockades det hvita papperet. Och Dagmar uppfyldes af afsky öfver friherrens brutna tro. Medan blekhet och harmens rodnad vexlade på hennes kinder, tänkte hon på "den aflägsna slägtingen" till friherren,

som skulle intaga hennes plats i hans hjerta. Hon skulle snart få veta hennes namn. Det skulle väl snart stå tillsammans med hans i tidningarne, med fetstil under ordet: trolofvade.

Men hvad hindrade väl *henne* att också förlofva sig, att skyndsamt göra det och kunna få vara lika fort eller förr än friherren färdig med sin trolofningsannons? Hon skulle skicka ännu ett bref till honom, men det skulle ej innehålla en skrifven rad, endast hennes och — Holts förlofningskort!

Så uppfyldes då brukspatronens löfte; och så kom *den* förlofningen till stånd.

* * *

Det var strax efter denna, folk fick del af Bergs och Hedvig Vilanders trolofning. Det låg ju nära till hands att tro, att äfven detta var en "hämndtrolofning". Hon var ful och fattig, så fattig att man visste, att hon med handarbete måste förtjena till en del af sitt och sin moders, prostinnan Vilander, uppehälle, då moderns knappa årsunderstöd icke på långt när förslog till bådas underhåll. Hvad hade väl Berg funnit för tilldragande hos henne.

Det är mycket möjligt, att upptäckten af hennes goda hjerta och ädla sinnelag gjordes af Berg genom en tillfällighet.

Då han fått full visshet om, att Dagmar svikit hans hopp om trogen kärlek, hvilken väl

till slut skolat besegra faderns motstånd, beslöt han att gifta sig med den första goda, älskliga flicka han fann på sin väg och som vore beredd att icke fordra för mycket af honom. Det skulle bli ett giftermål för att bevisa, att Dagmar icke mera betydde något för honom. Hufvudsaken vore att det skedde med allra första, *så* fort att folk skulle komma att tro, att *han* och icke Dagmar först tröttnat på sitt "tycke". Det gälde endast att finna "medlet", den nya fästmön. Skulle han väl finna någon, som var beredd att bli hans maka under visshet om att hans kärlek icke gjort henne dertill? Ty han var besluten att icke dölja detta, något som ej heller skulle varit honom möjligt.

Det var då han kom ihåg den enkelt klädda, alltid litet tillbakadragna och slutna flicka, Hedvig Vilander, som han här och der under bjudningar och vid soiréer sett och blifvit bekant med. Hon var läskamrat med Dagmar, och Dagmar hade sjelf presenterat honom för henne. Hon skulle passa! Hon är ful. Hvad mer, dess bättre skulle hon kunna sätta sig in i förhållandet.

Han gjorde under några dagar visiter hos prostinnan Vilander. Och en afton, under det Hedvigs moder tycktes hafva mycket att syssla med i köket, framstälde han sin fråga om Hedvig ville bli hans hustru. Och medan gestalten på andra sidan arbetsbordet allt djupare böjde sig ned öfver sitt handarbete, lät han framskymta

att hon af honom alltid skulle ha att vänta den största aktning. Mera kunde och ville han icke nu lofva. Hon visste ju om förhållanden, som egt rum kort förut och som han ogerna ville vidröra nu, men hvilka tillfogat honom en smärta, som det fordrades tid till att öfvervinna. Och så vidare.

Sedan satt han och bidade lugnt hennes svar. Det var som om han talat om en affär, låt vara grannlaga, men dock affär. Han tycktes vänta, att hon skulle stiga upp och affärsmessigt lägga sin hand i hans med ett: "öfverenskommet."

Det dröjde länge, innan hon reste sig upp så att han kunde se in i hennes ögon. Om der hade varit tårar, så voro de tillbakaträngda genast, men blicken mötte hans med ett uttryck af smärta, sorgtyngd och oåtergiflig. Hennes svar afgafs med låg och mild röst. Kanske tackade hon honom för hans anbud, det mindes han sedan icke säkert. Men hennes svar, att hon icke kunde antaga det, *det* mindes han.

Om hon med ord sagt, att hon uppfattat hans sällsamma frieri som en förolämpning, kunde han icke tydligare insett det än han nu gjorde. Nu, då han såg hennes ansigte, som talade om tillbakahållen smärta och själsqval! Han hade på en gång sårat henne som qvinna och som fattig.

Han gick snart derefter, men innan han aflägsnade sig, hade han insett, att den qvinna

han nyss som först lärt att känna, kanske var för god för honom som maka.

De följande veckorna var han alltjemt en lika flitig gäst hos prostinnan Vilander. Först och främst för att fullt förvärfva sig Hedvigs förlåtelse, och sedan för att på ett helt annat sätt åter en gång fria.

Och så kom *den* trolofningen till stånd.

"Genom olycksfall."

Hela eftermiddagen var anslagen till ett priffe-parti uti bersån vid klippväggen, med utsigt från den vackra prestgården öfver en liten förtjusande inskärning af Kattegat. Vi hade gladt oss deråt under middagen; och den lilla fryntliga prostinnan hade påstått, att "hennes egen lilla fjärdunge", med det tjusande halsbandet af hvita bränningar utemot hafsbandet, skulle få oss att glömma "de välsignade kortlapparne".

Kyrkoherden var emellertid — vi hade redan flere gånger pröfvat det — en inbiten preferencespelare, och ingen af oss tre badgäster väntade det minsta afbrott, utom vid förfriskningarne, från att "se upp med buden" och från det yrkesmessiga "ordnandet" med respektive tretton.

Vi hade emellertid nätt och jemt dragit för sittningen, när det i hast drog sig tillsammans till ett åskväder, ingalunda det första vi varit med om ute å kusten. Kyrkoherden bergade lite motvilligt den nybrutna leken, och proponerade en reträtt i god ordning, dermed menande, att

vi, oberörda af Asa-Thors middagspromenad, skulle taga vårt lilla parti inom hus.

Han hade dock gjort upp räkningen utan — värdinnan. Prostinnan mötte oss i förmaket, der hon nyss stängt fönstren för åskans skull. Och då hennes gubbe, trots den första bländande blixten, gjorde min af att göra ett mindre divanbord lämpligt för korten genom att befria det från bordduken, lade hon sin knubbiga hand hindrande på densamma med ett så bestämdt uttryck i ögonen, att han med ens gaf upp gärdet och med en suck stoppade in korten i fodralet.

— Ja, det lönar inte försöka, ser jag, sade kyrkoherden. Gumman min är "inte alls rädd för åskan", förstås; men se kortspel under tiden . . . Det lyckas inte!

— Nej, inföll leende prostinnan, allting ska' ha sin tid. Tycka herrarne som jag, så slå vi oss ned för en pratstund, medan vi vänta på kaffet.

Och dervid blef det.

* * *

— Gummans min rädsla för åskan, började kyrkoherden med sin af oss välbekanta "berättareton", när prostinnan för ett ögonblick lemnade rummet, är inte af den vanliga sorten. Hon blinkar inte för blixtarne och har dessutom det lättaste samvete en god menniska någonsin burit på; men hon anser det visst höra till sann religion att inte taga ett åskväder nonchalant.

En annan sorts rädsla för åska — det är

en egendomlig historia — har jag varit vittne till. Vilja ni lyssna, så kan jag ju tala om den?

Jag hade fått en präktig informatorsplats hos brukspatron W. på —skog. En enda fjortonårig elev och utsigt till fullt oberoende och frihet vid egna studier; ty fadern var enkeman sedan ett år och mycket sysselsatt med till godset hörande, vidlyftiga affärer.

Först när jag kom till —skog, fick jag veta huru fru W. aflidit. Hon hade under en lustfärd i den vackra nejden vid ett åskväder jemte flere andra i sällskapet sökt skydd under en lummig lind. Blixten nedslog och splittrade trädet, hvarvid alla i närheten varande dötvades. Ingen erhöll emellertid vidare skada af åskslaget mer än fru W.; men — hon vaknade aldrig mera.

Jag fann historien sorglig, men reflekterade föga deröfver. Brukspatronen talade aldrig i ämnet; och jag hade nästan glömt saken. Men en natt väcktes jag af spring och prat ute i korridoren och trapporna. När jag såg upp, märkte jag genast att det rådde ett dugtigt åskväder ute, och med ett språng var jag ur sängen, enär jag af den myckna rörelsen i huset i en hast drog den slutsatsen, att blixten möjligtvis antändt.

Någon knackade samtidigt på min dörr, och detta lugnade mig betydligt, ty hade fara varit å färde — resonerade jag — så skulle väl ingen iakttagit detta konventionella sätt att anmäla sig.

Det var min elev. Jag fick eld på ett af ljusen, och pojken framförde under tiden sitt

ärende. Han skulle helsa så mycket från pappa och fråga om magistern ville "vara så god och komma ned i salongen".

— Jo, helsa och säg att jag kommer.

— Ja men, sade gossen dröjande, pappa bad . . . om magistern ville komma *genast*.

Detta "genast" gjorde mig åter orolig för att det var något rigtigt allvarsamt. Halfklädd som jag var, skyndade jag nedför trappan. Hela våningen dernere var upplyst som till en fest. Tjenstfolket var i rörelse; men alla sågo sömndruckna och missnöjda ut. Dessutom hade inspektoren och några hos honom boende bokhållare å bruket infunnit sig och gingo strax före mig in i salongen.

"Nå, här skall jag få förklaringen", tänkte jag.

Var det ljust i de andra rummen, så var det rent af bländande härinne. Ljuskronan tänd, lamporna likaså, och derjemte ljus i stakar, hvarhelst plats stått att få.

I en emma midt på golfvet låg brukspatronen sammansjunken, insvept i en nattrock. Hans ansigte var alldeles vanställdt af ångest. Läpparne voro bleka som på en sjukling, och i den rådande skarpa upplysningen såg jag att hans panna perlade af svett.

Alla syntes ha fått order att komma till salongen. Hushållerskan, inspektoren, bokhållarne och sjelfva pigorna gjorde inga ceremonier. De slogo sig ned i kåsöser och soffor.

Brukspatronen vinkade mig till sig och bad

mig taga plats bredvid sig. Men gaf visst inte ett ord till förklaring, och den allmänna tystnaden tillsammans med den egendomliga, nattliga scenen begynte förefalla mig så skrattretande och besatt, att jag fruktade för att genom ett högljudt löje för alltid gå miste om min magistersvärdighet på bruket.

Plötsligt rätade brukspatronen på sig och hviskade med så matt röst, att jag knappast kunde uppfatta hvad han sade:

— Har kandidaten stängt fönster och spjell ordentligt uppe hos sig?

Jag lugnade honom, fast Gud skall veta att jag hade mer än en aning om att spjell och ventiler å min kakelugn voro öppna. Nu var det mig emellertid klart: han var *rädd för åskan.*

* * *

Åskvädret höll i sig en god timme. Vid hvarje knall — blixtarne syntes ej för belysningens i rummet skull — genomilades brukspatronen vid min sida af nervösa ryckningar, och ögonen stirrade i formlig fasa mot de med tunga rullgardiner täckta fönstren.

Tjenarne hviskade med hvarandra, inspektoren tog sig gång på gång en tankställare ur sin snusdosa, bokhållarne, misstänker jag, hade slumrat in der de sutto med armbågarne på knäna, och jag sjelf bläddrade i ett planschverk på divanbordet för att hålla mig vaken.

Till slut var då åskan förbi. Vi fingo bryta

upp och rå om oss sjelfva. Brukspatronen reste på sig, och det tycktes mig som om han undvek mina blickar. Han bad inspektorn följa sig in uti hans enskilda rum, enär han hade något att säga honom — jag trodde det gälde att fortsätta vakten — och jag gjorde en tidig morgonpromenad med min elev ned till dammen för att vittja ålrefven.

När jag återkom till gården, mötte jag inspektoren. Han var på färd till staden, upplyste han, och inbjöd mig att sitta upp i droskan, ifall jag hade något ärende dit. Jag afböjde emellertid hans vänliga anbud och omtalade, att jag anslagit förmiddagen efter lektionstimmarne till ett ströftåg i nejden.

Under detta mitt kringflackande i mark och skog blef jag vid middagstiden alldeles öfverväldigad af värmen, och sedan jag kastat från mig bössan, sträckte jag ut mig i hela min längd under några täta hasselbuskar helt nära vägen, ungefär en åttondedels mil från —skog. Jag låg och sökte med blicken af sommarskyarne högt upp på det kornblå himlahvalfvet forma små rafaelska englabeläten, men blef hastigt ryckt ur detta latmansgöra af att en vagn rullade fram åt mitt håll. Jag antog genast att det var inspektoren, och tänkte springa upp och möta honom för att åka med till —skog. Men i detsamma som jag reste mig upp, varseblef jag ute på landsvägen brukspatronen, som syntes stå i spänd väntan på det anländande åkdonet.

Det var något i hans ansigte som sade mig, att mitt uppträdande på scenen nu icke vore välkommet. Jag lade mig derför resigneradt till rätta igen, med hufvudet på samma tufva som förut. Nu hade vagnen hunnit fram. Den stannade der jag sett brukspatronen, men i min nuvarande ställning kunde jag ej urskilja något af hvad som passerade på vägen.

Jag trodde, att brukspatronen stigit upp i droskan, när denna strax efteråt ånyo satte sig i rörelse, och jag skulle på nytt resa mig upp för att gå hem till bruket. Men genom något prassel i buskarne vid vägen gjordes jag uppmärksam på att gärdet ännu ej var fritt, och omedelbart efteråt igenkände jag brukspatronens röst i följande ord:

— Det jag har att säga, tror jag sker bäst här. Var god sitt ned här på bänken, jag skall snart komma till saken . . .

Det är omöjligt återgifva all den oro, som var märkbar i dessa ord.

— Min herre — fortsatte brukspatronen — ni hade för femton år sedan en dotter, som var anställd hos min moder här på gården som kammarjungfru.

— Ja, jag hade, svarade nu en dof röst.

— Nåväl! Jag vet inte, om hon talat om något för er. Men ryktet om hennes död nådde mig under min bröllopsresa i Schweitz. Hon dog sjelfförvålladt, sades det. Men, nej! Här är hennes mördare. Jag!

Under dessa med förtviflan utpressade ord sprang någon upp, och en hes röst framstötte ordet "Ni!"

— Ja, jag. Jag hade med de dyraste eder lofvat henne allt hvad jag kort derpå svek. Det var en natt sådan som den förflutna. Vid blixtarnes sken såg jag hennes ansigte uttrycka den vissaste tillit till mina ord och löften. Visste jag då icke hvad jag gjorde! Jag bad himlens blixt krossa mig den dag jag svek min ed och tro. Det är länge sedan dess. Mig har den inte krossat, men all min lycka och min samvetsfrid! Och nu, vill ni fördöma mig?

— Ja, jag vill! hördes den andre. Finnes det en rättvis himmel, så må dess straff nå dig, du usle! Förförare!

Det var någon som aflägsnade sig med hastiga, vacklande steg. Och under ett par snyftningar hördes den arme qvarvarande, af samvetsaggen tärde utbrista i ett hemskt: "Intet, intet hopp."

Jag vågade ej draga andan af fruktan att röja min ofrivilliga närvaro. Det tycktes mig förflyta en gräsligt lång tid, innan brukspatronen reste sig upp och med tunga steg gick mot hemmet.

* * *

Det föll en egendomlig stämning öfver allt på det vackra —skog efter dessa tilldragelser. Brukspatronen, den ännu i sina bästa år varande

vackre, ståtlige mannen, tycktes dag från dag falla mer och mer hän i grubblerier, och ansigtsdragen blektes och slappnade som under intryck af en svår sjukdom. Aldrig såg jag honom rigta en fri blick upp mot den vackra sommarhimlen. Den var alltid skygg, och himlen, var den än så strålande blå och blank, minde honom på om brutna eder och vredgade straffdomar.

Jag gladdes åt hvar dag, som förflöt utan åska. Men en eftermiddag blef det hvad man kallar ett Herrans väder. Blixt följde tätt på blixt, och huset skalf i sina fogningar vid åskbullret.

Åter igen blef jag inkallad till bruksegaren. Nu voro vi hos honom icke flera än inspektoren och jag. Folket var upptaget å olika håll, och min elev var i staden på besök hos en kamrat.

Plötsligt flammade det till, som om himlen på en gång släppt alla eldar lösa. Ett brakande hördes, och jag var ögonblickligen öfvertygad om att blixten slagit ned. Jag rusade till fönstret och ryckte undan gardinerna. Mycket rigtigt, en af de ståtliga ladugårdarne, just den, der en del kreatur voro inne, stod i ljus låga.

Ögonblickets fara kom oss att glömma den armes grubblerier. Såväl jag som inspektorn rusade ut för att bringa hjelp åt kreaturen. Efteråt kunde hvarken inspektorn eller jag erinra oss, att vi förnummit ett ljud från brukspatronen när vi sprungo.

När kreaturen blifvit lösa — några hade

dödats eller döfvats af blixten, så att de ej kunde ryckas undan lågorna — och folket var sysselsatt med att begränsa branden till den antända ladugården, blef jag hastigt orolig för brukspatronen. När jag kom upp i boningshuset, var det första som mötte mitt öga i förstugan brukspatronens på golfvet utsträckta kropp. Han låg med ansigtet mot golfvet och armarne med utspärrade fingrar sträckta framför sig. Det såg ut, som om han handlöst störtat framstupa ned från stora trappan. Jag försökte resa honom upp, men första blicken i hans af vansinnig ångest stämplade ansigte lät mig förfärad afstå från försöket. Jag tillkallade folk och sedan bruksläkaren. Det enda han hade att göra var att konstatera, att han var död. "Genom olycksfall."

Men jag för min del, kunde aldrig godkänna denna orsak.

* * *

Kyrkoherden hade slutat sin berättelse, hvars senare del prostinnan jemte oss afhört. Hon hade antagligen hört den förut, och gjorde nu ett försök att rycka oss ut ur den stämning, som bemägtigat sig oss:

— Ja, men han blef ju inte ihjelslagen af åskan således, min gubbe lille, sade hon.

— Nej, svarade kyrkoherden allvarsamt, men himlen har många medel att nå den skyldige.

Ryska historietter.

Kammarjungfruns roman.

Långt efter det lifegenskapen blifvit upphäfd, qvarstodo underlydande, synnerligast hos goda och frikostiga bojarer, i ett till det yttre alldeles oförändradt förhållande, lydige herrskarvinken från husbonden eller husmodern lika slafviskt som någonsin. Och lika trögt och sakta gick det för adeln och godsegarne att sätta sig in uti det sakförhållande, att de nu icke mera egde rätt öfver sina underlydandes lif och lemmar och hela öde.

Under denna brytningsperiod inträffade följande, som mer än väl skulle passa till uppränning för en spännande roman.

En mägta rik, adlig godsegarinna hade, sedan hon kommit i enkestånd, med sitt enda barn, en son, inflyttat till Moskwa och var der omgifven af idel f. d. lifegna från hennes största gods, beläget flera hundra werst från Moskwa.

Hennes son växte här upp till en ståtlig, ung bojar, som aldrig vållat modern något bekymmer — han var både god och å hufvudets

vägnar rikt utrustad — förrän den förskräckta modern en dag fann att kärlekshandel var inledd mellan hennes son Iwan, och hennes från cirkassisk ras härstammande kammarjungfru, Maria.

Det hade till följd, att godsegarinnan kallade Maria till sig, och sedan hon fått visshet att hennes misstankar voro grundade, lät hon — med en ryskas raska beslut — uppkalla sin lifkusk och hade med honom ett längre samtal. Dels till följd af herrskarinnans bestämda befallning och dels tack vare ett gåfvobref på en utgård till hufvudgodset samt klingande kontanter vardt kusken öfvertalad att äkta den sköna Maria, och försedd med bref till popen i den by, som hörde till godset, reste han samma qväll, under det Marias käraste med sin moder var på teatern, medförande den gråtande Maria till herrskarinnans gods.

Det stod för Iwan ögonblickligen klart, att hans moder upptäckt allt, när han påföljande dag förmärkte att Maria aflägsnats. Han gick till modern och sade, att han älskade Maria och tänkte att göra henne till sin maka. De vore ju rika nog för att kunna välja honom en fattig brud, och han besvor modern att låta beveka sig.

Denna uppträdde fast och kraftfullt. Och sonen måste, för att få en inblick i intrigen, låtsa att han böjde sig. Han sade derför:

— Men, moder lilla! Det är blott på två villkor jag afstår från Maria.

— Hvilka då?

— Jo, först att du sörjer för hennes framtid och för det andra att jag nu, genast, får resa till Frankrike, dit jag så länge längtat.

— Det ena villkoret torde innan denna veckas utgång vara fyldt, ty jag vill att Maria och min lifkusk skola bli ett par, och de ha begett sig till vår pop för att förenas. Det andra villkoret går jag in på, och må du, förståndig och belefvad, komma tillbaka till mig!

Ehuru hjertat hotade att af oro sprängas på den unge mannen, gaf han sig ro att packa och derefter dinera med sin moder. Hon stod i fönstret, då vagnen, som skulle föra honom till bangården, aflägsnade sig. Och han tillvinkade henne ett gladt farväl. — För alltid.

Så snart han kunde, befriade han sig från moderns lakejer vid jernvägsstationen, och i stället för att resa till utlandet jagade han snart landsvägarne framåt mot sin moders gods, så fort ryska rubler kunde få ryska kuskar att köra sina tre hästar.

Han hann fram i tid.

Maria hade gjort svårigheter, som vållat uppskof. Iwan visste att det här gällde att muta ej blott popen, utan också litkusken. Popen, som fick en betydande summa penningar, gick in på de arrangement, Iwan föreslog, mot vissa villkor. Och tack vare sin rikt tilltagna reskassa egde Iwan guld nog att jemväl muta lifkusken.

I stället för med denne vigde nu popen

Maria med Iwan, men båda måste heligt svära, att Iwans moder aldrig skulle få veta om detta "förfalskade giftermål". Lifkusken skulle emigrera till Amerika, dit länge hans längtan stått. I giftermålsboken skulle popen införa lifkuskens namn som brudgum, men genom en attest, som lemnades de i verkligheten gifta, korrigerades detta och uppgafs vara ett fromt bedrägeri, som skulle rättas så fort godsegarinnan skattat åt förgängelsen. Popen skulle sålunda kunna göra ett af tillförlitliga vittnen intygadt utdrag ur giftermålsboken, utvisande att godsegarinnans vilja gått i fullbordan, hvilket han kunde sända henne, på sätt hon i sitt bref till honom uttryckligen föreskrifvit. Men samtidigt kunde popen underrätta att, enligt brudens önskan, "de nygifte" — d. v. s. lifkusken och Maria — rest till Amerika.

Den sluge popen — en man i sina bästa år — kom härigenom från alla svårigheter. Han fick att göra med en glad i stället för en protesterande brud, han förtjenade sin matmoders rika gåfva och ynnest och sin blifvande husbondes slösaktigt strödda guld och framtida stora bevågenhet.

Enligt denna plan skedde allt. Och i Moskwa lefde den åldriga godsegarinnan helt belåten med sakernas gång och uppmuntrad af sonens bref från Paris.

Men vi lefva i en dödlig verld. Först dog popen och kort derefter hans herrskarinna. På

hemvägen från Paris med sin unga maka, som Iwan med lätthet trodde sig kunna legitimera, afled han sjelf i lunginflammation, innan han hunnit Warschau.

Maria, som i sin ego hade popens rigtiga vigselattest, insåg att dock stora svårigheter nu skulle möta, när hon ville taga sitt rika arf i besittning. Men hon hade ett barn, en halfårig liten Iwan, att kämpa för, och reste, fast besluten att göra allt för detta barn, direkt till Moskwa. Hon uppsökte der en jurist, som hennes man på dödsbädden namngifvit, och denne — som med undran hörde och satte sig in uti denna invecklade familjeintrig — bad kenne lugnt lita på honom.

Han reste ofördröjligen, natt och dag, till det förut nämnda godset, som kanske, kanske inte, skulle till herskarinna få en f. d. kammarjungfru, född i lifegenskap. Det mötte inga svårigheter att här, utgifvande sig för en tjensteman från kejserliga biblioteket, få göra forskningar i bykyrkans arkiv. Med lätthet fann advokaten giftermålsanteckningen, och mycket rigtigt — der stod lifkuskens i stället för dennes herres namn såsom brudgum bredvid Marias.

Var det, eller var det icke en förfalskning, som den föregifne bibliotekstjenstemannen nu begick?

Denne förutseende jurist raderade nemligen helt näpet bort lifkuskens namn från den plats,

det oberättigadt upptog i giftermålslängden, och sedan — *ditskref han åter samma namn.*

Så hann juristen åter till czarernas stad. Och så tillkännagafs det oförmodade dödsfallet, att den hemvändande unge arftagaren aflidit. Hans slägtingar ilade till, men möttes af — den aflidnes hustru och son, och hvad värre var, af dessas juridiskt formrigtigt framställda anspråk på arfvet.

Detta aflopp ej utan process. Popens intyg kom fram, och sedan derpå giftermålsboken uppsökts och det visat sig, att ett namn blifvit bortraderadt, innan lifkuskens kommit dit som fingerad brudgum, blef målet afgjordt till den sköna enkan Marias och hennes barns odelade fromma.

Mången kammarjungfru skulle säkert velat utstå alla hennes pröfningar för att komma så på grön qvist.

Alexander II som fredsdomare.

Ett karaktersdrag hos ryssarne, som vida mer än polis- och militärmagt förmår hålla revolutionära och nihilistiska sträfvanden stången, är denna nationens djupa beundran för folkets fader, "far lille", sjelfherrskaren czaren. Mångfaldiga, om österländska sagor erinrande sägner äro i omlopp bland folkets djupa lager om det sätt, hvarpå czaren såsom en räddande försyn ofta uppträdt, och en af dessa sägner vill jag här återge.

Czar Alexander II — han som sedan föll offer för mördarehand — plägade under sin tidigare regeringstid ofta inkognito genomvandra aflägsna qvarter af Petersburg för att med egna ögon se folket i dess dagliga lif, och ej sällan hände det, att han dervid fick anledning att göra en god gerning, strax eller senare genom ombud.

En dag var han, endast åtföljd af en enda civilklädd högre militär, ute i en aflägset be-

lägen stadsdel, då han öfverraskades af att i ett gathörn finna en gammal skäggig dvornik (gårdsdräng) bittert gråtande, stående böjd mot en lyktstolpe. Kejsaren tilltalade mannen på ett så mildt sätt, att denne snart öfvervann sin skyggghet för främlingarne och, alltjemt snyftande, yppade sitt hjertas bekymmer för dem.

Saken var i korthet, att mannen, som hade en hustru, hvilken blifvit sjuk, behöft anlita den sparpenning, han under många år lyckats samla, men just nyss funnit att den, han anförtrott vården om sin lilla skatt, på ett skamligt sätt bedragit honom. Det uslaste var, att bedragaren varit dvornikens egen husbonde, som helt nära intill den plats, der mannen funnits gråtande öfver sin olycka, egde en handelslokal. Handlanden hade tre år förut af sin dvornik, som äfven tjenstgjorde som boddräng, i förvar mottagit 400 rubel. När långifvaren nu kommit och velat ha sina penningar, hade husbonden förnekat all vetskap om dem, ställt sig ursinnig och kört bort sin tjenare ur tjensten.

Czaren utfrågade den bedragne på många sätt, och hans berättelse gjorde intryck af att vara fullt sanningsenlig. Särskildt grep det med sanningens öfvertygande magt, när den gamle mannen beskref det lilla skrin med billig turkosinfattning, hvari penningarne till köpmannen öfverlemnats. "Jag gaf det åt min hustru på vår bröllopsdag", sade mannen, "och äfven det har han beröfvat mig!"

Czaren bad mannen visa sig vägen till den fredsdomare, under hvilkens värjo qvarteret befann sig, och inom kort voro de tre sällsamma kamraterna hos denne. Fredsdomaren kände genast igen czaren, men denne afböjde hastigt alla vördnadsbetygelser och klargjorde i enrum med fredsdomaren sakens sammanhang och sin önskan, att snabb rättvisa här måtte skipas.

Under det ett par rättstjenare begåfvo sig efter den bedräglige köpmannen, iklädde fredsdomaren sig i insignierna för sitt embete, och då köpmannen, tydligen mycket häpen men fullt beherrskad, inträdde i domsalen, fann han dvorniken som motpart och ett par för honom okände personer som menighet.

Fredsdomaren lät dvorniken på nytt framkomma med sina klagomål, och denne, som märkt att han vunnit förtroende för sina uppgifter, framställde ganska oförskräckt desamma ånyo.

Köpmannen bedyrade sin fullkomliga oskuld. Huru kunde fredsdomaren bara låta sådant löst prat komma till heders och rent förskrämma hederligt folk? Den anklagade sade sig ha lemnat sin stackars hustru rent förtviflad deröfver, att rättstjenare hemtat honom. Derjemte öfverhopades dvorniken med tillvitelser för oärlighet, lätja och onykterhet. Dessa fel hade kommit köpmannen att låta honom lemna tjensten, och nu ville drängen hämnas genom att chikanera sin gode husbonde!

Fredsdomaren kastade en förlägen blick på

czaren. Denne hade nu sjelf funnit tiden vara inne att ingripa och var just stadd på väg fram till fredsdomarens plats. Domaren, som rest sig, lemnade på en vink af czaren sin plats och bröstbricka åt sjelfherrskaren, som nu började anställa ett skarpt korsförhör med den förbryllade köpmannen, hvilken tydligen började ana, hvilken hög person det var, som här iklädt sig en fredsdomares hvardagliga skepelse. Men nu gällde det också vida mer än förut, och köpmannen förenade all upptänklig ödmjukhet i uppträdandet med sitt stora förråd af förslagenhet. Mot bristen af bevis strandade alla försök att komma bedragaren på fall.

Då reste sig czaren och gaf sig tillkänna som sådan:

— Jag är Alexander, din kejsare. Nu har jag ej längre behof af detta — sade kejsaren och lade af sig fredsdomare-insignierna — men jag befaller dig, Iwanowitsch, sätt dig der och skrif såsom jag dikterar.

Det var ett bref till köpmannens hustru: att hon skulle lemna ut det der lilla skrinet med turkosinläggning, hon visste, samt, om penningar funnos till hands, medsända 400 rubel.

Kejsaren måste ha märkt, att köpmannen gifvit slaget förloradt, ty då turkosskrinet nämndes i brefvet, bröt ångestsvetten fram på uslingens panna, och det var förfärligt att skåda, hur den nu redan dömde vred sig på stolen som en mask. Magtspråk hade dock här åsyftad

verkan, och czaren öfvertygade sig om, att köpman Iwanowitsch skrifvit sitt bref rätt efter diktamen, ingen varning inflickat, och att brefvet var läsligt. Det afsändes derpå.

Innan rättstjenaren kom åter, medförande skrinet med turkosinläggningar, hade syndaren bekänt. Dvorniken fick *sitt* och bedragaren *sitt*. Det sistnämnda blef nu fredsdomarens sak, men visst är, att i *det* domslutet lades icke fingrarne emellan!

Peter Rautanin.

Sibirien! Det är nu ett hemskt ord.

Det har fordom — efter tolfte Carls nederlag vid Pultava — händt mången redlig både svensk och finne, att han ofrivilligt fått göra resan till Sibirien, utan hopp att lefvande komma derifrån.

I våra tider befolkas väl icke Sibirien mera med skandinaver. Men här i alla fall en historiett om en finne, som endast genom ett halft underverk blef räddad från att sluta sina dagar i något sibiriskt bergverk.

Moskauer-polisen fick för ett par år sedan från någon landtmilis på sig öfverlåten en misstänkt man, som icke hade pass och envist vägrade att gifva besked om sig, ja, att ens med ett ord lemna ledning för bedömandet af hans nationalitet. Han ställde sig, trodde man, stum, och de konstiga, oartikulerade ljud, han frambragte, öfvertygade blott den knipsluga polismagten, att mannen illistigt försökte spela den stummes roll. Deremot spelade han icke döf,

utan lystrade vid tillrop, detta — enligt polisens åsigt — möjligen för att undvika omilda knuffar.

Hans öde var tydligt och så godt som besegladt: Sibirien! Hvarthän skulle väl kolossen Rysslands öfverflödande förbrytareskaror och ohandterlige eljes sändas?

Af en tillfällighet fick tyske konsuln i Moskwa reda på saken, och genom hans bemedling fick en i Moskwa verkande, luthersk divisionspredikant, finnen Backman, tillträde till den häktades cell. Konsuln förmodade, att herr Backmans rika språkkunskap — han beherrskar nemligen sju lefvande språk — här skulle kunna vara till någon nytta.

Sist af alla' försökte herr Backman finska språket, men då fången hörde honom yttra några ord på detsamma, störtade han på knä och glädjetårar strömmade ur hans ögon. Herr Backman frågade honom, sjelf djupt skakad, om han kunde skrifva, men den omkring 30-årige mannen skakade, bedröfvad, nekande, på hufvudet.

— Men kunde han läsa? Finska?

Med en stråle af hopp i ögonen nickade fången jakande.

Herr Backman skref nu några ord på ett blad i sin annotationsbok, men fången förstod tydligen icke ens att läsa skrifvet.

Men deremot ryckte han med ifvern hos en drunknande, som griper efter ett halmstå, annotationsboken ur herr Backmans hand. Han hade

sett, att der fanns en tryckt almanacka i början af boken, och med fingret utpekade han efter hvarandra följande typer:

— "Peter Rautanin."

Det var ju ett ärligt finskt namn! Härpå lyckades han gifva besked om namnet på sin hemsocken, alltjemt med hjelp af bokstäfverna i almanackan, och när herr Backman lemnade fängelset, begaf han sig glad i hågen till tyske konsuln, som utverkade uppskof med mannens transport "österut". Bref gick till den aflägsna finnskogssocken, hvilken Peter Rautanin uppgifvit som sin hembygd, och i sinom tid kom bekräftelse att en ung man med detta namn, som mycket rigtigt endast kunde läsa, men icke skrifva, tre år förut rest till Ryssland i afsigt att tjena sitt bröd som jordbruksarbetare.

Innan denna bekräftelse anlände, hade divisionspredikant Backman med hjelp af några alfabet rörliga typer fått veta den olyckliges historia.

Han hade arbetat vid en landtgård några mil söder om Nischni tills skörden var öfver, då han begifvit sig på väg mot Moskwa, i tanke att söka arbete der. En afton under vandringen hade han öfverraskats af ett åskväder och under ett träd sökt skydd mot regnet. Blixten hade slagit ned just i detta träd, och då Peter Rautanin åter vaknade till sans, var han — stum. Först var han äfven döf, men hörselförmågan hade så småningom återvändt.

Mannen blef frigifven och, försedd med myndigheters intyg om namn och hemort, fick han, med medel som insamlats af hans räddare, resa vester- i stället för österut. Och dessa medel, som gifvits den från Sibirien med knapp nöd räddade, voro så rikligt tilltagne, att de räckte att förskaffa honom en stuga och svedjemark borta i hembygdens skogsbygd.

Det säges att frosten varit blidare mot hans tegar än blixten mot honom sjelf. Och att — trots talförmågan icke velat återvända — en finsk tärna, utan hjelp af vare sig pastor Backmans almanacka eller flyttbara alfabet, förstått den från Sibirien räddade mannens hjertespråk. Ty hon har flyttat in i hans stuga som husmor och vördar lika mycket som han ett litet minne från Moskwa fängelsecell — pastor Backmans fickalmanacka — der den ligger inne i den stora brädpermade bibeln.

Nyhet!

I hvarje bokhandel:

BYHEM OCH TORPARSTUGOR

af **Calle Z.**

Folklifsbilder från Skåne.

— Pris: **2 kr.** —

Glöm ej

det rikhaltiga och omsorgsfulla urvalet af skönliteratur som erbjudes i

SAMTIDENS

förnämsta

Romaner och Noveller

i Svenska godtköpsupplagor.

Hittills utkomna 18 volymer.

Pris: **75 öre bandet.**

I hvarje bokhandel:

Vildvin och Vallmo

Dikter

af

Emil Kléen.

Pris 3 kr.

»En lyrisk begåfning, som eger kraft och förmåga att finna de varmaste och starkaste uttryck för hjärtats många skiftande känslor; en rikedom på färger, som stundom antaga alltför glödande varma nyancer och en ovanligt säker rytmisk gång utmärka dessa dikter af den redan förut kände skalden.

Dikterna framträda i en yttre utstyrsel, som gör förläggaren all heder». *(Göteborgs Aftonblad.)*

»Ett elegant utstyrdt dikthäfte med fullgodt innehåll. Kléen tillhör de mera bemärkta af våra yngre skalder. Flitigt har han strött ikring sig af sin rika skaldeådras alster och har städse blifvit uppmärksammad. Här finnas nu hans många diktblomster samlade i en vacker bukett. Kléen är en äkta poet, en hjärtats och stämningens tolk, han har en fri, obunden konstnärs uppfattning af lifvet och naturen och han har stort herravälde öfver formen.» *(Korrespondenten, Landskrona Tidning.)*

Kléen är onekligen en af de förnämste bland våra yngre författare. Han är i första rummet lyriker, en stämningarnes, en känslans skald. Han känner själf, känner i djupt och förmår att kläda känslan i en orddräkt, som smyger sig intill och troget återgifver alla dess former.» *(Oskarshamns-Posten.)*

Mogen Sommar

m. fl. Noveller

af

Emil Kléen.

Pris 1 kr. 75 öre.

»Herr Kléen visar sig i denna novellsamling som en lofvande prosaist; språket är ledigt och på sina ställen uppburet af känsla och fin uppfattning.» *(Gotlands Allehanda.)*

»— — — — äro skrifna med schwung och esprit.» *(Hudiksvallsposten.)*

I hvarje bokhandel:

Mannen med två hufvuden

m. fl. noveller

af

Axel Wallengren.

Pris: 3: 50.

Ur pressens omdömen:

Med föreliggande arbete har hr Wallengren tagit ett icke obetydligt steg framåt och dokumenterat sig som en novellförfattare af rang.

— —

»Sandliljan», som börjar boken, hade såsom varande en verkligt konstnärlig, på sina ställen glänsande novell, varit mera lämplig att ge boken dess titel.

— —

Wallengrens styrka ligger företrädesvis i naturskildringarne. Den skånska slättens vemodiga enformighet, bokskogen med dess ljufliga grönska och den leende björkdungen hafva i hans sinne ingjutit bilder, hvilka han återger med ett för skåningen karaktäristiskt, lugnt skarpsinne och ofta en mystisk färgton. Dessa taflor äro målade med en sådan träffande pensel, mjukt och skiftande, att de verka ytterst angenämt.

Men förf. känner äfven människonaturen och tecknar raskt och träffande sina karaktärer. Därjämte besitter han en humor, som öfverallt slår igenom.

— —

»Kristus i byn» är en vacker julfantasi. I den mycket roliga berättelsen »Ett svårskött pastorat», i hvilken skildras, huru en godsegare inför den gamla nordiska asaläran som religion på sitt gods, och hur asakulten till slut växer sin upphofsman öfver hufvudet, känner man genast igen fakiren Falstaff. Den ena barocka löjligheten trampar på den andra, de mest orimliga situationer skildras som hvardagliga händelser, förf. skäms ej att med god min konstatera de mest halsbrytande »fakta», och resultatet blir, att man verkligen skrattar rätt duktigt åt det hela Här visar sig Falstaffshumorn i all sin glans.

(Göteborgs-Posten).

Författaren drager läsarens hela själ med sig genom det enkla och lättlästa framställningssättet. Spännande är nästan allt; uppfriskande är »Ett svårskött pastorat», men bäst är »Sandliljan». *(Nya Norrlänningen).*

— — — — — — — — — — — — — Att t. ex. läsa novellen »Ett svårskött pastorat» utan att skratta torde vara en fysisk omöjlighet. *(Oskarshamns-P:n).*

Nyheter!

I hvarje bokhandel:

VESTKUST

Berättelser och Humoresker

af

FREDRIK NYCANDER.

Pris: 2 kr.

Små förträffliga skildringar, mestadels ur kustfolkets lif, ömsom glada och ömsom vemodiga eller dystra, men nästan alltid med ett underlag af humor. Utan konstgrepp, enkelt och flärdfritt berättar förf. hvad han hört af andra eller själf varit med om och gör detta på ett sätt, som ovilkorligen rycker läsaren med sig. *N. F. T.*

Arbetets ära

af

ANT. FREIH. von PERFALL.

Öfvers. af **Thoré Rupert.**

Pris: 2 kr.